יודען, געדענקט די רדיפות אויף אייערע ברידער אין דייטשלאנד

Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem

NAJER FOLKSBLAT

היינט 20 זייטן (טאבעלע פון דער מלוכה־לאטעריע — זעה זייט 4) פרייז 30 גראשען

נייער פאלקסבלאט

№ 169 | Łódź, Piątek, 20 lipca 1934 r. | צוועלפטער יאהרגאנג | לאדז, פרייטאג, ח׳ מנחם אב תרצ״ד | № 169

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71

אויף די פערפלייצטע ערטער

האט זיך די לאגע געענדערט צום בעסערן הגם די קאטאסטראפע איז נאך זעהר גרויס

דערווייל ווייסט מען וועגן 100 מענשליכע קרבנות

קראקא, 19. (טעלעפאניש פון אונזער שליח). לויט די ידיעות וואס זענען אנגעקומען אין פער לויף פון דער נאכט און היינט אינדערפריה האט זיך די סיטואציע אין די הויפט־ערטער וואו עס קומט פאר די פערפלייצונג געבעסערט, אויב ס׳זאל שוין מעהר נישט רעגענען איז פאראן די האפנונג אז דאס וואסער וועט גיך אפפאלען.

די לאגע איצט שטעלט זיך פאר אויף פאל־גענדע אופן:

אין באוו־מארג איז א טייל שטאט הינטערן וואסער, פערפלייצט איז קראשעניקא, וואקסמונד, משארשטין, אסטראוסקיע, הרעבלאווא, מאניאווי, שטראמאווצע בידשני און קראשנין.

אין שמארשין

שטשאווניץ

און קראשטשעניקא פעהלט אויס לעבענסמיטעל,

אין זאקאפאנע

איז די לאגע אהן ענדערונג, פיל ווילעס זענען פער־פלייצט. ס׳האט זיך איינגעבראכן צו ברענגען די לעקטראווניע אין בעוועגונג אבער נאר אויף א טייל אז נאר די צענטער פון דער שטאט האט ליכט. די זאקאפאנער עלעקטראווניע בערעכנט איהרע שאדענס אויף 90 טויזענד זלאטעס.

דער וועג צו „מארסקיע אקא" איז אויף א שטח פון פינף קילאמעטער פערוואשן מיט א סקאלער לאווינע. א סענסאציע צווישן די קור־געסט האט ארויסגערופן דאס בעווייזן זיך פון אן אעראפלאן וועלכער האט אראפגעווארפן די פאסט און צייטונ־גען.

ביינאכט איז אנגעקומען פאלגענדע ידיעה פון זאקאפאנע: „ס׳רעגענט ווייטער מיט קלייגע הפסקות, פיל ווילעס זענען פערגאסן מיט וואסער. דער בארג גיבאנקאוקא האט זיך אראפגעריקט".

קריניץ

נעכטן האט זיך פון קראקא איינגעגעבן טעלעפאניש צו רעדען מיט קריניץ. די סיטואציע דארט איז נישט געבעסערט געווארן. די קאמוניקאציע איז נישט צוריקגעשטעלט געווארן.

ניי־סאנטש

אמשטאנקטן אפשר האט געליטן ניי־סאנץ די בעפעלקערונג לידט שטארק, ס׳פעהלט אפילו אויס וואסער צום טרינקען, מ׳פיהרט וואסער פון די באהן־פלאמפן און די בעפעלקערונג דערוויסט זיך וועגן דעם דורך גלאקן־קלאנגען, אין דער שטאט אמטירט א דערנעהרונגס־קאמיסאר וועלכער פער־טיילט די איינוואוינער לעבענס־מיטלען, מיטאגען פערטיילט די פעלד־קיכען, די לאגע הויבט זיך אבער שוין אן צו פערבעסערן. די שאדענס אין ניי־סאנץ און אין דער אומגעגענד בעטרעפן 12 מיליאן זלאטעס, ס׳קומען כסדר אן ידיעות וועגן אומגליקספאלן מיט מענשען. אין ניי־סאנץ זענען אומגעקומען פופציג מענשען.

מושינק

די באהן־סטאציע אין מושין־שטאט איז איינגע־גאנגען אפגעשווענקט געווארן. דער באהן־טאר אויף א שטח פון 100 קילאמעטער הענגט אין דער לופט די קור־געסט געפינען זיך אויסער יעדער געפאהר.

טארנאוו

די לאגע איז אהן ענדערונג. קיין טארנאוו קען מען קומען דורך סטרושע מיט איבערזעצן זיך געבען באבאוו.

וואדאוויץ

אין אלגעמיין זענען אין וואדאוויצער קרייז עוואקואירט געווארן אנ׳ערך טויזענד פערזאנען. די שאדענס אין דער בלויזער תבואה ווערן דא בע־רעכנט אויף צוויי מיליאן זלאטעס. דאס פערפלייצונגס־אמט האט זיך פערשפרייט אויף ביאלער און בילצער פאוויאט, די שאדענס ביי אשוויענטשים זענען צושטערט.

שטשוטשין

אין איינגאנצן פערפלייצט, דאס וואסער איז שוין אויפן מארק, אויך די באהן־סטאציע איז פון אלע זייטן ארומגענומען מיט וואסער. די לאגע פון דער בעפעלקערונג איז א פערצווייפעלטע.

נעבען סטאבין וועט די לאגע ערגער. איז

פינטשעוו

נעבען סטאבין און פינטשעוו ווערט די לאגע ערגער. אין סאנדאמירער קרייז איז די לאגע זעהר דראהענד, דאס וואסער פערגיסט נייע שטחים, די בעפעלקערונג ווערט עוואקואירט, מ׳האט אבער נישט געקענט אלע מיטנעהמען, אויב ס׳זאל צוקומען וואסער וועט זיך שאפן אן ערנסטע לאגע אין קא־דשעניצער קרייז איז די לאגע דראהענד.

ביי־ס אנץ. 19. (ספ. טעל.)

די טעלעפאן און טעלעגראף־פערבינדונג מיט קריניץ און טארנאוו איז צוריק צוריקגעמאכט געווארן. ווי מען רעכענט וועט די באהן־פערבינ־דונג שוין מיטוואך פונקציאנירען היינטיגען זונטאג.

פערשאטענע מענשען אונטער איינגעפאלענע הייזער

אין משך פון היינטיגען טאג זענען אנגעקומען ווייטערדיגע ידיעות וועגן דער קאטאסטראפע.

אמשרעקליכסטען שטעלט זיך פאר די סיטו־אציע אין ניי־סאנטש, דאס וואסער האט פולשטענ־דיג פערגאסן די פארשטאט דשאלובין. די פער־פלייצונג איז געשעהען אזוי שנעל, אז די איינוואוי־נער האבען נישט בעוויזען צו פערלאזען זייערע היי־זער און געזוכט רעטונג אויף די דעכער.

דער געוואלדיגער וואסער־שטראם מאכט ממש אוממעגליך יעדע רעטונגס־אקציע, די פערפלייצונג האט גורם געווען פיל מענשליכע קרבנות. איבער־הויפט פון קינדער. עטליכע הייזער זענען איינגעפא־לען. און בעגראבען הינטער זיך אלע איינוואוינער.

פון די דעכער פון די פערטרונקענע הייזער טראגען זיך יאמערליכע געוויינען פון די פערצווייפ־גליקטע פאמיליעס, אויף די מחאליעס פון טייך קאמעניצע טראגען זיך קינדער־ווינדעלעך מען זעהט אויך פיל קערפערס פון דערטרונקענע מענשען און קינדער.

אין שטעטל לאנטשקא ביי שטשאווניצע האט זיך דער טייך דונאיעץ אויסגעגאסן, דאס גאנצע שטעטעל געפינט זיך אונטערן וואסער, ביז איצט זענען נישטא קיין שום ידיעות וועגן גורל פון די איינוואוינער, וואס קומען צווישן קראקא — קרי־ניצע און זאקאפאנע, ס׳זענען בלויז אנגעקומען ידיעות אז די אויטאבוסען זענען געבליבן שטעקן ערגיץ אין א וואסער.

אין לאגער פון די צוקונפט־טיסטען אין לאנצק

א גרויסען חורבן האט אנגעמאכט די פערפליי־צונג פון דונאיעץ, וועלכער איז אויסגעבראכען פלוצלונג אין משך פון עטליכע מינוט די גאנצע גע־גענד וואס ליגט צווישן פאפראד און דונאיעץ, איז פערטרונקען; פון אלע זייטן אלארמירט מען פון דארטען נאך הילף.

ביים שטעטל לאנצק האט דער דונאיעץ גע־ענדערט זיין לויף און פליסט מיטן שאסיי, דאס גאנצע שטעטל געפינט זיך אונטערן וואסער.

ביי לאנצק ליגט דער לאגער פון בונדישען „צוקונפט" וואו ס׳געפינט זיך איצט ביי אכציג מיט־גלידער. דער לאגער געפינט זיך אויף א הויכען ארט, אבער ביים ברעג פון דונאיעץ.

מען האט געפרובט טעלעפאניש זיך פערבינ־דען מיט לאנצק. אבער ס׳איז געווען אוממעגליך, ווייל די טעלעפאן־קאמוניקאציע איז איבערגעריסען. ביז 7 אווענט האט זיך קיין ענטפער נישט בע־קומען.

דאס וואסער אין ווישלאק האט פלוצלונג גע־נומען שטייגען מאנטאג פריה און אין משך פון טאג זיך אויפגעהויבן אויף 7 מעטער, די גאנצע געגענד צווישן יאסלא און ריישא איז פערטרונקען, די תבואה אויף די פעלדער איז פערניכטעט, די באהן־קאמוניקאציע איבערגעריסען.

ביי ראזשין האבען די כוואליעס אראפגעטראגען אלע בריקען. דאס שטעטעל איז פערטרונקען, פון פשעמישל זענען ארויסגעשיקט געווארען סאר־פיארען אויף צו העלפען די רעטונגס־אקציע און איינ־צושטעלען די קאמוניקאציע.

די גאנצע באהן־קאמוניקאציע מיט די זרחים פאוויאטען איז איבערגעריסען געווארען.

פון מישלעניצע מעלדעט מען אז די בריק איבערן טייך ראבא איז אראפגעטראגען געווארען. דאס וואסער האט זיך אויפגעהויבן העכער זעקס מע־טער הויך.

ענדליך א גוט וועטער

קראקא, 19 (ספ. טעל.)

דאס וועטער אין קריניץ און ניי־סאנץ האט זיך שטארק פערבעסערט. אויך אין זאקאפאנע איז דאס וועטער איצט הערליך.

100 טויטע האט צוגענומען די פערפלייצונג

43 טויטע זענען געווען בלויז אין ניי־סאנטש

דער לייטער פון דער זיכערהייטס־אפטיילונג ביי דער קראקאווער וואיעוואדזשאפט ה׳ מאלאשינ־סקי האט כאראקטעריזירט די אלגעמיינע פערפליי־צונגס־לאגע אויף פאלגענדען אופן:

די לאגע איז זעהר טראגיש, די צייטונגען טרייבן נישט איבער, באר פערקעהרט, זיי בעהערשן נישט ארום די גרויס פון דער קאטאסטראפע, דאס וועט מען ערשט וויסען ווען מען וועט קענען צו־קומען צו די פערפלייצטע ערטער.

דערווייל האבען זיך אין פיל ערטער

אפגעשפילט גיהנום־סצענעס

אין בודאלין זענען עטליכע הונדערט מענשען ארויף אויף בוימער, ערשט דאס מיליטער איז צו־געשוואומען צום ארט און אפגעראטעוועט אלע פון די בוימער.

אמערגסטען שטעלט זיך פאר די לאגע אין טארנאווער און דאמבראווער פאוויאטען, אין דאמ־בראווער קרייז האבען זיך עטליכע הונדערט מענשען געהאלטען אויף א הויכען וואל און אלע זענען ערשט אפגעראטעוועט געווארען דורכן מיליטער. די דאמבראווער און מיעלצער פאוויאטען זענען אין גאנצען פערגאסען.

אין איצטיגען מאמענט זאגט דער באטשעלניק מאלאשינסקי, האבען מיר שוין א גענויען בעריכט וועגן דער צאהל מענשליכע קרבנות

100 מענשען זענען אומגעקומען אין וואסער. נאר אין ניי־סאנץ זענען אומגעקומען 43 מענשען

היינט אינדערפריה האבען אנגעהויבען צו פונקציאנירען די פאסט־אעראפלאנען. וועלכע וואר־פען אראפ די פאסט און די פערפלייצטע ערטער. די פאסט ווערט אראפגעווארפען אין וואסער־פעסטע זעק.

אין קלעטשאני איז אומגעקומען די פאמיליע פון גען. באלאבאן און א צאהל פון צעהן מאן.

ווען וועט צוריקגעשטעלט ווערען די באהן־פערבינדונג?

געשפרעך מיט׳ן קאמוניקאציע־מיניסטער בוטקעוויטש

די מיליטער־מאכט האט צוגעטיילט צו דער דיספאזיציע פון ניי־סאנץ צוויי אעראפלאנען. דורך וועלכע ס׳ווערט צוגעשטעלט לעבענסמיטעל דער בעפעלקערונג. דאס מיליטער מאכט צורעכט די צו־שטערטע בריקען. אין ניי־סאנץ פונקציאנירט א קאמיטעט צו העלפען די קרבנות, פון דער קאטא־סטראפע, ס׳ווערט פערטיילט ברויט און קאווע־קאנסערוון.

אין א געשפרעך מיט א צייטונגס־פארשטייער אויף דער טעמע ווען ס׳וועט צוריקגעקעהרט ווער־רען די באהן־פערבינדונג האט דער קאמוניקאציע־מיניסטער ערקלערט:

— מיר האבען שוין צוגעגרייט אלץ אנצו־הויבען צו ארבייטען. אויב דאס וואסער וועט אפ־פאלען אזוי אז מען וועט קענען אנהויבען די ארביי־טען אויף די באהן־ליניעס, וועלען אין פערלויף פון 3 טעג צוריקגעשטעלט ווערען אלע באהן־ליניעס, פערשטענדליך, אז די פערבינדונג וועט נישט קענען זיין קיין רעגולערע. ווי ס׳זאל נישט זיין וועלען די פלייצטע ערטער איינגיכען צוריקבעקומען זייער לאנ קור־געסט און בכלל די בעפעלקערונג פון די פער־טאקט מיט דער וועלט. באר קיין טארנאוו וועלען די צוגען נישט אזוי גיך געהען, ווייל די לאגע אין ביאדאלין איז א קאטאסטראפאלע, ווייל ווייט מען דערגרייכט מיטן אויג איז וואסער, ביאדאלין איז אזוי ווי אנ׳אינזעל אויפן אקעאן.

קראקא. 19. (ספ. טעל.)

פון קראקא זענען היינט אפגעפלויגען אעריא־פלאנען וועלכע פיהרען פעקלעך פון פינף קילא לעבענסמיטעל וועלכע האבען זיך בעהאלטען אויף די האלפס.

גרויסע אקציע פאר די געליטענע

ווערט אונטערגענומען אין גאנצען לאנד

ווארשא, 19. (טעלעפאניש).

ווי בעקאנט האט דער מיניסטעריען־ראט גע־געבען די איניציאטיוו צו שאפען א צענטראלען הילפס־קאמיטעט צו העלפען די צעהנדליגער טוי־זענדער קרבנות פונ׳ם שרעקליכען אומגליק. די איי־ניציאטיוו פון דער רעגירונג האט אפהאט. דעם גע־הערינען אפקלאנג ביי דער בעפעלקערונג, פון אלע אהן אויסנאהם שטעט שטעטלעך און דערפער קומען אן ידיעות אז אומעטום האבען זיך געשאפען הילפס קאמיטעטען.

נישט קוקענדיג אויף די צענטראלע הילפס־קאמיטעטען ענטשטעהען הילפס־קאמיטעטען ביי פרא־פעסיאנעלע פעראיינען, געזעלשאפטליכע אינסטיטו־ציעס, ביי פערשידענע ארגאניזאציעס און אזוי ווייטער.

ווען מיר נעהמען אין אכט דעם פערנעהם פון ווי דרינגענד נויטיג ס׳איז א גיכע און ראדיקאלע דער קאטאסטראפע וועלען מיר ערשט פערשטיין. הילף פאר די צעהנדליגער טויזענדער פעראומגליק־טע.

העלענאָוו

ארב. ספּאָרט=געז. „שטערן" אין לאָדז לטובת די באַראַכאָוו=שולן

מאָרגן, שבת, דעם 21 יולי, אָנהייב 2 אַ זייגער נאָכמ.

א גראַנדיעזע גאָרטען=פערווײַלונג

פאַרבינדען מיט אַ טורן-פעסט

אין פּראָגראַם: מאַסן=איבונג פון 300 ספּאָרטלער. מוסטער-איבונגען פון פרויען, מענער און קינדער-גרופּען. באַרען, רעק, קאַסטען. וועט=גייען פון 100, 500 און 1000 מעטער. סימפאָנישער אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון דירעגענט ס. פּיעטרושקא. בלאָז-אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון דירעגענט ראַסטאַווסקי. רייכע פּאָנטאָן-לאָטעריע מיט פיל טויזענטער ווערטפולע געווינסטן. אייגענער בילעגער בופעט. 8,30 אין אָוונט אוימן ספּאָרט=פּלאַץ פון העלענאָוו, ביים ליכט פון רעפלעקטאָרען א באָקס-מעטש מיטן גאַנציל פון בערימטען „נוויאַזדא"=באָקסער ראַמהאַלץ (איינציגער זיגער פון באָקס-מעטש פּוילען = אמעריקא).

דער פּרייז פון בילעטען 1 זל. פאַר קינדער 50 גר.

קאָמוניקאַט.

דינסטאָג, דעם 24 יולי ה. י. 7 אָוונט קומט פאָר אין פערייניגס-לאָקאַל פלאַץ וואָלנאָשטשי 7, א דרינגענדע

פערזאַמלונג

פון מאַרינאַרקעס, פאַלטענס און פאַרלעך אויף וועלכע אַלע מיטגלידער ווערען אויפגעפאָדערט פּינקטליך צו קומען.

פאָד=קאָמיסיע ביים מאַג.

שניידער=מייסטער (כאַלופּו-קעס) פאַריין, פּל. וואָלנאָשטשי 7.

אַ האַרציגען פאַהרט=געזונד

און גוטע ערהאָלונג ווינשען מיר אונזער סטאַרשי ח׳

בעריש גרינבערג

און פאָדסטאַרשי ח׳

אלחנן קאַמינסקי

צו זייער אָפּפאָהרען אויף קוראַציע נאָך בוסק.

די פערוואַלטונג

פון פליישער און וואורשטמאַכער-צעך אין לאָדז, פּיעטריקאָווער 24.

צו דער ערשטער שמערצליכער יאָהרצייט פון אונזער יונג = פערשטאָרבענער

נ״ע

בלימה דבורה ליבערמאַן

(אשת ר׳ צבי הירש הכהן נ״י)

וועט קומענדיגען זונטאָג, דעם 22 ד. ח. (תשעה=באב נדחה) 10 אַ זייגער פריה געשטעלט ווערען אַ מצבה צוזאַמען מיט אַ הזכרה אויפן בית-החיים, צו וועלכער אַלע קרובים, פריינד און בעקאַנטע ווערען געבעטען צו קומען.

די טיפטרויערנדע מוטער, מאַן, קינדער, געשוויסטער, ברידער און קרובים.

בעקאַנטמאַכונג.

די סכסוכים צווישען די יורשים קליינלערער בע״ב פון הויז צגעלניאַנאַ 38 (פריהער 66) איז שוין ערלעדיגט און איך האָב ווייטער דאָס אויס-שליסליכע רעכט צו פערדינגען וואוינונגען. אין נאָמען פון אַלע בעלי-בתים ערקלער איך, אַז עס איז דאָ צו פערדינגען וואוינונגען 1—5 שטיבער מיט בע-קוועהמליכקייטען. צו ערפאַהרען אויפ׳ן אָרט ביים דאָזאָרצע. אדמיניסטראַטאָר ח. ל. ווינער

אַל. 1. מאַי 71, טעל. 118-92. 2995

האַנדעלס-ביכער

מיז יעדער רעגיסטרירטער סוחר און פאַבריקאַנט פיהרען. אַמבעסטען און פערהעלטנומעסיג פיהרט האַנדעלס-ביכער דאָס לאַנגיעהריגע בוכפיהרונגס=ביוראָ פון

ס. בראַווערמאַן

לאָדז, 17 פּיעטריקאָווער 17

טעל. 27=242

רעכטס 1 איינגאַנג 2 שטאָק.

אינפאָרמאַציעס וועגען ביכער פיהרען ערטיילט דאָס ביוראָ אומזיסט!

אונזערע חשוב׳ע מיטגלידער, דער בעקאַנטער לאָדזער פוטער-פירמע

„טיגער און גלאַטער"

צו דעם איבערציהען זיך אין דעם נייעם לאָקאַל אויף פּיעטריקאָווער 45 ווינשען מיר ס׳זאָל זיין מיט פיל גליק און גרויס הצלחה.

די פערוואַלטונג פון „לינת=הצדק"

פּרעזעס יעקב שמערז

אסתר בענדער (פּרעז. פון דער פין.-קאָמיסיע)

וויצע-פּרעזעס חנאַ שטיינשניידער

וויצע-פּרעזעס יצחק נאַדעל

ערשטקלאַסיגער כשר׳ער

פּענסיאָנאַט „ראָזאַליא"

אין וולאָדזימיעזש,

ביי פּיעטריקאָוו

וועלכער געפינט זיך אין דער שענסטער וואַלד-געגענד און בעזיצט גרויסע זוניגע צימערן מיט זעמטליכע בעקוועהמליכקייטען. עמפּפעהלט געשמאַקע כשר׳ע שפּייזען. אויף פערלאַנג אויך דיעטעטיש קאָך. פּינקטליכע און רעעלע בעהאַנדלונג. צוגענגליכע פּרייזען!

דער בעקאַנטער לאָדזער פעלץ-פירמע

טיגער און גלאַטער

צו דער ערעפנונג פון זייער פעלץ-וואַרען-געשעפט אין אַ ניי-מאָדערן-געשעפט

אויף פּיעטריקאָווער 43

ווינשט גרויס ערפאָלג און אַנטוויקלונג פון דער אונטערנעהמונג.

י. פיינגאָלד.

שפּאָרט געלד

דורך קויפען רעעלע סחורה

צו די ביליגסטע פּרייזען

לאָזט זיך נור ביי דער פירמע

„באַרוויך"

לאָדז, נאַוואָמיעסקאַ 30 טעל. 58=210

וועלכע איז די איינציגע

ביליגע און רעעלע קוועלע

פון גוטען קידוש=ווײַן

ביז די געשמאַקסטע פּאַלעסטינער, אונגאַרווײַנען, ווי אויך אַלע סאָרטען

ליקער, בראָנפען׳ס און מעהד.

ריכטיג פאַר דער פּאַפּיר=בראַנזשע און בוכהאַנדלונגען!

איך מאַך בעקאַנט דער געעהרטער קונדשאַפט, אַז ביי מיר אין פאַבריק זענען צו בעקומען

נאָרמאַליזירטע שול-העפטען

לויט קאַרטעל-פּרייזען.

מיט בעשטעלונגען זיך צו ווענדען צו

Wytwórnia zeszytów normalizowanych

M. KANTOROWICZ, Pomorska 13

אגודה לזמרה ולספרות עברית „הזמיר"

פּאַרק „העלענאָוו"

מיטוואָך, דעם 25=טען יולי 9 אַ זייגער אָוונט

גרויסער סימפאָניש-אָראַטאָרישער קאָנצערט

טשייקאָווסקי: 5=טע סימפאָניע דיר. ס. פּיעטרושקאַ

מענדעלסאָן: וואַלפּורגיס=נאַכט. דיר. י. זאַקס

אויספיהרענדע: ג. ריכטער (וואַרשע) צום ערשטען מאָל אין לאָדז!

העלדענטענאָר

סאָליסטען: העכט און קרול כאָר און אָרקעסטער פון „הזמיר" לאָדזער פילהאַרמאָנישער אָרקעסטער.

איינגאַנג זל. 1.09

מזל-טוב!

ווינשען מיר אונזער פערוואַלטונגס-מיטגליד ה׳ בלומענפעלד וואָלף און פרוי צום געבורט פון זייער טעכטערל

די פערוואַלטונג און סעקרעטאַריאַט פון קליינהענדלער-פעראיין (פּיעטרוק. 6)

פּיעהאַט פלאַץ 3.

עלעגאַנט, שעהן, קינסטלעריש

אזוי זענען די

שיך

פון דער פירמע

A. Ogórek

11 ZAWADZKA 11

א ספּעציעלע אָפּטיילונג פון מעבער-שיך

אַ האַרציגען פאַהרט=געזונד

און אַ גוטע ערהאָלונג ווינשען מיר אונזער חשוב׳ן פּרעזעס

ה׳ אברהם אייזען און פרוי

צו זייער אָפּפאָהרען אויף קוראַציע נאָך טרוסקאַוויעץ און ווינשען זיי אַ געזונד און מונטער צוריקקומען.

די פערוואַלטונג

פון שעכטער-הורטאָווניקעס און סעלבער - שעכטער - פעראיין.

פּאָדזשעטשנאַ 10.

St. Felczer med.

IZRAEL BREGMAN

צוריקגעקעהרט

28 מאַרינאַרסקאַ 28 (קעלמאַ)

טעלעפאָן 240-43.

Dr

Wajnberg

ספּעצ. פון לונגען, האַרץ און סקלעראָזי-קראַנקהייטען

וואוינט יעצט פּיעטריקאָווער 145

טעל. 126-02.

נעמט אָן פון 9—10 פריה, 3—5, 8—9 אָוו.

אוירען, נאָז און האַלז

קליניק

מיט בעטען פון Dr.

Z. Rakowski

פּיעטריקאָווער 67, טעל. 127-81

נעהמט אָן שטענדיגע קראַנקע (צוועק אָפּעראַציע א. ז. וו.) ווי אויך אַמבולאַ-טאָרישע פון 11—2 און פון 5—8 אָוונט.

דעם עכטען גוטען כשר׳ן ביליגען

יין-קידוש

ווי אויך אָריגינעלע רוטוויינען אין בעסטער קוואַליטעט

צו זעהר צוגענגליכע פּרייזען

ספּעציעל פיר מאָגען און צוקער=ליידענדע בעקומט מען אין דעם בעקאַנטען ווייַן=געשעפט פון

ע. שיקיער

— אינהאַבער: ישראל שיקיער —

לאָדז, 1 פּולנאַצנאַ 1, טעלעפאָן 84-107.

Dr. med.

Haltrecht

צוריקגעקעהרט

ספּעציאַל-אַרצט פאַר הויט-און געשלעכטס-קראַנקהייטען

פּיעטריקאָווער 10, טעל. 131-86

נעמט אָן פון 8—11 מיטאָג און פון 5—9 אָוונט. זונטאָג פון 10—1 בײַטאָג.

אַלע אַרט אַנאַליזען.

פאַר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פּרייזן

לעכער אויף דער מאַשין

ווערען אָנגענומען אויסצונייען בײַ

ג. נאָרדמאַן, שרודמיעסקאַ 8

פערשטארקט דעם אנטי-יודישען פראנט

מיטגלידער פון דער קייזערליכער משפחה האלטען אנטיסעמיטישע פארלעזונגען

ב ע ר ל י ן, 19 (יט״א טעלעגראפיש)

אין גאנץ דייטשלאנד האט זיך ווידער פערשטארקט דער אנטי-יודישער פראנט. מיטגלידער פון דער געוו. קייזערליכער פאמיליע, פאהרען ארום איבער׳ן לאנד מיט אנטיסעמיטישע פארלעזונגען. דאס בעווייזט, אז מ׳טאר זיך נישט מאכען קיין אילוזיעס פון א פערבעסערונג פון דער יודישער לאגע.

דער לייטער פון פראפאגאנדע-דעפארטאמענט

פון דער ציוניסטישער עקזעקוטיווע דר. קורט בלומענפעלד בעזעצט זיך אין ירושלים

י ר ו ש ל י ם, (יט״א) נאך א רייזע איבער דייטשלאנד, טשעכאסלאוואקיי און שווייץ איז גע־קומען קיין ירושלים דער ניי-בעשטימטער לייטער פון פראפאגאנדע-דעפארטאמענט פון דער ציוניס־טישער עקזעקוטיווע ה׳ קורט בלומענפעלד. ה׳ בלומענפעלד בעזעצט זיך אויף שטענדיג אין א״י.

די לאגע אין קראקא איז נאך נישט קלאהר

מען ווייסט נישט צו דער קאלומינאציע-פונקט איז שוין אריבער

ק ר א ק ע, 19. (ספ. טעל.)

דיי דריי טעג קעמפט קראקא העלדיש מיט דעם וואסער-שטראם, אפוואַרטענדיג די „הויפט־כוואַליע". מ׳האט זיך געריכט דעריויף אַז מיטוואך ביינאַכט וועט די ווייסעל אויסגיסען, צום גליק איז די געפאַהר איצט קלענער געוואָרען און מען דאַרף האָפען, אַז ס׳וועט נישט קומען צו קיין פלוצלונגען און געוואַלדיגען אויסגוס.

אין די פריהמארגען-שעה׳ן האָבען די פיי־ערלעשער איבערהויפט אין פיל פעלען, ראַטע־ווענדיג די איינוואוינער פון די קעלערס, וואו עס האָט זיך שוין בעוויזען וואַסער.

דאַנערשטאַג האַלב 2 בייטאג איז די לאַגע אין קראַקאַ נאָך נישט קיין קלאָהרע, מען ווייסט נישט צי דער קולמינאַציאָנס-פונקט איז שוין אַרי־בער צי נאָך נישט. ביז אָוועבד איז דאָס וואַסער נישט בעהעדשט געוואָרען, אַזוי אַז מ׳קען רעכ־נען אַז די געפאַהר איז פאַר קראַקאַ אַדורך.

ערד-ציטערניש אין פאנאמע

ק ר א ק ע, 19. (ספ. טעל.)

די קראקאווער סייסמאגראפישע סטאַציע האָט נאָטירט אַן ערד ציטערניש וועלכע קומט פאַר אויף אַן ערך צעהן טויזענד קילאָמעטער ווייט פון קראַקאַ.

פ אַ נ אַ מ אַ, 19. (ספ. טעל.)

אין גאַנצען לאַנד האָט מען געפיהלט שטאַרק אונטערערדישע שטויסען. אין שטעטעל דאַוויד זע־נען איינגעפאַלען עטליכע הייזער, די קאָמוניקאַציע מיט דער שטאָט איז איבערגעריסען, לעבענסמיטעל ווערט איבערגעשיקט מיט עראָפּלאַנען.

ערב א רעגירונגס-קריזיס אין פראנקרייך

אלץ נאך צוליב דער סטאַוויסקי-אפערע

מיב. טארדיע ווארפט פאר דעם געוו. פרעמיער שאטאז קאנשאכטען מיט סטאַווי סקיז

פ א ר י ז, 19 (ספ.)

אויף דער פארלאמענטארער-קאמיסיע, וועלכע פארשט אויס דעם ענין סטאַוויסקי איז געקומען צו אַנ׳אונגעהויערען סקאנדאל. די קאמיסיע האט אויסגעהערט דעם געוו. פרעמיער טארדיע. וועגען וועלכען מ׳האט גערעדט, אז ער האט בעקומען געלד פון סטאַוויסקי׳ן, ווייל מ׳האט געפינען א טשעק פון סטאַוויסקי׳ן פאר טארדיען.

טארדיע האט ערקלערט פאר דער קאמיסיע, אז דער געוו. פרעמיער שאטאן האט געוואלט פער־טושען דעם ענין סטאַוויסקי, כדי צו פערדעקען זיינע מעשים און די מעשים פון זיין פאמיליע, וועלכע האבען אלע גענומען געלד פון סטאַוויסקי׳ן. טארדיע, וועלכער איז איצט מיניסטער, האט ווייטער ערקלערט, אז די אויפשריפט אויפ׳ן טשעק „פאר טארדיע" איז געפעלשט געווארען דורך שאטאן. די קאמיסיע האט באלד ארויסגערופען שאטאן און בעת דער קאנפראנטאציע האט טארדיע ווידעראמאל זיך געהאלטען אין זיינע ערקלערונגען.

נאך דער דאזיגער סענסאציאנעלער זוכונג איז קלאר געווארען, אז די ראדיקאלע ריכטונג, צו וועלכע ס׳געהער שאטאן וועט ארויסטרעטען פון קאבינעט און ס׳וועט קומען צו א רעגירונגס-קריזיס אין פראנקרייך.

שטרייק אין סאַן-פראנציסקא פערענדיגט

נ י ו - י א ר ק, 19. (ספ. טעל.)

ס׳פראַיעקטירט זיך אַרויסצוגעבען אַ פער־אָרדנונג אַז אַלע אויסלענדער וועלכע זענען דירעקט אָדער אינדירעקט פערמישט אין שטרייק אין סאַן־פראַנציסקאָ זאָלען אַרויסגעשיקט ווערען פון לאַנד.

די שטרייק-לאַגע אין סאַן-פראַנציסקאָ האָט זיך פערבעסערט, דער צופוהר פון לעבענסמיטעל קומט פאַר נאָרמאַל. די רעגירונגס-קרייזען ערקלע־רען, אַז די קאָמוניסטען האָבען געוואָלט אַרויסרו־פען אַ גענעראַל-שטרייק אין אַלע פאָרט-שטעט פון אַמעריקאַ.

סאַן-פראַנציסקאָ, 19. (ספ. טעל.)

די דעלעגאַטען פון די פּראָפעסיאָנעלע פע־איינען האָבען מיט 191 געגען 174 שטימען בע־שלאָסען איבערצורייסען דעם שטרייק.

לוצע מאכט „ארדנונג"

ב ע ר ל י ן, 19 (ספעציעל)

דער נייער שעף פון די שטורם-אפטיילונגען לוצע, האט ארויסגעגעבען א פעראָרדנונג, אז די אנפיהרער און מיטגלידער פון די שטורם-אפטיי־לונגען, וועלכע זענען נאר אין עפעס בעשולדיגט געווארען, זאלען באלד בעזייטיגט ווערען.

טראגישער טויט פון א יודישער מוטער

ווען זי האט זיך דערוואוסט, אז איהר טאכטער איז נישט צוריקגעקומען פון זאקאפאנע

(א) די 42-יעהריגע פרוי רבקה קאלמאנסאן האט, געפינענדיג זיך אויף זומערוואוינונג אין גלאוונע, זיך דערוואוסט וועגען דער שרעקליכער נאטור-קאטאסטראפע, וואס איז איצט פארגעקומען אין מערב-גאליציען.

צוזוי איהר טאכטער געפינט זיך גראד איצט אין זאקאפאנע, און זי האט שוין געדארפט צוריקקומען, איז די פרוי קאלמאנסאן געווארען זעהר אומרוהיג, און איז נעכטען אין דער פריה אראפגעקומען קיין לאדז.

אז זי האט אין דער וואוינונג איהרער (אויף נארוטאוויטשא 25) נישט געטראפען די טאכטער, און נישט קיין שום ידיעה פון איהר, איז זי אריינגעפאלען אין אזא פערצווייפעלטען צושטאנד, אז זי האט נישט לאנג קלעהרענדיג, ארונטערגעווארפען זיך דורכן פענסטער פון דריטען שטאק.

מיט א צובראכענעם שארבען, הוט-השדרה, און ריפען — אין א גוסס׳ן צושטאנד האט מען איהם אפגעפיהרט אין שפיטאל.

א „סקארבאווער" ניגון...

גרויסער-שווינדעל אין דער ווילנער שותפות-מיהל

(א) פאר׳ן בעגיין שווינדלען אין דער ווילנער שותפות-מיהל, אין ווילין, פון וואס די מלוכה-פינאנצען האבען געליטען א היזק פון אנ־ערך 200,000 זלאטעס — זענען ארעסטירט גע־ווארען די בעלעבאטים פון דער מיהל: יצחק הערשענבערג, אברהם דוד יאקובאוויטש און דער בוכהאלטער פון דער פירמע בינם מארטונסקי.

חוץ דעם בעשווינדלען דעם „סקארב" האבען די אנגערופענע אויך בעשווינדעלט זייערע איבע־ריגע שותפים (זונדעל שילינ, יעקב ווייגפעלד, ליזער לעווקאוויטש, שייע שמולעוויטש און יחיאל הערשליקאוויטש), וועלכע וועלען זיי אויך אנקלא־גען אין געריכט.

ראדיא-פראגראם

פרייטאג, דעם 20-טען יולי 1934

6 30 פריהמארגען - אוידיציע. 6,35 גראמא־פאן. 6.40 גימנאסטיק. 6,55 גראמאפאן, ידיעות. 7.20 הויזווירטשאפט 7,25 פערשידענעס. 11,57 צייט-סיגנאל. 12׳03 ידיעות. 12.05 קאנצערט. 1 ידיעות פון טאג. 1,05 אפערען-אריעס, פליטען, 1.55 פונם ארבייטער-מארק. 2 עקספארט, ידיעות. 2,05 קאמוניקאט פון דער לאדזער האנדעלס-קאמער 4 לייכטע מוזיק. 5 אוידיציע פאר קראנקע. 6,30 פאפולערער קאנצערט פון טשעכאסלאוואקיי. 6 רע־פארטאזש. 615 געזאנג-רעציטאל. 6,30 גראמאפאן 6.45 א שמועס וועגען טשאלענוש-פליה. 7 פער־שידענעס. 7׳15 מוזיק (פליטען.) 7׳50 ספארט־ידיעות. 8 געקליבענע גדאנקען. 8,02 טעכניש פאסט-קאסטען. 8,12 פראפ. כאינאצקי—פראגראם פון סימפאנישען קאנצערט. 8,22 סימפאנישער קאנ־צערט. 8,55 אוונט-ידיעות. 905 גראמאפאן. 915 המשך פון סימפאנישען קאנצערט. 10,05 אין לאנד פון סירענעס" — פעליעטאן. 10,20 טאנץ - מוזיק. 11 ידיעות, קאמוניקאטען.

פון אויסלאנד

8,30 — שטראסבורג—רוסישע מוזיק. 8,45— רוים—אפערעטקע. 9,25 — דאווענטרי — קאנצערט..

שבת, דעם 21 יולי

6,30 פריהמארגען אוידיציע 6,35 גראמא־פאן. 6,40 גימנאסטיק. 6,55 גראמאפאן 7,10 גראמאפאן, 7,25 פערשידענעס. 11,57 צייט סיג־נאל. 12,05 פרעסע. 12,10 לייכטע מוזיק פון טשעכאסלאוואקיי. 1,00 ידיעות פון טאג. 1.05 קא־מעראלער קאנצערט 2,00 עקספארט ידיעות. 2,05 קאמוניקאט פון דער לאדזער האנדעלס קאמער. 4,00 לייכטע מוזיק. 5,00 אוידיציע פאר קינדער. 5,25 אפערן אריעס, לידער און דועטען פון אלגא לאדי און סטאנ. זגיטש. 6,00 ליטעראַרישער פעליע־טאן. 6,15 קלאוויר רעציטאל. 6,45 א שמועס. 6,55 רעפערטואר פון די טעאטערן, קאמוניקאט פון לאדז. 7 פערשידענעס. 7,15 רעזווי לידלעך. 7,50 ספארט ידיעות. 8,02 קאנצערט פון פוילישע מוזיק. 8,30 גראמאפאן.

8,40 לידלעך פון ה. ארדזינבנא. 9,00 טראנסמיסיע פון גדיניע. 9,12 לייכטע מוזיק. 10 אקטועלער שמועס. 10,10 דזשאז-מוזיק (פליטען) 11,05 ידיעות, קאמוניקאטען.

פון אויסלאנד

5,30 מאסקווא סימפ. קאנצערט. 8,15 לייפציג אפערעטקא. 8,30 פאריז, אפערע „טרובאדור". 8,45 מיילאנד, אפערע.

מודעה. ברוך-קראנקע! קריפעל!
ליידענדע אויף פערשידענע ביין-פערקרי־מונגען פון גוף (הויקערס)!
נאך לאדז איז געקומען צום ערשטען מאל
דער אמת׳ער וועלט-בעריהמטער ספעציאליסט
Ortoped Natan Rapaport

פון וויען מיט לאַגיעהריגער פראַקטיק און נעמט אָן פון 9 פריה ביז 1 בייטאג און פון 3 ביז 7 אָוענד
אין לאדז, פילסודסקיעגא № 23
(פריהער וסכאדניא 23)
ברוך-ליידענדע! איהר קענט געזונד ווערן אהן בלוטיגע אפעראציעס ראטעוועט אייער געזונד כל-זמן ס׳איז נאך צייט, ווייל דער ברוך ווערט גרויס ווי א מענשען-קאפ, די קישקעס ווערען פערדרעהט און מ׳קען בראנדיג ווערען.
א הילף און א רפואה! דורך מיין מעטאדע ערפונדענע ספעציעלע הייל-באנדאזשען, וועלכע האלטען צו די גרעסטע פערנאכלעסיגטע ברוכען און בעזייטיגען ראדיקאל מיט גאראנטיע ביי צנפאנגס. ברוכען. מיין ספעציאליטעט איז אויך: הייל-אפאראטען נאך דעם סיסטעם פון פראפעסאר ד״ר האפפא, ד״ר העססינג און קאללאט. געגען אלערליי פערקריפלונגען, פערקרימטע פיס ווי אויך שמערצענדע פלאט-פיס, פאר אמפוטירטע אינוואלידען אמעריקאנישע קונסט-פיס (סאלאן-ארבייט).
פאר דאמען נאך אפעראציעס קינסטליכע ברוסטען.
ביים אראפלאזען זיך פון מאגען, קישקעס און געבירט-מוטער, עמפפעהל איך ספעציעלע הייל-באנדאזשען לויט דעם סיסטעם פון פראפ. ד״ר גלענארד.
געדענקט די אדרעס:
ארטאפעדישע אנשטאלט 23 פילסודסקיעגא 23.

אויפפאדערונג.
איך פאדער אויף דעם ה׳ טעמס פאמארסקא 73, מיר צו ערלעדיגען דעם בעטראג פון 55 זל. פאר די 39 קילא אפפאל אין פערלויף פון 3 טעג ד. ה. ביז זונטאג, דעם 22-טן ד. ח. ווען נישט בין איך געצווינגען דאס איבערצוגעבען אין געריכט. ש. ליכטענשטיין.

קינדער
אויף דער זומער-קאלאניע ביי „נותן לחם" ווערען אנגענומען ביז זונטאג, סאלנא 14.

די שענסטע דרוק-ארבייט ווערען אויסגעפירט אין דער דרוקעריי
בראמבערג און בוים
פילסודסקיעגא 55 (פראנט)
ווי צ.ב.ש. רעכנונגען, בריפפאגען, קווי־טאריושען, שטריימפף-באנדעראלען, עטי־קעטען, חתונה-קארטען, וויזיט-קארטען, א.א. מינקטליך און טאליד אויסגעפירט.

Lekarz-Dentysta
JAKÓB BOTWINIK
וועלכער האט געארבייט אין אין קראנקן־קאסע 12 יאהר און האט א׳אייגענע לאבאראטאריום פון קינסטליכע ציינען נעמט יעצט אן טעגליך פון 10 פריה ביז 3.30 נאכמ. אין לעטשניצע „Pomoc"
ul. Limanowsk. 1 (róg Zgierskiej)
telefon 101-29
און פון 4—10 אוונט אויף נארוטאוויטש־גאס 13. צוגענגליכע פרייזען.
פאר ארבייטסלאזע — זעהר ביליג.
Porada bezpłatna.

פאר גאלד, בריליאנטען, ביזשוטעריע און לאמבארד-קוויטעס
צאהלט די העכסטע פרייזען
אליזאר פיאלקא
פיעטריקאווער 7.

Dr. J. NEUMAN
כירורג און גינעקאלאג
(פרויען-ארצט)
נעהמט אן פון 3 ביז 4.30 נאכמיטאג און פון 7.30 ביז 8.30 אוונט.
זאכאדניא 57, טעל. 128-95

געגען שווייס פון פיס
דאס בעסטע מיטעל געגען שווייס פון די פיס און אטשיסקעס, גאראנטירט זיים 20 יאהר, צום פרייז פון 20 גר. און 30 גר. איז נאר צו בעקומען ביי די צייטונגס-פערקויפער וועלגיאזש, אלט-שטאט 1. צעגעלניאא 1 און פיעטריקאווער 27, וואהנ. 7. היט אייך פאר נאכמאכונגען. אויך א גוט מיטעל געגען וואנצען פרייז 50 גראשען א פלעשעל.

אכטונג, לעטניקעס
פון ווישניאווא און קראשעוו!
דאס „בילע פאלקסבלאט" בעקומט מען 8 א זייגער אינדערפריה ביים צייטונגס - פערקויפער יאמניק, ווילא קאוואלא, נעבען דער כלאדניע. בעשטעלונגען ווערען אפגעשיקט א היים. אויך בעקומט מען ביי מיר דעם בעוואוסטען פראשעק געגען שווייס פון פיס „ראדיקאל" צום פרייז 30 גראשען.

קאמוניקאט.
עלעקטרישע זשארובקעס
צום סענסאציאנעלען פרייז
60 גר. שטיק
פעטריקויער-שטעל 20 וסכאדניא 20
פראנט-געוועלב.

פויליש-ליטווישע באציהונגען

מארשאל פילסודסקי קאנפערירט וועגען דעם ענין מיט'ן פולק. פריסטאר

ווארשא, 19 (טעלעפאניש)

אין די לעצטע טעג האט אין פיקילישקי געווײלט דער געוו. פרעמיער פריסטאר. ווי מען שמועסט האט מארשאל פילסודסקי אפגעהאלטען א קאנפערענץ מיטן פולק. פריסטאר וועגען די פויליש-ליטווישע באציהונגען. פרעמיער פריסטאר האט אפגעגעבען א בעריכט וועגען פערלויף פון דער קאנפערענץ, וועלכע איז פארגעקומען מיט א גרופע דעפוטאטן פון „בעבע“ אין דער ליטווישער פראגע.

אין די ווילנער פאליטישע קרייזען קורסירט א קלאנג, אז אין די נאענטסטע טעג וועט פארקומען א נישט אפיציעלע בעגעגעניש פון א גרופע ליטווישע פאליטיקער מיט פוילישע פאליטיקער. די בעראטונג וועט פארקומען אין דרוסקעניק. פון דער פוילישער גרופע זאלען אין דער בעראטונג אנטיילנעהמען סענ. אבראמאוויטש און פראפ. סטאניעוויטש.

אנטיסעמיטישע רעגירונג אין רומעניען

מיניסטער-קאנדידאט האלט אנטיסעמיטישע רעפעראטען

בוקארעשט, 19 (יט"א טעלעגראפיש)

ס'געהען קלאנגען, אז אין דער נאהענטסטער צייט זאל קומען צו'ענדערונג אין דער רעגירונג, אלס אינערן מיניסטער זאל בעשטימט ווערן גאגא. ער זאל שוין האבען איבערגעגעבען דעם קעניג דעם פראיעקט פון דער קאנסטיטוציע ענדערונג, אויב דער קעניג זאל אננעמען דעם פראיעקט, בעדײט דאס א ווענדונג אויף רעכטס.

גאגא פאהרט איצט ארום איבער גאנץ רומעניען מיט אנטיסעמיטישע רעפעראטען.

SAFE jest najpewniejszem miejscem przechowywania posagu Twojej córki.

מאטאציקליסטען-אויספלוג פון בית"ר אויפגענומען

דורך דער פאשיסטישער יוגענד אין איטאליען

רוים, (יט"א) אנ'עקסקורסיע פון 9 יודישע מאטאציקליסטען פון א"י וועלכע געהערען צום „ברית טרומפעלדאר“ האט בעזוכט רוים, וואו זי איז געווארען אפיציעל אויפגענומען דורך די פאשיסטישע יוגענדליכע ארגאניזאציעס. אויף דער צייט פון אויפענטהאלט פון די מיטגלידער פון „בריה טרומפעלדאר“, וועלכע וועלען בעזוכען די וויכטיגסטע שטעט פון איטאליען, איז זיי געווארן צוגעטײלט אלס בעגלייטער אנ'אפיציר פון די „פאסי דוואווואנילי“ (ארגאניזאציע, וועלכע נעמט ארום אלע יוגענדליכע פאשיסטישע ספארט-און ערציהונגס-פעראיינען).

Doktór KLINGER
ספעציאל-ארצט פאר מענער-שוועכע און ווענערישע קראנקהייטען
Andrzeja 2, tel. 132-28
נעמט אן פון 9 ביז 11 פריה און פון 6 ביז 8 אוו. זונטאג און פייערטאג פון 10 ביז 12.

דיר. פוז דער פעדעראציע פון די פוילישע יודן אין אמעריקע רעד. ז. טיגעל

נעכטען אנגעקומען קיין ווארשא

ווארשא, 19 (יט"א טעלעפאניש)

אויף דער דורכרייזע פון אמעריקע קיין ארץ-ישראל, איז קיין ווארשא בעקומען רעד. ז. טיגעל, עקזעקוטיוו-דירעקטאר פון דער פעדעראציע פון פוילישע יודען אין אמעריקע.

טיגעל האט ערקלערט דעם יט"א פארשטעהער, אז דאס אמעריקאנער יודענטום איז שטארק פעראינטערעסירט מיט דער לאגע פון די יודען אין פוילען. די מאי געשעהענישען אין פוילען האט שטארק בעזארגט די אמעריקאנער יודען.

ליקווידירט די היטלעריסטישע ארגאניזאציעס

און אלע נאצי-אפטיילונגען אין אונגארן

בודאפעשט, 19 (יט"א טעלעגראפיש)

די רומענישע רעגירונג האט אויפגעלעזט אלע נאציאנאל-סאציאליסטישע ארגאניזאציעס אין גאנץ אונגארן. ס'זענען אויך ליקווידירט געווארען אלע אפטיילונגען פון די דייטשע נאצים.

Dr. med.
L. Berman
צעגעלניאנא 15, טעל. 149-07
ספעציאל-ארצט פאר הויט- און געשלעכטס-קראנקהייטען, מענער-שוועכע-בעהאנדלונג און מעכאנישע בעראטונג. אלע ארט אנאליזען.
נעמט אן פון 8—11 און 4—8 אוו. זונטאג פון 9—1 בײטאג פאר אונבעמיטעלטע — לעטשניצע פרייזען.

ציהונג פון דער מלוכה-לאטעריע

2-טע קלאס — 3-טער טאג

Zł. 200.000 — 135613
Zł. 50.000 — 113796
Zł. 20.000 — 163283
Zł. 15.000 — 10975 71722
Zł. 10.000— 70323
5.000 — 101438 151355
Zł. 2.000 — 84726 138028 152995
Zł. 1.000 — 58270 53392 70188 168978
Zł. 500 — 28110 66484 69170 98010 122427 122792 168110
Zł. 400 — 12764 27330 28521 23248 31071 32476 79712 86050 103611 102642 105699 110047 114581 115140 142960
Zł. 250 — 4126 6569 7817 10625 13525 10169 21507 21685 30936 39645 45106 63929 62414 73341 73623 76131 82043 91228 112780 117279 120746 121427 129560 135193 139220 144749 140216 147849 140064 152224
Po 200 zł. — 11065 13816 19577 15914 20014 21530 25629 33552 47364 50620 53879 55894 59643 63447 65086 70434 70227 74770 78039 81495 80555 88286 89446 94267 95820 96632 96658 100304 100915 108362 108138 109521 112832 111849 114571 117269 122727 12931 131570 133745 131262 143592 147011 148840 149402 152085 152861 155316 166928 169161 169396.

Po 150 zł. na N-ry:

88 33 514 664 817 1098 193 212 300 1 72 81
93 503 50 621 740 894 983 97 98 2144 286 626
757 69 91 844 3079 774 862 4028 320 94 464 77
754 932 5000 27 250 761 826 967 6200 403 27 514
778 984 94 7346 758 816 8123 71 444 99 522 851
940 74 9086 123 50 122 35 79 93 253 469 516
607 9 732 10061 84 89 191 205 64 634 743 70
819 11031 59 227 458 69 710 855 65 94 12035
277 466 542 74 611 740 99 13122 94 231 96 536
55 79 93 746 806 14112 273 729 77 841 63 15009
12 36 214 62 359 519 818 27 86 918 92 16065
288 345 651 80 92 97 777 952 17103 468 72 582
607 76 755 820 18067 84 276 310 507 761 848
937 19068 110 221 27 28 371 519 743 846 90 97
930 20764 77 845 66 934 95 21174 309 402 655
22151 250 73 346 559 85 801 27 23193 302 7 403
65 55886 746 24033 105 95 363 547 645 67 25036
70 384 413 53 86 884 95 26120 24 338 88 683
774 27198 214 393 786 820 64 28114 337 58 477
551 651 29533 769 847 53 30022 196 232 47 54
344 83 565 611 24 51 833 980 31164 319 63 560
618 774 929 81 89 32016 59 138 338 437 45 85
527 670 703 891 922 33493 530 659 87 803 16 57
64 951 34023 175 219 94 342 47 401 5 549 644
86 808 34 985 35020 22 192 249 73 75 88 331 74
527 69 631 83 741 36062 151 297 501 685 982
37197 289 340 471 509 725 37 45 98 849.

38007 106 214 603 39051 151 406 614 40557
75 80 636 90 850 932 41058 148 66 249 358 427
725 70 860 71 42085 128 369 415 54 514 68 693
750 95 43005 92 158 255 70 348 532 664 84 949
44227 62 415 47 877 909 97 45078 225 341 436
672 754 87 833 97 46116 239 361 433 74 539 98
850 47081 105 92 230 62 76 607 59 93 4819 86
351 67 457 739 849 962 49095 380 629 40 91 924
48 50040 125 249 94 375 559 768 51034 344 401
63 507 682 856 63 946 52038 181 85 368 84 416
84 816 51 959 53105 92 467 78 92 609 63 54047
396 44 591 607 43 70 701 899 922 55117 62 257
317 560 652 934 56007 179 88 264 70 97 428 61
519 83 98 624 735 57064 138 238 92 339 435 39
538 804 9892 58218 307 550 645 88 59032 51 52
61 186 243 657 772 76 801 55 60006 30 38 95 229
364 510 720 53 849 61043 57 263 318 421 75 591
721 823 42 62034 39 304 474 551 97 652 920

63247 318 78 484 513 796 936 95 64163 348 692
768 96 897 65004 24 133 73 243 61 308 34 82
427 31 65 574 94 679 840 925 27 97 66214 68
362 74 406 72 530 663 700 37 52 940 67091 119
35 71 242 87 304 408 30 53 500 2 68008 38 211
22 445 56 643 798 844 69013120 359 582 880 927
70015 74 81 282 630 874 98 71155 81 358 62 434
72122 31 66 83 334 43 427 628 736 889 73145 48
389 411 588 990 74463 765 848 958 88 75079 135
265 394 426 647 722 800 30 34 938.

76271 320 40 88 438 528 43 50 760 820 52
919 35 77301 612 814 72 78348 772 830 79189
279 415 667 80086 288 323 92 430 545 83 679
828 940 89 81035 86 178 244 379 501 630 822
39 931 82173 223 46 440 564 775 819 27 38 44
52 940 83016 94 190 208 325 551 861 943 84007
156 210 34 47 52 66 312 81 481 521 44 611 18
913 83 85522 25 56 873 86001 19 106 201 83 93
374 60 501 608 66 770 884 87114 255 533 88
661 764 860 88064 202 67 75 310 848 89041 252
97 380 403 812 62 90012 16 47 79 398 445 525
685 702 83 965 89 91051 55 56 103 37 456 566
67 768 97 871 73 924 39 92049 304 418 639 83
888 93005 18 380 542 820 94441 572 682 709 855
74 919 95176 207 441 25 85 628 85 856 90 997
96061 96 108 12 37 685 808 39 952 55 97017 365
677 747 66 864 964 98222 83 444 577 769 848
62 99 951 99098 346 478 527 98 779 838 933
100119 32 323 40 600 609 701 31 101060 117 319
70 464 677 85 703 841 56 62 102088 134 363 448
684 784 528 38 13129 208 322 480 548 104063
197 558 84 605 727 841 920 23 40 105037 358
67 445 86 509 630 825 83 106125 312 51 433 551
992 107067 151 75 399 410 76 639 705 108080
391 443 519 90 648 70 787 109024 60 236 411 85
94 692 732 47 110111 251 350 473 703 872 953
111121 24 284 321 42 59 713 902 11226 327 97
48 38 52 574 88 717 816 50 113114 43 214 74 344
523 32 37 44 614 63 871.

114028 81 134 90 207 32 765 859 981 115043
158 64 258 82 316 27 90 405 772 88 931 116083
148 78 207 325 451 60 74 878 986 97 9 117015 72
132 43 81 97 307 646 749 118064 426 50 530 60
74 688 938 87 119207 9 81 309 436 984 12017
475 526 660 71 89 807 55 914 121044 69 179 617
770 821 122112 38 77 296 340 50 432 522 602 30
39 48 976 123124 58 300 13 692 94 808 78 949
78 124140 63 69 350 429 96 515 40 42 719 34 65
78 125252 126002 188 236 37 57 512 18 21 720
44 602 68 943 127027 36 220 570 690 783 833
128376 413 737 934 71 99 129105 40 352 91 469
674 723 81 832 902 67 130064 398 400 509 630
50 92 753 882 911 97 131024 43 91 163 98 237
70 311 530 738 956 132263 318 609 816 900 8 37
133067 11 69 456 500 57 69 637 727 76 82 902
134014 29 62 151 218 63 77 374 743 859 75 988
135020 64 112 28 231 310 33 560 854 85 935 79
136229 66 70 507 625 97 980 137099 128 363 413
520 689 138157 66 210 390 535 670 95 787 96
139012 160 290 325 408 70 538 639 62 757 946
58 140094 218 63 548 777 978 141022 38 212 73
341 51 645 59 774 866 70 900 142003 49 72241
342 420 517 59 86 670 758 69 904 143181 206 17
27 352 97 528 635 734 805 82 954 144004 58 181
201 507 46 804 39 76 145007 94 159 323 499
510 606 819 932 146067 315 18 442 644 87 147051
162 206 552 669 148112 230 90 375 699 722 37
863 97 990 149307 33 40 61 401 49 600 17 40 738
910 150067 95 121 41 62 413 42 513 717 831 69
151013 250 62 304 24 589 614 705 10 928.

152091 110 581 602 21 998 153012 306 41
590 690 775 843 91 568 154035 147 90 362 523
727 999 155136 213 24 592 97 414 156014 256 306
408 517 602 35 815 67 157057 80 247 93 336 71
89 463 572 638 54 918 22 74 158168 95 224 82
369 439 91 679 797 878 85 159179 250 59 487 588
959 93 160070 342 502 716 824 901 161085 353
58 63 414 633 797 938 162084 315 83 59 434 775
811 163150 200 567 862 164082 157 67 352 468
881 925 165114 324 41 403 27 564 97 678 88 787
951 85 166000 107 290 490 501 603 14 86 751
830 167057 386 454 740 800 33 16809 92 234 547
69 89 735 169084 101 11 27 67 230 69 597 802
90 970.

CIĄGNIENIE DRUGIE.
Po 150 zł. na N-ry:

151 677 851 1309 27 90 831 61 922 2008 468
548 631 914 25 67 3327 694 4138 69 698 5227
436 55 996 6127 36 415 594 618 989 7175 547
805 938 8411 9230 88 629 50 10197 556 853 11225
387 624 997 12233 336 709 920 13428 758 14028
102 278 380 15257 79 826 56 66 16221 316 32 92
851 17649 67 703 14 945 18370 537 676 98 730
19336 460 662 71 929 20277 728 21886 22 22358
79 642 23083 188 2412 463 721 51 832 911 25001
246 449 573 616 58 846 26058 355 524 707 861
27188 367 423 602 760 2848 586 814 20 79 984
29075 785 965 30700 31464 88 526 32 922 44
32230 454 97 98 601 71 722 943 63 33059 34253
360 992 35023 274 36165 359 852 37638 831 961.

38466 747 966 39057 410 663 818 9989 40087
90 267 76 306 404 852 41203 496 797 980 42095
158 295 344 43027 94 435 44139 45 244 648 979
6047 978 47455 648 730 995 8168 256 49992
50784 866 51277 449 574 52108 549 840 91 53229
789 829 54236 541 86 661 741 889 968 55163 717
27 56308 502 682 914 57237 773 970 58755 908
59244 440 617 832 932 90 60037 332 99 695 840
61228 46 62099 138 81 264 83 548 802 63102 778
64558 951 86 66360 793 67072 205 34 323 558
920 71 69122 303 910 78 70432 825 71022 72126
277 711 73552 902 74632 44 805 912 75532 789
817 980.

7600 540 78 77599 628 885 78127 79043 144
450 625 989 80262 527 39 821 81289 569 795 919
82236 315 536 45 874 950 83272 726 84081 235
840 85134 86469 527 87023 577 645 88314 564
660 758 89220 408 873 907 90148 52 47 91920
92382 505 608 21 93541 56 96 94303 476 675 938
95368 73 522 945 96099 203 8 301 35 453 95 902
97787 933 98377 86 91 814 26 91116 364 76 686
816 24 101037 54 105 218 309 411 25 577 940 65
82 102148 228 465 812 103249 76 656 104195 580
600 790 826 105199 211 49 535 753 872 16057 219
350 506 25 846 107333 519 634 831 906 108002
197 333 492 546 109608 902 43 110246 446 733
111099 789 992 112268 363 401 113162 307 644
480 900 114074 283 514 115101 24 346 531 72 601
712 826 999 116092 202 36 380 117122 38 319
118309 814 119085 211 13 380 548 94 120338 997
121000 187 318 636 819 12275 202 589 97 775
23209 62 390 428 556 627 127123 285 300 432 800
89 125052 545 92 693 126104 50 39 62 672 85
758 800 17149 338 678 820 948 128335 70 667 73
129067 475 520 701 130422 46 784 823 131404
727 132531 666 827 84 961 133415 531 709 978
134256 69 373 460 778 135290 567 943 136040
476 82 734 137589 621 791 994 138032 249 995
130109 243 350 472 767 140081 110 274 369 756
72 872 141736 142690 719 999 143463 758 804
144030 175 243 335 469 515 726 908 53 145059
277 385 548 80 146512 638 147085 305 42 52 829
30 929 148073 127 590 867 957 149036 272 705
151144 438 822.

152045 258 489 551 905 153040 344 617 990
154098 539 794 901 17 42 155144 89 315 654 701
803 156272 581 795 157396 519 22 676 841 158128
307 483 159121 59 244 603 878 160419 545 49 957
161892 904 162270 581 702 163453 637 702 802
164025 113 278 624 847 87 945 165113 282 395
434 527 166124 508 627 63 870 996 167027 373
579 168012 94 170 358 668 169186 339.

CIĄGNIENIE TRZECIE.

Zł. 5.000 — 151708
Zł. 2.000 — 26578 40254 100520 120878 142367 154784
Zł. 1.000 — 102306
Zł. 500 — 2979 15339 18779 25301 83159 107331
Po zł. 400 — 8898 113797 119435 129072 139681 61315 72926 89283
Po zł. 250 — 11546 14395 19712 22672 28372 34352 46396 85285 104211 134484 158507 158580.
Po zł. 200 — 6701 5832 12363 14801 26574 33444 31653 49437 56194 58440 60961 60840 63222 64443 79744 83911 85146 87512 91905 94442 94102 95948 108164 108109 109068 117518 121922 123378 127216 132535 134796 134169 139498 145594 151829 153949 158689 158115 161440 166040 165830.

Po 150 zł. na Nry:

163 543 877 1106 298 898 2160 516 3069 154
355 4005 127 310 883 905 5556 75 91 6232 637
7105 81 613 55 8033 734 856 9274 10312 410 59
649 11169 239 311 50 785 888 12106 54 452 630
13125 422 54 897 14574 866 89 967 15134 42 388
797 810 943 16481 17461 687 18999 19030 59 830
20022 325 481 660 858 974 21412 26 904 22405
64 23108 424 96 24280 25248 488 544 377 862 99
26609 27270 314 640 768 925 28063 372 874 987
27194 30065 400 530 728 49 31257 712 32129 314
84 408 530 910 21 32099 303 29 523 624 927
34201 536 695 948 35162 232 315 408 36190 331
92 773 37368 428 34 541 637 835 912 36.

38039 66 384 818 22 39021 48 452 649 99
40593 759 41483 42001 289 686 908 43632 38
44149 223 549 742 45096 276 417 598 781 970
46321 902 47070 619 83 48445 552 49027 108 206
341 497 670 784 828 88 948 50137 352 669 51098
247 679 52490 924 85 91 53634 54496 867 94 96
55002 975 56365 454 646 57157 673 94 747 826
58003 286 399 440 596 734 59025 406 12 35 93
910 47 60180 61071 596 926 62086 198 308 511 68
730 934 63209 478 833 64134 45 234 326 65061
140 643 982 66442 67211 318 68010 657 904 69004
626 715 71553 663 729 831 72414 618 73183 522
74358 849 75234 383 587 627 706.

76321 418 77110 398 998 78131 575 922 79018
296 558 642 80197 444 81212 371 82000 166 387
408 590 732 83401 771 821 84038 85340 69 488
790 86438 634 749 847 87104 40 301 827 88352
905 917 90419 23 91156 253 583 603 788 952 93
92094 126 297 667 84 905 93036 51 514 970 94418
549 95902 96030 602 911 91139 282 215 98315 63
582 616 0 99288 393 446 661 910 100161 212 390
970 101008 151 237 66 102091 204 84 460 863
900 13041 369 78 88 404 572 83 717 104012 59
349 536 633 99 15116 330 420 507 41 609 90
106842 107438 510 687 108109 204 614 709 73
897 109224 578 628 33 783 877 110609 111097
374 493 540 749 818 59 986 112216 495 632 53
484 67 983 113003 273 312 690 712 51 973.

114297 313 401 2 912 115295 735 915 116075
737 915 116079 718 117431 90 556 671 953 118021
107 346 490 665 712 930 119015 223 432 791
120078 85 273 488 121110 411 720 122436 60 501
688 123031 55 138 68 214 493 530 638 767 806
86 9983 124241 384 83 912 126147 277 602 808
127008 155 297 379 755 128221 382 720 27 87
884 129368 783 854 963 130081 557 710 131112
295 594 659 132233 322 57 431 500 645 938
133093 319 512 888 134002 292 322 685 885 905
135029 171 471 567 91 618 85 906 136142 289
555 137002 262 381 434 138254 489 639 994
139257 467 63 829 140034 495 509 780 951
141127 724 142167 215 44 399 465 622 53 57 755
96 143188 394 144055 314 712 18 145140 854
146169 261 330 65 611 852 931 147117 667 661
81 834 932 148239 642 149184 754 961 150183
423 47 766 946 151126 340 66.

152047 484 630 153387 576 682 154199 426 558
807 155300 13 466 511 600 737 984 156013 521
41 827 75 914 51 157207 557 158381 689 98 763
159097 247 948 160075 267 341 618 161489 921
162267 320 476 924 163359 984 164263 666 77
747 165399 658 166876 610 18 338 17353 403
636 77 168023 50 494 559 622 169403 681 809 35

Wygrane „pocieszenia“ po 500 zł.

6009 948 8866 9869 10607 93 13241 597 14010
142 16900 8 17856 19016 21189 324 26173 947
27228 390 435 33304 35591 37283.

39728 40321 849 948 41290 43234 69 45063
326 715 48142 49581 945 50613 51963 531114
55904 56144 59113 67674 68510 69137 420 70597
71761 877 73712 75450 598 77238 78250 79219
82410 83201 885 85426 88266 89328 91080 92215
93205 650 94176 97316 99034 509 103156 104652
107533 121168 266 125123 708 20 828 127096
129151 131279 136662 137406 138439 43332 815
149232 151547 152867 155104 804 156338 159779
160644 161330 165595 776 167877 168067.

דאנציגער נאציס פערשארפן די יודען-העצע
ווידער אנטי-יודישע אינצידענטע

דאנציג, (יט"א) נאך דער ערקלערונג פון דאנציגער סענאט-פרעזידענט וועגען דער גלייכער בעהאנדלונג פון די יודען און וועגען דער ענטשלאסענהייט פון דער רעגירונג נישט צו דערלאזען צו קיין שום ווירטשאפט-באיקאט געגען די יודען, איז געקומען צו א בעמערקבארער ענטשפאנונג צווישען די דאנציגער יודען, וועלכע זענען שוין געווען בעהערשט דורך א שטימונג פון א גמעט פאניקישען כאראקטער. די דאזיגע ענטשפאנונג האט אבער, ליידער, נישט לאנג געדויערט. די נאציאנאל-סאציאליסטישע פרעסע אין דער פריי-שטאדט האט ווידער פערשארפט איהר אנטי-יודישע קאמפאניע און האלט זיך נישט אב אפילו פון אפענע אויפפאדערונגען צו אנטי-יודישע ארויס-טרעטונגען.

אין משך פון די לעצטע טעג איז שוין גע-קומען צו אינצידענטען, בעת וועלכע יודען זענען אין עפענטליכע ערטער בעליידיגט געווארען דורך נאציאנאל-סאציאליסטען. אזוי זענען צ. ב. פארגע-קומען אנטי-יודישע אויסשרייטונגען אויף דעם שטראנד פון הויבודע. די ארויסגערופענע פאליציי איז געווען מאכטלאז און ווען זי איז צושיגען האט בען די נאציאנאל-סאציאליסטען אנגעהויבען צו זינגען יודען-העצערישע לידער. דער אינצידענט האט זיך געענדיגט דערמיט, וואס נישט די נאציס נאר איינינע יודען זענען געבראכט געווארען אין פאליציי-אמט, כדי אונטערצושרייבען פראטאקאלען.

נישט בעסער זענען אויך די בעציהונגען פון אין צאפאט, וואו די קור-פערוואלטונג האט, ווי בעקאנט, גאראנטירט די יודישע בעזוכער פון פוילען „רוה, זיכערהייט און שוץ געגען בעליידי-גונגען". פאקטיש מארשירען דורך די גאסען פון צאפאט — טאג-טעגליך נאציאנאל-סאציאליסטישע אפטיילונגען, זינגענדיג יודען-פיינדליכע לידער.

דער סענאט-פרעזידענט האט — ווי מען גלויבט — דעם בעסטען ווילען צו בעשיצען די יודישע בעפעלקערונג געגען שיקאנעס און בעליי-דיגונגען, ער קען אבער נישט ווירקען אויף דער האנדלונג פון דער נאציאנאל-סאציאליסטישער פאר-טיי, וועלכע אונטערליגט דער בערלינער ליימונג.

דער דאזיגער מצב רופט ארויס א שטארקע אומצופרידענהייט צווישען דער דאנציגער יודישער בעפעלקערונג. אויך די קנאפע יודישע געסט פון פוילען האבען אין פיעל פאלען פערשנעלערט זייער אפרייזע פון צאפאט.

„זאל לעבען דער היטלער פון א"י"
דער ירושלימער גרויס-מופטי ענטוזיאסטיש בעגריסט
בעת זיין צוריקרייזע קיין ארץ-ישראל

ירושלים (י. ט. א.) דער גרויסמופטי פון ירושלים האדוש אמין על הוסייני איז שוין צוריק-געקומען פון סאודי, אראביא און תימן, וואו ער איז געווען א מיטגליד פון דער פרידענס-מיסיע וועלכע האט דערפירט צום שלום צווישען העדזשאס און תימן.

בעת זיין צוריקרייזע קיין ארץ-ישראל איז דער גרויסער מופטי ענטוזיאסטיש בעגריסט געווא-רען דורך גרויסע מאסען אראבער אויף די פערשי-דענע באהן-סטאציעס צווישען עגיפטען און א"י.

איין צוהיצטער אראבער האט בעת דער אויפנאמע אויף דער באהן סטאציע אין רמלה אויס גערופען: „זאל לעבען האדוש אמין על הוסייני — דער היטלער פון ארץ ישראל".

איטאליען בעמיהט זיך
צו פערשטארקען איהר השפעה איז די אראבישע לענדער

באדרי. (יט"א). די ראדיא-סטאציע „עיאד" פון באדרי האט אנגעהויבען א רעגולערען [illegible]-ציאנס-דינסט אין דער אראבישער שפראך. ספע-ציעל בעשטימט פאר די לענדער פון באהענטען מזרח.

די ראדיא-אודיציעס אין דער אראבישער שפראך זענען באן א בעווייז פון די אינטענסיווע שטרעבונ-גען פון דער איטאליענישער רעגירונג דורכצופיה-רען אן אלגעמיינע דערנעהנטערונג אויפן קולטורע-לען און אויפן עקאנאמישען געביט, צווישען אי-טאליען און די אראבישע פעלקער. אלס אן אויסדרוק פון דער פאליטיק דארף בעטראכט ווערען אויך די ענטוויקלונג פון דער מעסע אין בארי, די גרויסע פעראינטערעסירונג און די שטיצע, וועלכע די פאשיס-טישע רעגירונג שענקט דער מעסע אין בארי און איהרע שטרעבונגען צו ווערען א וויכטיגער פאקטאר אין די האנדעלס-בעציהונגען מיטן באהענטען מזרח. די דאזיגע שטרעבונגען האבען שוין דערגרייכט א גאנצע ריי קאנקרעטע ערפאלגען, פון וועלכע עס איז ווערט צו דערמאנען דעם איטאליענישען אנ-טייל פון איראק אין דער באהענטסטער עקספאזיציע פון דער מעסע אין בארי.

ספעציעלע 25 סערטיפיקאטען פאר ישיבה-בחורים קיין א"י

ווין (י.ט.א.) ווי עס טיילט מיט דאס פרעסע-ביורא פון דער אגודת-ישראל האט די אגודה ווידער ערהאלטען פון ענגלישען אימיגראציאנס-דעפארטאמענט 25 סערטיפיקאטען פאר די קאנדי-דאטען אין דער ישיבה פון הרב דושינסקי.

הרב דושינסקי וועט נאכ'ן אונטערזוכען די בקשות פון די קאנדידאטען בעשליסען וועמען צו צו טיילען די סערטיפיקאטען.

גלייכצייטיג ווערט מיטגעטיילט, אז דער אגודה-פיהרער אין ארץ-ישראל הרב משה בלוי האט אפגעהאלטען א לענגערע קאנפערענץ מיט'ן נייעם לייטער פון אימיגראציאנס-דעפארטאמענט אין ארץ-ישראל ה' מילס וועגען עליה-מעגליכקייטען פאר רבנים.

ה' מילס האט פערשפראכען צו שטודירען דעם ערהאלטענעם מעמאריאל און די מאנונגען פון דער אגודה וועגען דעם ענין.

די שטאט-ראט-וואהלען אין א"י זאלן פארקומען איז סוף אויגוסט

ירושלים (י. ט. א.) פון זיכערע קוועלען ווערט מיטגעטיילט, אז די וואהלען צום שטאט-ראט פון ירושלים וועלען וואהרשיינליך פארקומען סוף אויגוסט. די געהעריגע מאכט-ארגאנען גרייטען שוין צו די וועהלער-ליסטעס. נאכדעם ווי די וועהלער-ליסטעס וועלען פערעפענטליכט ווערען, וועט בע-שטימט ווערען א 2-וואכיגער רעקלאמאציאנס-טערמין.

„טויזענד יאהר היטלער"
פון א. גלאנץ

עס רויכערט זיך אין היטלער-לאנד. די אויס-טערליכע וועלט זעהט דערווייל בלויז א פונק דא און דארט, און א טשאד פערגעהן אנדערש. נאר עס איז מעהר נישטא קיין אורזאך צו צווייפלען: אונטער דער אויבערפלאך ברענט שוין היטלערלאנד פון אלע עקען און עס וועט מוזען אויפרייסען.

דאס איז א פאקט. עס וואלט פונדעסטוועגען געווען אומבערעכטיגטער אפטימיזם, עס וואלט געווען ערגער: שעדליכער לייכטזין, צו האלטען, אז דער היטלעריזם ברעכט שוין צוזאמען, און אז נאך דעם צוזאמענברוך וועט שוין דאס ערשט ווערען אלץ גוט און פיין. נאך נישט זיין איבערגעאיילט און אונטערשאצען די כוחות פון דעם שונא. היט-לער געהט צו זיין סוף, אבער פאראויסזאגען דעם טאג פון דעם סוף, אדער אפילו האלטען, אז עס איז שוין א פראגע פון א קורצער צייט, — בעסער נאך אפווארטען מיט בשורות.

ווען היטלער איז געקומען צו דער מאכט, האט מען איז די ליבעראלע קרייזען פון א סך לענדער געשריבען וועגען דעם, אז ער איז א פסיכאפאט, א גייסטיג-אומנארמאלער. מען האט זיך געוואונ-דערט, ווי אזוי א גרויס און ציוויליזירט לאנד קאן נאר דערלאזען, אז עס זאל בעהערשט ווערען פון דער באנדע מאניאקען, וואס פון זיי איז דער „שעהנער אדאלף" בלויז איינער. אזוינע שאצונגען זע-נען צו יענער צייט געווען איבערגעאיילט און אויך זייער איבערגעטריבען. נישט דערפאר, וואס עס איז נישט אמת, אז היטלער און זיינע אויסערוועהלטע זענען פערברעכער און פסיכאפאטען. דאס זענען זיי מעהרסטענס יא. נאר דערפאר וואס מען האט זיך געלאזט צופיל פערפיהרען פון סענטימענטען און חשבונות, וואס מען האט נישט געוואלט פער-שטעהן דעם תוך און דעם צוועק פון דעם היטלעריזם.

עס זענען דא עפאכעס, ווען משוגעים קומען צום גליק, און ווען נאר פערברעכער קאנען אויספיהרען בעשטימטע מיסיעס. דאן רופט מען זיי, און מען לאזט זיי טון, וואס נויטיג איז.

עס איז אבער אויך געווען אן איבערטרייבונג צו האלטען היטלער'ן און זיינע לייט פאר בלויז מאניאקען. אין זייערע האנדלונגען זענען געווען נישט וויניג כיטרות און שולמישע אויסרעכענונגען. זיי האבען געוואוסט, וואס זיי האבען געוואלט. זיי זענען גאנץ בעוואוסטזיניג געגאנגען צו זייער ציל.

נאר די — היטלער און זיין חברה-לייט — זענען די גאנצע צייט נישט געווען מעהר, ווי גע-צייג איז די הענט פון די שטארקערע פון זיי. און אויב מען רעדט וועגען א דערנעהנטערונג פון סוף, איז בעסער צו זיין פארזיכטיג און רעדען וועגען דעם באהענטען סוף פון יענער ספעציעלער מיסיע, וואס די ברוינע באנדיטען האבען געדארפט דורכפיהרען.

און וואס נעהנטער צום דער טאג קומט אלץ נעהנטער ווערט היטלער, אלץ בולטער ווערען אין איהם די שטריכען, וואס שטעמפלען איהם ווי א גאנצען אדער א האלבען מאניאק.

„דער נאציזם וועט דויערען טויזענט יאהר", האט דער שעהנער אדאלף א מאל געזאגט צו א בע-קאנטען ענגלישען ציימונגס-קארעספאנדענט. אזוינע רייד קלינגען שוין אזוי נישט, ווי רייד פון א קלאהרען מענש. גיכער קלינגען זיי ווי די פלוידעריי פון איינעם, וואס ליגט אין היץ. טויזענד יאהר נאציזם, טויזענד יאהר היטלער — דאס איז דער חלום פון אט דעם דייטשען נאפאלעאנדעל, אבער עס איז א זעהר נארישער חלום, און קאן קומען נאר פון א מענש, וואס [illegible] וועגען גע-שיכטע, וואס האט צומאל קיין בעגריף נישט וועגען דעם ווערט פון צייט.

ווען היטלער וואלט בלויז א טראכט געטון וועגען דעם, וואס עס איז געווען מיט טויזענד יאהר צוריק, ווען דייטשלאנד איז דערמאלט געווען, און וועלכע ענדערונגען עס זענען פארגעקומען אין משך פון די צוועלף יאהרהונדערטער — וואלט ער געווען בעשיידענער און נישט געפלאפלט וועגען טויזענד יאהר שפעטער.

טויזענד יאהר היטלעריזם, — דאס איז שוין באמת די שפינערייען פון א קראנקען מוח. אויב דער „פיהרער" איז נישט געווען גאנצען משוגע מיט אנדערהאלבען יאהר צוריק, איז ער דאס געווארען פאר דער צייט, וואס ער איז אין מאכט. זיינע ווערטער דערציהלען וועגען היסטעריע ווע-גען עקסטרעמער בערואוסטזיין און — שרעק.

היטלער און די זיינינע זענען געווען בלויז געצייג, און די היסטעריע, וואס עס ווייזען ארויס אלע רעדנער-פיהרער פון די נאציס נעמט זיך הערפון, וואס זיי הויבען אן צו זעהן זייער אייגענע ראלע. זיי האבען זיך אפשר טאקע אנגעהויבען איינ-צורעדען, אז זיי זענען ווער ווייסט וואס פאר העל-דען און קאנקערס. פלוצלינג דערפיהלען זיי, אז זיי זענען גארנישט אזוי אלמעכטיג. אז מען האט גארנישט אזוי מורא פאר זיי אומעטום, און אז אפשר קומט דער טאג, ווען מען וועט זיי ווי אויס געפרעסטע און שוין מעהר נישט-נויטיגע ארויסווארפען פון אלע טרעפ.

שרייט היטלער: „טויזענד יאהר וועט לעבען דאס ווערק פון מיינע הענד!" צוזייסט זיך געבעלס דעם האלז: „איך וועל אונטערדריקען יעדעס ווארט און יעדען געדאנק!" ווערט געהרינג כלומר'שט „מעסיג" און גרייט זיך צו דיצען א נייעם האר. ווילדעוועט יוליוס שטרייכער מיט זיינע בלוט-בלבול פערברעכענס אין נירענבערג.

די זענען שוין אלע בערוועז, — די פיהרער פון נאציס. זיי האבען שוין נישט וואס צו געבען. זיי האבען שוין כמעט פערענדיגט די ראלע, וואס זיי האבען געדארפט שפילען.

לויט וועמענס געבאט? לויט וועמענס רעזשי?

פאר דעם לעצטען האלבען יאהרהונדערט דא מיבירט אין דייטשלאנד איבער אלץ די האנד פון דער שווערער אייזען-אינדוסטריע. אין די פופציג יאהר איז אט די מאכט איבערגעוויסען. די רעפובליק, די שוואכע דייטשע רעפובליק מיט די דייטשע סאציאל-דעמאקראטען, ווי די מחותנים, האבען גאר נישט געטון די ממשלה פון די דייטשע אייזען-בעראנען צו ברעכען. דער אמת'ער הערשער איז אלץ מעהר געווארען דער בערויסעגלאוער און רויבערישער אייזען-מאגנאט טיסען, וואס האט ביי דעם סאציאל-דעמאקראטישען רעזשים שוין גע-האט האלב דייטשלאנד אין קעשענע, ווי זיין איי-גענטום, צו ווערען נאך שטארקער, אויסצושפריי-טען זיך נאך מעהר און צוצוגרייטען די מלחמה וואס זאל איהם און די זיינינע געבען מערק און קוואלען פון רויה — מאטעריאלען, — אויף דעם וועג צו אט די אלע צילען זענען געשטאנען די דייטשע ארבייטער מיט זייערע ארגאניזאציעס, מיט זייערע געווערקשאפטען, דאס גאנצע קלאסען-ערגעבניג פון פארלאמענט און דעמאקראטיע.

דערפאר איז אויפגעבויט געווארען די פא-שיסטישע בעוועגונג. טיסען איז דער אמת'ער בעשיט-צער פון היטלער'ן. דער שרעקליכער עקאנאמישער קריזיס איז אויסגענוצט געווארען צו ארגאניזירען די פערצווייפעלטע דייטשע קרעמער, פראפעסיאנאלען, פויערים און ארבייטסלאזע לומפען-פראלע-טאריער. דאס איז געווען די מאסען-באזע פון דעם היטלעריזם, די באזע, וואס איז אלץ מעהר בע-פעסטיגט געווארען דורך דער היטלעריסטישער דעמאגאגיע, דורך אנטיסעמיטיזם און דורך דער צע-רייסענקייט, וואס האט א תל געמאכט פון דער גאנצער קראפט פון מיליאנען דייטשע בעוואוסטזי-ניגע ארבייטער.

וואס מעהר די קאמוניסטען און סאציאליסטען האבען זיך געריסען צווישען זיך און פאראליזירט די קאמף-פעהיגקייט פון די ארבייטער, וואס מעהר ביי די פארטייען האבען אוממעגליך געמאכט א פראלע-טארישען פעראייניגטען פראנט אלץ מעהר ערפאלג האט געהאט די היטלעריסטישע דעמאגאגיע, איז זי דאך בערייט פינאנסירט געווארען פון טיסענען און פון די יונקערס און אלע אנדערע גרויס-קאפיטאליסטי-שע זיילען.

איז היטלער געווארען דער הערשער פון דייטש-לאנד. ער האט אויסגעפיהרט אלץ וואס זיינע הארען האבען איהם געהייסען. ער האט צעשמעטערט די אר-בייטער און זייערע ארגאניזאציעס. ער האט צוריקגע-צאהלט זיינע פינאנצירער מיט אראפגעדריקטע אר-בייטס-לוינען, מיט סובסידיעס און טאריפען, ע-בעשיצט פרעזידענט הינדענבורג אליין און הינדענ-בורגס פריינט, די יונקערס, פון שטייערן און אויף זיי-ערע רידגע גיטער אין אסט-פרייסען, ער האט בע-האלטען די סקאנדאלען ארום דעם גאנצען עסק ער האט געטון אלץ וואס מען האט פון איהם דער-ווארט. און — וואס דארף מען איהם נאך? דאס הייסט: וואס דארפען זיי איהם נאך די אייזען-מאגנאטען, די יונקערס, די מיליטאריסטען, וואס דארף איהם דער אמת'ער „באס" פון דייטשלאנד, — טיסען?

מען דארף איהם שוין נישט מעהר ספעציעל דערפאר, וואס די מאסען-באזע, וועלכע היטלער האט געשאפען, האלט אין צעקריכען זיך, זי גליטשט זיך ארויס פון אונטער די פיס. די קליינבירגער, די קרעמער און אנגעשטעלטע האבען גארנישט געוואר-ען און זיי זענען אומצופרידען. די פויערים זענען שרעקליך אפגענארט געווארען כאטש מען האט זיי צוגעזאגט גאלדענע בערג, און זיי מורמלען. די אינטעליגענץ זעהט אז זי האט פערלוירען איהרע פריי-הייט און דערפאר גארנישט בעקומען צוריק. די ארבייטסלאזיגקייט איז נישט קלענער געווארען. די וואס ארבייטען יא, ווערען בעהאנדעלט ווי שקלאפען, אלע זענען בעשווינדעלט אלע זענען אומצופרידען. עס ברעכען אויס שטרייקען אדער די ארבייטער רעגיסטרירען זייערע פראטעסטען ביי די פאבריק-וואהלען.

אויסערליך איז דייטשלאנד איזאלירט. דער האנדעל איז געפאלען, דער היסטערישער, ביידיגע-וואהנער היטלער מוז סטראשען די וועלט, אבער זיי-נע אייגענע דייטשען קאן ער נאר טרייסטען מיט דער אויסזיכט צו עסען, טרינקען „ערזאץ", צו קליידען זיך און צו ארבייטען מיט ערזאץ.

היטלערס הארען מוזען זיך צוטיילען, אויב די ווילען נישט אנווערען די געווינסען, וואס היט-לער האט זיי צוגעשטעלט, אבער נישט אנווערען קאנען זיי נאר נאך דעם ווען זיי וועלען קודם כל ארויס-ווארפען היטלער'ן און פטור ווערען פון דעם איבער-ריגען באלאסט, וואס דער נאציזם איז שוין געווארען.

אויב היטלער וועט פאלען, היטלעריזם וועט זיך מוזען אפטראגען, — וואס וועט ווייטער זיין?

די שבעל-בעריהמט-געווארענע רעדע פון דעם ווייס-קאנצלער פאן פאפען ווייזט, וואס עס טראכ-טען די יונקערס, די פינאנץ-לייט און די אינדוסטריא-ליסטען. פאן פאפען איז דייער מענש נישט המדי-לערס. ווען פאפען האט זיך דערלויבט צו רעדען, האט ער שוין גוט געוואוסט אז מען קען שוין, אז די צייט איז געקומען, דאס איז געווען דער ערש-טער שאס. פאפען איז א מאנארכיסט און ער האט אפען גערעדט וועגען א מאנארכיע, טיסען און די זיינינע וועלען — אויב דערווייל נאך נישט קיין צוריקקום פון א קייזער, איז א מיליטערישע דיקטאטור, א רעזשים לויט דעם גייסט פון דער קייזער-צייט מיט די פריהערדיגע הארען אין קאפ.

וועט דאס געלינגען?

שמערען קאן נאר א רעוואלוציאנערע, אבער אויך א פעראייניגטע ארבייטער-בעוועגונג. צי איז דאס צי די סאציאליסטען און קאמוניסטען, וואס ארבייטען איצט אונטערערדיש האבען ענדליך אפיס געלערנט. און וועלען ארויסטרעטען פעראייניגט. קאן מען נישט וויסען. זיכער איז אז א פעראייניגטער ארבייטער קלאס קאן שיקען צום טייוועל נישט נאר די היטלער-באנדע, נאר אויך די מיליטאריסטען און דאס גאנצע יונקעריש-אינדוסטריאליסטישע גע-זינדעל. עס איז ווייטער נישט אוממעגליך אז כדי אויסצומיידען אן ארבייטער-רעוואלוציע וועלען אנ-דערע אימפעריאליסטישע מדינות קומען די דייטשע הערשענדע קלאסען צוהילף, און דער ערשטער — ענגלאנד. צוהילף פינאנציעל און אפשר אויך מיט אנדערע זאכען.

דאס אלץ איז אבער שפעטער, און דער נאך-נעהנטער אדער ווייטערער צוקונפט, אויפן טאג-ארדע-נונג דירעקט שטעהט אפשר יא דער סוף פון היט-לער'ן און פון דעם נאציזם רעזשים, ער איז געווען א געצייג, דאס געצייג האט שוין אפגעטון די ארביים, ווייל אדאלף היטלער פיהלט דאס אליין, ווייל עס ווערט איהם אלץ ענגער און ענגער, ווייל זיין איצטיגער אלמאכט הענגט שוין די האבט, וואס מעסט און צעהלט, און צעהלט מיט חדשים אויב נישט וואכען, פלוידערט דער היסטערישער „פיהרער" וועגען — טויזענט יאהר!

רוזוועלט'ס ווירטשאַפטליכע פּאָליטיק האָט געליטן אַ דורכפאַל

דער נייער קריזיס האָט אַרויסגערופן דעם גענעראַל־שטרייק אין קאַליפאָרניען

אין משך פון די 5 יאָהר, וואָס דער קריזיס הערשט איז אַמעריקאַ געהעריען שטרייקען צו די נישט זעהר אָפטע ערשיינונגען, און אַ טייל לענדער ווי דייטשלאַנד, סאָוויעטן, איטאַליען, עסטרייך זע־נען שטרייקען בכלל פּאָליטיש געוואָרען אוממעגליך. אין אַ רייהע אַנדערע לענדער זענען נישט פאַרהאַן די אָביעקטיווע ווירטשאַפטליכע בעדינגונגען אַדורכ־צופיהרען שטרייקען. אין אַ צייט ווען דער אַרבייטער חלומט נאָר וועגען בעקומען אַרבייט, קען קיין רייד נישט זיין וועגען שטרייקען. דער קריזיס שאַפט אפשר אַ גרונד צו לאַקאַוטען אָבער נישט צו אַרבייטער שטרייקען.

דערביי זענען זעהר וואונדערליך די ידיעות פון די פאַראייניגטע שטאַטען. זיי זענען שוין דאָרט באמת צוריקגעקומען די צייטען פון „פּראָספּעריטע“ וואָס ערלויבט די אַרבייטער אַדורכצופיהרען שטרייק אַקציעס. זייט הערבסט געהט אַדורך איבער די פאַראייניגטע שטאַטען אַ מוראַליע שטרייקען, וואָס נעהמט אַרום וואָס אַמאָל, אַלץ אַנדערע אינדוסטריע צווייגען, אַמאָל שטרייקען די פאָרט אַרבייטער, ווידער אַמאָל די טאַקסיבקעס, דאַן ווידער די גרוב־ען־אַרבייטער, די באַנוועל אַרבייטער, מעטאַל־אַר־בייטער א.אַז.וו. בעזונדערס דראַהענד איז געווען דער שטרייק פון די אַרבייטער פון די אויטאָמאָביל פאַבריקען אין טאָלעדאָ, וואו אין משך פון 10 טעג זענען אויף די גאַסען פאָרגעקומען פאַרמעלטע קאַמפען צווישען דער פּאָליציי און מיליטער און די שטרייקענדע אַרבייטער.

איצט איז ווידער אויסגעבראָכען אַן אַלגעמיינער שטרייק אין סאַן־פראַנציסקאָ. דאָס איז אפשר דער גרעסטער אַרבייטער־שטרייק אין דער געשיכטע פון די פאַראייניגטע שטאַטען. דער שטרייק האָט אַרומ־גענומען נישט נאָר קאַליפאָרניען, נאָר אויך אַלע מערב'דיגע שטאַטען און ער בעהמט אָן, וואָס אַמאָל אַלץ מוראַדיגערע פאָרמען.

לויזער זענען די שטרייקען נישט אַ רעזולטאַט פון דער צוריקגעקעהרטער פּראָספּעריטי, די זומער קאַמפּאַניע, וואָס איז אונטערגענומען געוואָרען בכדי צו דערגרייכען אַ פּראָספּעריטי איז צוזאַמענגע־בראָכען געוואָרען אויפ'ן גאַנצען פראָנט.

דאָס פאַלען פון די פרייזען פון די לעצטע פאָר וואָכען קען מען נישט ערקלערען בלויז מיט דער „צווישען־סעזאָן צייט“. אויף אַלע געביטען פון דער אינדוסטריע בעמערקט זיך אַ שטאַרק פאַלען פון דער קאָניונקטור. אין אַ סך אינדוסטריען זענען די פרייזען געפאַלען אויף 20 ביז 25 פּראָצענט און האָט דערפיהרט צו אַ נידריגערען צושטאַנד, ווי דאָס איז געווען פאַראַיאָהרען אין דער צייט.

זעהר נישט גינסטיג זענען די ידיעות פון דער מעטאַ־לורגישער אינדוסטריע, וואו די פּראָדוקציע איז געפאַלען אויף 23 פּראָצענט. אויטאָמאָבילען אינ־דוסטריע, טעקסטיל און נאַפט־אינדוסטריע, און אויך אין דער אינדוסטריע איז אַ שטילשטאַנד. די בע־וועגונג אויף די באַהנען איז שטאַרק געפאַלען, אויף דער בערזע הערשט אַ שטילשטאַנד. די פריי־זען, אַ חוץ פון די תבואות, — וואָס האָבען געליטען פון דער טרוקעניש — פאַלען. זייט מערץ 1933 הויבט זיך ווידער אָן צו שטייגען די אַרבייטס־לאָזיגקייט.

די דאָזיגע קאָניונקטור רעאַקציע, שטעלט די אַמעריקאַנישע אינדוסטריע אין אַ בעזונדערס שווערע לאַגע. די אַמעריקאַנישע אינדוסטריע איז געבונדען מיט 476 געזעצען, וואָס זענען אָנגעוואָרפען געוואָר־רען דורך דעם דיקטאַטאָר פון „ניראַ“ גענעראַל דזשאָהנסאָן. די דאָזיגע געזעצען רעגולירען נישט נאָר די פרייזען, נאָר אויך די לוין און אַרבייטס־בעדינגונגען. די לוינען פון די אַרבייטער בעזונדערס, פון די קוואַליפיצירטע זענען, אין דורכשניט געהעכערט געוואָרען אויף 28 פּראָצענט — און די אַר־בייטס־צייט איז פאַרקירצט געוואָרען. אין די צייטען ווען די פרייזען זענען געשטיגען, ווען עס איז גע־וואַקסען די נאַכפראַגע אויף סחורות, וואָס איז גע־קויפט געוואָרען צו שפּעקולאַציע - צוועקען אויף לאַגער אין שייכות מיט דעם אַנטוויפען פון דאָלאַר, איז די דאָזיגע לאַסט נאָך געווען צו דערטראָגען. איצט אָבער ווען דער דאָלאַר איז פאַקטיש סטאַבי־ליזירט געוואָרען און דאָס איינקויפען סחורות אויף לאַגער האָט זיך אָפּגעשטעלט, איז די רענטאַבי־ליטעט פון די אונטערנעהמונגען געוואָרען בעדראָהט.

ווי עס פעריזיכערען די פאָרשטעהער פון דער אַמעריקאַנישע אינדוסטריע לעבט אַמעריקאַ איצט אַדורך אַ קריזיס פון דער רענטאַבילעטעט ד. ה. אַז די אונטערנעהמונגען אַרבייטען מיט פער־לוסטען, און אויף דעם געביט ברעכען כסדר אויס קאָנפליקטען צווישען די אונטערנעהמער און אַר־בייטער.

רוזוועלטס אַדמיניסטראַציע שטעלט זיך אויף דער זייט פון די אַרבייטער, און די סכסוכים ענדיגען זיך, ביז איצט מיט רוזוועלטס איינטערווענץ לטובת די אַרבייטער דורך אַ נייעם געזעץ, דער קאָנפליקט ווערט אָבער אַזוי אַרום נאָר אָפּגעלעגט, אָבער געווען זעהר נישט אגגעדעהם, מאַג עס זיין אפילו נישט ליקווידירט.

דער הויפט קאָנפליקט שטאַרקט זיך אָבער פון טאָג צו טאָג. די אַרבייטער, אויפגעמינטערט דורך דער האַלטונג פון דער אַדמיניסטראַציע שטעלען וואָס אַמאָל אַלץ שווערערע בעדינגונגען. „ניראַ“ האָט לעגאַליזירט און שטאַרק אַקטיוויזירט די פּראָפעסיאָנעלע בעוועגונג. דערווייל איז אָבער אונטערגעקומען דער נייער קריזיס און די אונ־טערנעהמער פאָדערען אַ רעדוקציע פון די לוינען.

דער קאָנפליקט בעהמט אָן די פאָרם פון קאַמף צווישען צוויי פּרינציפּיעלע טעאָריעס. איין טעאָריע פון דער אַדמיניסטראַציע און די אַרבייטער די טעאָריע פון דער קויף־קראַפט. די אָנהענגער פון דער דאָזיגער טעאָריע זענען אין דער מיינונג, אַז מיט דעם וואַקסען פון די לוינען פון די אַר־בייטער וועט אויך שטייגען די קויף־קראַפט פון לאַנד, עס וועט וואַקסען דער אָפּזאַץ און עס וועלען שטייגען די פרייזען. די צווייטע טעאָריע, די טע־אָריע פון דער רענטאַבילעטעט, לויט וועלכער די אינדוסטריע קען צאָהלען נאָר אַזעלכע לוינען אויף דאָס ערלויבט די רענטאַבילעטעט אין געגעבענעם מאָמענט.

בעת אַ שטייגערונגס קאָניונקטור זיגט די ערשטע טעאָריע, בעת אַ קריזיס — די צווייטע.

דער זיג פון דער ערשטער טעאָריע בעת אַ פאַלען פון דער קאָניונקטור, בעדייט אַ בצחון פון דעם אינפלאַציע־פּראָגראַם. די דעפיציטען פון די אונטערנעהמונגען מוזען דאַמאָלט געדעקט ווערען דורך אינפלאַציע קרעדיטען. שמועסט מען איצט מאַקע אין אַמעריקאַ וועגען אַ פאַרטזעצונג פון פּראָגראַם פון קרעדיט אינפלאַציע אַלס דעם איינ־ציגען אויסגאַנג פון דער לאַגע.

רוזוועלט לעבט איצט איבער שווערע טעג. צוליב דעם צוזאַמענבראָך פון דער קאָניונקטור, וואָס איז געקומען פינקט אין דער צייט פון אַ לויע־נע־שאַפטליכען וואַהל־קאַמף.

גרויס פערוויקלונג רופט אויך אַרויס דער אַלגעמיינער שטרייק וואָס איז פּראָקלאַמירט געוואָ־רען אין סאַן פראַנציסקאָ. דער דאָזיגער שטרייק איז אַ רעזולטאַט פון דעם קאָנפליקט. עס דאַרף נאָך בעטאָנט ווערען, אַז דאָס איז דער ערשטער אַלגעמיינער שטרייק אין אַמעריקאַ. דער שטרייק איז מעטאָדיש צוגעגרייט געוואָרען. די מאַכט האָלט די לאַגע פאַר זעהר ערנסט און מען פערגלייכט די לאַגע מיט דער לאַגע פון יאָהר 1906, בעת דער שרעקליכער ערד־ציטערניש.

דאָס לעבען פון סאַן פראַנציסקאָ איז גע־וואָרען אינגאַנצען פּאַראַליזירט. הגם דער שטרייק קאָמיטעט האָט אַרויסגעגעבען אַ בערוהיגענדען קאָמוניקאַט, איז אָבער גראָד פערהאַן די גוזרה פאַר בלוטיגע צוזאַמענשטויסען. דער שטרייק קאָ־מיטעט האָט בעשלאָסען צו אָרגאַניזירען די לעבענס־מיטעל פערטיילונג. צו דעם צוועק זענען בעשטימט געוואָרען 19 רעסטאָראַנען, וואו די בעפעלקערונג וועט קענען זיך פערזאָרגען מיט פּראָוויאַנט. פון דער אַנדערער זייט האָט דער מעהר פון דער שטאָט איינגעאָרדנעט אַ צענטראַלען סקלאַד, וואו עס ווע־לען בעקומען לעבענסמיטלען די שטרייקענדע ווי אויך די איבריגע בעפעלקערונג.

דאַן האָט דער שטרייק־קאָמיטעט בעשלאָסען צו שאַפען אַ שטרייק־פּאָליציי, וואָס זאָל האָבען די אויפגאַבע צו היטען די אָרדנונג, אַרבייטער־פּאַטרולען. וועלען געהען איבער די גאַסען און העלפען דער געוועהנליכער פּאָליציי אין דעם קאַמף געגען גוואַלד־אַקטען.

דער קאָמיטעט בעמיהט זיך איצט נאָך צו־צוציהען 50 טויזענט אַרבייטער וואָס געהערען נישט צו די סינדיקאַטען, פון זיי איז אין אַ געוויסער מאָס אָבהענגיג דער ערפאָלג פון שטרייק.

דער גובערנאַטאָר פון קאַליפאָרניען האָט מאָ־בילידירט בעדייטענדע פּאָליציי כוחות, ער בעמיהט זיך הויפטזעכליך פריי צו האַלטען די וועגען וואָס פיהרען קיין סאַן פראַנציסקאָ, דאָס איז זעהר אַ שווערע אויפגאַבע ווייל די צאָהל אַרבייטער־פּיקעטען וואַקסט כסדר און זיי שטעלען אָב נישט נאָר טראַנספּאָרטען מיט לעבענס־מיטלען, נאָר אויך פּריוואַטע אויטאָמאָבילען.

עס ווערען צוגעגרייט שטאַרקע מיליטערישע און פּאָליציי־אישע כוחות ספּעציעל צו גאַסען־קאַמפען.

די פעדעראַלע רעגירונג האָט בעשלאָסען, אָהן רוזוועלטס אינסטרוקציעס, נישט אַריינצומישען זיך אין דעם קאָנפליקט. אין די רעגירונגס־קרייזען האַלט מען אָבער, אַז רוזוועלט וועט דאָ נישט געבען קיין שום אינסטרוקציעס, ווייל דאָס וואָלט געווען אַ סתירה צו זיין ביזאַציגער פּאָליטיק.

פאַר די טויערן פון איזאָלירונגס־לאַגער

אַ מיטאַרבייטער פון „אָ. ק. צ.“ האָט גע־מאַכט אַ בעזוך אין דעם איזאָלאַציע לאַגער אין קאַרטוז בערעזע. מיר גיבען דאָ דער שילדערונג פון דאָזיגען בעזוך.

7 אַ זייגער אינדערפריה בין איך אָנגעקומען קיין ברעסט. אויפן וואָקזאַל, נישט קוקענדיג אויף דער פריהער שעה האָט געהערשט אַ גרויסע בע־וועגונג. אַ סך קינדער האָבען זיך געשטופּט צו דער באַהן־קאַסע, בעטענדיג יעדען פּאַסאַזשיר: נעהמט מיך מיט, איך מוז מיך אָבער אָפּזאָגען, ווייל צי קען איך מיטנעהמען אַ קינד קיין קאַרטוז בערעזע?

אויפן וואָקזאַל בעמערק איך גאָרנישט, אַז ברעסט זאָל זיך מיט וואָס עס איז בעטייליגען אין די ענינים פון לאַגער. איך זוך אויף אַלע ווענד די פאַראָרדנונגען פון וואָיעוואָדע קאָסטעק־ביער־נאַצקי וועגען דעם לאַגער, אָבער איך געפין גאָר־נישט. ערשט אויף דער סטאַציע אָרגאַנטשיזע, דער לעצטער סטאַציע פאַר בערעזע, האָט מען שוין אַ פאַרגעשמאַק פון לאַגער: אַ פּאָליציאַנט מיט אַ ביקס מיט אַ אויפגעפלאַנצטען באַגנעט. אויב דאָס זאָל שוין זיין דער פאָרשטאַרקטער „שוץ“ מאַ ווי ווייט שוין אויסזעהען אויפן אָרט, אויף דער סטאַציע אין בערעזע.

עס האָט נישט לאַנג געדויערט אין דער צוג איז אַריינגעפאָהרען אויף דער סטאַציע אין בערעזע. פון צוג זענען אויסגעשטיגען 3 פּערזאָן. אויפן פּעראָן האָב איך נישט בעמערקט קיין שום אויסער געוועהנליכעס, איך האָב אפילו נישט געזעהען קיין איין פּאָליציאַנט. דאָס איז געווען נישט פער־שטענדליך און איך האָב מיך שוין בעאונרוהיגט צי האָב איך נישט אַמאָל געהאַט אַ טעות און אַרויס געזעצט זיך אויף אַ אַנדערער סטאַציע, אָבער באַלד האָב איך דערמיהלט אויף זיך עפּעס אַ שאַרפען בליק. אַ נידריגער מענטש אין אַ ציקליסטען־קורטקע, אַלזאָ איך האָב נישט געהאַט קיין טעות, עס איז זיכער דאָ, און נישט ערגיץ אַנדערש. נישט אומ־קוקענדיג זיך, האָב איך געמאַכט אַ מינע פון אַ שטענדיגען איינוואוינער פון דאָזיגען אָרט און מיט זיכערע שריט, נישט טראָגענדיג ביי קיינעם דעם וועג בין איך אַריין אין סטאַציע בנין, און פון דאָרט גלייך צו 3 דראָזשקעס וואָס האָבען געוואַרט פאַר דער סטאַציע. איך האָב מיך אַוועקגעזעצט נעבען אַ הער מיט אַ וואַליזקע, זעהט אויס עפּעס אַ האַנדעלס רייזענדער.

וועקענדיג אַריינפיהרען דעם פּערשוין אין דער ציקליסטען־קורטקע אין אַ טעות הויב איך אָן צו רעדען מיט מיין שכן וועגען דער שווערער אַר־בייט פון אַ האַנדעלס אַגענט. ענדליך זענען אַלע דריי דראָזשקעס גרייט אָפּצופאָהרען. אויפן וואָקזאַל איז ווייטער נישט געווען קיין סימן פון אַ פּאָלי־ציאַנט, זשאַנדאַרם אָדער וועלכע עס איז אַנדערע מאַכט. הינטער מיר אין דער דראָזשקע זיצט דער הער אין דעם ציקליסטען היטעל.

ענדליך פאָהרען מיר. דער וועג איז זעהר אַ שלעכטער. עס זעהט אויס דער שאָסע איז שוין לאַנג נישט פערריכט געוואָרען. אַ שמאָלער פּאַס איז בּרוקירט, דער איבריגער טייל איז אַ געוועהנ־ליכער דאָרפישער וועג.

אַ צוויי קילאָמעטער פון דער סטאַציע בע־מערקען מיר אַ גרופּע פּערזאָנען, וואָס אַרבייטען ביים פערריכטען דעם שאָסי. דאָס זענען שוין איינגעזעסענע די איינוואוינער פון לאַגער. מיר קומען צו נעהנטער. עס אַרבייט אַנ'ערך 40–50 מאַן. זיי זענען אַלע אין זייערע קליידער. דאָס רוב גענצליך אָהן העמדער, צוליב דער היץ. כמעט אַלע האָבען אינטעליגענטע פּנים'ער, איינער אין אַ סטודענטיש היטעל. זיי אַרבייטען ביי ניוועלירען די ערד. פון ביידע זייטען שאָסי, נעבען דעם אַרבייטס־פּלאַץ, ליגען פּאָליציאַנטען, וואָס זענען דאָ אַהערגעשיקט געוואָרען פון דער פּאָליציי־שולע אין זשיראַרדאָוו.

ווען אונזערע דראָזשקעס זענען צוגעקומען צו די אַרבייטענדיגע, האָבען זיי אויף אַ מאָמענט אויפגעהערט צו אַרבייטען און זיך צוגעקוקט צו אונז. אויך די פּאָליציאַנטען האָבען געקוקט אויף אונז און נישט געשטערט די „איזאָלירטע“, וואָס האָבען אויסגענוצט אונזער פאַרבייפאָהרען, בכדי זיך אַ מינוט אָפּצורוהען.

אַ פּאָליציאַנט, וואָס איז געשטאַנען אין מיטען שאָסי האָט געמאַכט אַ צייכען מיט דער האַנד אַז די דראָזשקעס זאָלען פאַרבייפאָהרען.

די קליידער פון די אַרבייטענדיגע זענען געלעגען אויף דער רעכטער זייט פון שאָסי, גלייך אין אַ שורה.

דער הער אין ציקליסטען־היטעל זעהט אויס בערוהיגט דורך מיין געשפּרעך מיט'ן האַנדעלס רייזענדער איז דערווייל ערגיץ פערשווינדען. מען קען דעריבער כאַפּען אַ שמועס מיט'ן פוהרמאַן. עס ווייזט זיך אַרויס, אַז די „איזאָלירטע“ האָבען אָנגעהויבען צו אַרבייטען אויפ'ן שאָסי דעם 12 יולי. אויפ'ן שאָסי אַרבייטען כמעט בלויז אוקראַינער. אויף אַ אַנדערען שאָסע אַרבייט נאָך אַ גרופּע פון 50 פּערזאָן.

די ידיעות פון פוהרמאַן זענען זעהר קאַרגע, ווייל מיט די איינוואוינער פון לאַגער איז נישט ערלויבט צו רעדען אפילו פערביי־פאָרענדיג אויפ'ן שאָסע. און פון לאַגער, וואָס איז אַרומגערינגעלט מיט דראָהט קען מען גאָרנישט זיך דערוויסען.

ווי איך האָב שפּעטער פעסטגעשטעלט אַר־בייטען אויפ'ן צווייטען שאָסע, ביי דעם הויפּט־איינגאַנג אין לאַגער די איזאָלירטע יונגע ענדעקעס פון דער נאַראַ און קאָמוניסטען.

מיר זענען אַדורכגעפאָהרען נאָך אַ קילאָ־מעטער. פון דער רעכטער זייט פון שאָסע הויבט זיך אָן אַ לאַנגער, הילצערנער פּאַרקאַן, וועלכע איז אין דער הויך פּער ענדיגט מיט אַ צווייפאַכער ליניע שטאַכעלדיגער דראָהט. פאַר דעם פּאַרקאַן, אַנ'ערך צוויי שריט ווייט, ציהט זיך אַ לאַנגע ריי נישט הויכע סלופּקעס, פערבינדען צווישען זיך מיט שטאַכעלדיגע דראָהט. הינטער דעם דאָזיגען פּאַרקאַן געפינט זיך דאָס אייגענטליכע „איזאָלי־רונגס־אָרט“.

יעדע 8 מינוט — אַ נייער אויטאָ

מאַסען־פּראָדוקציע פון אויטאָ'ס אין סאָוויעט־רוסלאַנד

דער קאָרעספּאָנדענט פון דער „גאַזעטאַ פּאָל־סקאַ“, אין מאָסקווע אַטמאַר, האָט לעצטענס גע־מאַכט אַ רייזע איבער רוסלאַנד און צווישען אַנדערען בעזוכט די געגענטען פון דער שווער אינדוסטריע וואָס זענען לעצטענס געשאַפען וואָרען, אין זיין לעצטען בריף שרייבט ער וועגען זיין בעזוך אין גאָרקי, דאָס אַמאָליגע נידשני נאָווגאָראָד, וואו עס איז אין משך פון דער ערשטער פּיאַטילעטקאַ אויס־געבויט געוואָרען די אויטאָ־אינדוסטריע, די שטאָט איז פאַר די צאַרישע צייטען געווען בעקאַנט מיט איהרע יאָהר־מערק, איצט איז די שטאָט פון אַ האַנדעלס צענטער פערוואַנדעלט געוואָרען אין איי־נעם פון די גרעסטע אינדוסטריע־צענטערען פון גאַנץ רוסלאַנד. אַ חוץ די מעטאַלורגישע און שיף בוי־פאַבריקען אין סאָרמאָוואָ ביי גאָרקי, וואָס זענען נאָך דער רעוואָלוציע אויף אַ גראַנדיעזען אופן פערברייטערט געוואָרען, קען זיך גאָרקי באמת רוהמען מיט איהר, אויטאָ פאַבריק, די פאַבריק עקזיסטירט ערשט אַ קורצע צייט, אָנגעהויבען צו בויען האָט מען זי אין יאָהר 1930, און שוין מיט צוויי יאָהר שפּעטער זענען שוין געלאָזט געוואָרען אין בעטריב — נישט אָהן בעזונדערע שוועריגקיי־טען — אַ גרויסע צאָהל אַפּטיילונגען. איניגע אַפּטיי־לונגען ווערען ערשט איצט אויסגעפערטיגט, די איבר־ריגע אַרבייטען נאָרמאַל. יעדע 8 מינוט פערלאָזט די צענטראַלע מאָנטאַזש אָפּטיילונג אַ נייער אויטאָ פון דער מאָנטאַזשער פּראָדוקציע, די פאַבריק אַרבייט אויף צוויי זיבען־שעה'דיגע שיכטען, 5 טאָג, און 6. טאָג ווערט גערוהט.

די פאַבריק געפינט זיך 14 ק. לאָמעטער ווייט פון דער שטאָט און פערנעהמט אַ 10—12 קוואַדראַט קילאָמעטער. 5 קוו. קילאָ. פערנעהמען בלויז די בנינים, וואָס האָבען אַ שייכות נאָר צו דער פּראָ־דוקציע. צוזאַמען געצייגען זיך דאָרט 10 איימפּאָני־רענדע פאַבריקס געביידעס וואָס איינע פון די, ווי למשל, די מאָנטאַזש אָפּטיילונג ציהען זיך אַ האַל־בען קילאָמעטער לאַנג, די טעכנישע איינריכטונג שטעהט אויף דער העכסטער שטופע, אָנהויבענדיג פון די פאָרם גיסערייען, ביז צו די פּרעכטיגע מאַשינען צו בעאַרבייטען שטאָל און אייזען, וואָס פּראָדוצירען די אַמאָליסטען פּרעציזסטע קלייניג־קייטען (אָהן וועלכע דער אויטאָ וועט נישט געהען) — שטעלט מיט זיך די פאַבריק פאַר פון שטאַנד־פּונקט פון דער טעכניק — דאָס לעצטע וואָרט פון דער מאָדע, אפילו פאָרד קען זיך דערויף נאָך נישט ערלויבען, ביז ער וועט נישט אין הסכם מיט דער „קאַפּיטאַליסטישער“ קאַלקולאַציע אַמאָרטיזירען זיין אַלטע איינריכטונג, דאָס איז אַ רעזולטאַט פון די אונגעוועהנליך גינסטיגע בעדינגונגען וועלכע רוס־לאַנד פערמאָגט איהר אונפערשעפּליך רייכטום, אַ־בער אויך דעם איצטיגען רעזשים, ווייל ווען איז רוסלאַנד אויך פאַר דער רעוואָלוציע געווען, און ווען נישט די רעוואָלוציע וואָלט זיך נאָך ביז'ן היינטיגען טאָג געבליבען דאָס וואָס דאָס איז געווען — אַ קאָלאָניע פון פרעמדען קאַפּיטאַל.

ביי דער פאַבריק איז איינגעאָרדענט אַ פּרעכ־טיגער סאַניטאַרער דינסט, עס זענען דאָרט פערהאַן אַפּטיילונגען פון אַלע ספּעציאַליטעטען ווי אויך אַ העלפער, איינגעאָרדענטער רעגנטגען קאַבינעט און אַ פּסיכאָטעכנישע לאַבאָראַטאָריע. בעזונדער פיל אויפ־מערקזאַמקייט ווערט געשאַנקען דער אָפּטיילונג „צער פאַלען ביי דער אַרבייט“, וועלכע עס איז פערהאַן זעהר אַ סך.

דער מינימאַלער פערדינסט פון אַ אַרבייטער בעטרעפט 180 רובעל אַ חודש, אין יעדער אָפּטיילונג איז פאַראַן אַ גוטע איינגעאָרדענטע קיך אין וועל־כער דער פּרייז פאַר אַ מיטאָג בעטרעפט 75 קאָפּיקעס ביז אנדערהאַלבען רובעל.

אין דער פאַבריק אַרבייטען 25 טויזענד אַר־בייטער, דערונטער 5 טויזענט פרויען. סך הכל וואוי־נען אין דעם שטעטעל, וואָס איז ענטשטאַנען אַרום דער פאַבריק 70 טויזענט איינוואוינער, ווי די אינ־זשינירען פערזיכערען, האָט יעדע אַרבייטער פאַר מיליע אַ וואוינונג פון 2 שטובען.

די לאַגע פון די אינזשינירען זעהט אויס צו זיין עטוואָס בעסער, כמעט יעדער אינזשינירער האָט דאָ אַ אייגענעם אויטאָ צו דיספּאָזיציע אויפ־אַפּראָוויזאַציע געביט איז נישט צו בעמערקען קיין שום דוחק. די אַרבייטס הויגיענע שטעהט נישט אויף דער געהעריגער הויך.

די פאַבריק איז אָבער ווי געזאָגט נאָך נישט פערענדיגט און האַלט זיך ערשט אין בוי. עס ווערט געפּלאַנט אויסצובויען די פאַבריק ווייטער און צו דערפיהרען צו דער פּראָדוקציע פון 300 טוי־זענט אויטאָס אין אַ יאָהר, און פון 200 טויזענט קאָמפּלעטען פון בעשטאַנדטיילען וואָס ווערען מאָנ־טירט אין מאָסקווע.

לאדז · נייער פאלקסבלאט · לאדז
20 יולי 1934 · 20 יולי 1934

דער לעצטער יודישער נביא...

שטודיען אין יודישער פסיכאלאגיע

פון לעא קעניג

דער לעצטער יודישער נביא —

ווי איך האב שוין בעמערקט איז זעהר שווער און פראבלעמאטיש צו זאגען, וואס איז עכט יודיש, פונקט ווי ס'איז שווער צו זאגען וואס ס'איז עכט ענגליש, פראנצויזיש, צי דייטש...

די אלע טעאריעס און פילאזאפיעס וועגען נאציאנאלען כאראקטער זענען אין בעסטען פאל פאעטישע צייט־שטימונגען.

דער „דושאן בול" פון א הונדערט יאהר צוריק איז שוין היינט נישט דער טיפישער ענגלענדער.

נאציאנאלע כאראקטעריסטיק זענען פונקט ווי עטיק פראדוקטען פון צייט און סאציאלע בעדינגונגען און ביטען זיך כמעט אין יעדער עפאכע.

אבי אין דער שעפערישער וועלט איז אט דער נאציאנאלער מאמענט אפשר נאך קאפריזנער און פאנטאסטישער; שוין דערפאר אליין ווייל די אינדיווידועלע און סאציאלע עלעמענטען פון וועלכע דער זשעני איז געפורעמט, זענען נאך ווייט נישט אויסגעפארשט און פיקסירט...

איהר קענט געפינען לייכט עכטע גאטישע טעמפעראמענטען אין פראנקרייך, דאסטאיעווסקישע טעמפעראמענטען אין דייטשלאנד, ווירקען נישט די ענגלענדער באטלער און הארדי ווי רוסישע שריפטשטעלער? איהר קענט געפינען עכטע העלעניסטען צווישען יודען און גרויסע מאראליסטען אינ'ם קלאסישען גריכענטום.

די אלטע פראגע „ווער ס'איז יודיש־נאציאנאלער, דער בעש"ט צי דער ווילנער גאון" קען נאר פארענטפערט ווערען לויט יעדענס אינדיווידועלע סימפאטיעס און אנשויאונגען.

א סך מאל דאכט זיך מיר אז אונזער ר' נחמן איז אונזער „קאלט־פאעטיש־נישט־יודיש" כאטש נעהם און מאך פון איהם א ווירטואש... און קענען מיט פיל דיכטערקייט (נישט קוקענדיג אויף די לעצטע צוויי טויזענד יאהר געשיכטע, וועלכע האבען אונז פארמאכט פון איהם), בעהויפטען אז דער גרינדער פון דער קריסטליכער רעליגיע איז נישט יודיש?

איז נישט אונזער „לכל הדעות חלל" זיין גרויסער עכט מענשליכער און עכט־יודישער פראקטיש און פארגעגנער!?

וואס איז עכט יודיש? און ווער איז דער אידעאלער און סינטעטישער יודישער כאראקטער?

די פראגע, ווי געזאגט, קען נישט אביעקטיוו וויסענשאפטליך נאר אינדיווידועלער און היפאטעטיש פארענטפערט ווערען; יעדער לויט זיינע שטימונגען און אנשויאונגען.

און אויף דעם גרונט, ד.ה. ריין־סוביעקטיוו דאכט זיך מיר לעצטענס אפט אז דער כאראקטעריסטישסטער יודישער גאון מגן ישראל אין די מאדערנע צייטען איז געווען — קארל מארקס.

איך רעד דא נישט, נאטירליך, פון זיין סאציאל־עקאנאמישער לעהרע, וועלכע ענדערט די געשיכטע פון דער מענשהייט, נאר פון זיין כאראקטער און טעמפעראמענט, ווי זיי ווירקען אויף אלעמען — יודען און נישט יודען, זיינע תלמידים מארקסיסטען און זיינע געגנער.

שוין זיין מעכטיגער קאפ — זיין פארטרעט, וועט אויף אונז ווירקען ווי דער יודישסטער אין א גאלעריע פארטרעטען פון די גרעסטע מאדערנע יודישע פערזענליכקייטען — פאעטען, פילאזאפען און געלעהרטע.

דער עלעגאנטער שעהנער יודישער קאפ פון דר. הערצל ווירקט, צום ביישפיל, נעבען קארל מארקס ווי דער קאפ פון א קולטורעלען כהן און פיהרער נעבען א ווילדען רויהען נביא.

שפינאזא זעהט אויס ווי אן אסקעטישער קריסט און נזיר נעבען דעם פילבלוטיגען, טעמפעראמענט פוללען יוד קארל מארקס.

עס מעג אויסזעהן לייכטזיניג — עס איז אפשר אזוי — צו רעדען נישט פון גרויסע מענשען און זייערע ווערק נאר פון זייערע בילדער, פון זייער אויסזעהן. נאר ווייל איך זיך פארשטעלען א פארטרעט־גאלעריע פון די גרויסע יודישע פערזענליכקייטען פון די לעצטע יאהרהונדערטער, גלויב איך אז קארל מארקס איז דער „יודישסטער" פון אלע.

יודישער — אין אויסזעהן — פון די היינעס, ד'איזראעליס, מאנטעפיארעס, אחד העמס, מיט אפשר א פאר מגיבים בעריהמטע יודישע רבנים (להבדיל) בתוכם.

קוקענדיג אויף קארל מארקס בילד האט איהר דאס זעלטענע געפיהל — עס מעג זיין א פאלשער — אז איהר זעהט פאר זיך א נאציאנאלען המשך — נישט קיין שעהנעם און זיסען נאר א פעלז־הארטען, מאנומענטאלען, ביבלישען קאפ.

עהנליך האבען געמוזט אויסזעהן די גרויסע ביבלישע נביאים, וועלכע האבען געקענט קעמפען דעם אמת זאגען די מלכים, דעם פאלק, דער גאנצער מענשהייט.

הארט און שטרענג און מעכטיג; עפעס „יעהאָווישעס", ווי נישט־יודען וואלטען זיך אויסגעדריקט אין די שארף אויסגעשניטענע שטריכען, אין די אויגען — א קאלטער פייער וואס עסט אויף אהן רחמנות.

די עכטע יודישע נביאים — ווי שווער עס איז צו אנטלויפען פון גענעראליזאציעס — האבען דאכט זיך געקענט מעהר פיינט האבען ווי ליב האבען.

און קארל מארקס „מעסער" איז נאך שארפער פיינט האבען ווי ליב האבען, אויך איז זיין קאלטער אכזריותדיגער נעגאציע צום יודענטום, איז ער יודיש, כמעט ביבליש, אזוי שארף כירורגיש שניידען האבען נאר געקענט די גרויסע נביאים.

און קארל מארקס „מעסער" איז נאך שארפער ווייל ער איז נישט קיין פרימיטיווער, אינטואיטיווער סאציאלאג (וואס די ביבלישע נביאים זענען הויפטזעכליך געווען) נאר א מאדערנער נביא מיט די אלע מכשירים און מעטאדען פונ'ם גרויסען שטרענגען געלעהרטען און וויסענשאפטסמאן — דער שאפער פון א ריין וויסענשאפטליכער פילאזאפישער סיסטעמע פון געשיכטע און געזעלשאפט.

אין זיין נעגאציע צו יודען איז נישט נאר מאנומענטאל ביבליש נאר אויך מאדערן יודיש: קארל מארקס'ס אבסאלוט קריטיש נעגאטיווע שטעלונג צו יודען איז אויך, דוכט מיר, א פראדוקט פון דער עכט און כאראקטעריסטיש יודישער אסימילאציע, וועלכע האט פסיכאלאגיש רעאגירט און (קראנק) געמאכט דאס דייטשע יודענטום, און דאס גאנצע פאלק אין גלות. מען דארף לייענען דאס מערקווירדיגע בוך „יודישער זעלבסט־האס" (פונ'ם יודישען דייטשען דענקער און דיכטער טעאדאר לעסינג, וועלכען די נאציס האבען אזוי פחדנות'דיג־געמיין דערמארדעט) מען זאל דערזעהן די פסיכישע גייסטיגע חורבנות, וואס די אסימילאציע האט פאראורזאכט אינ'ם דייטשען יודענטום.

און קארל מארקס'ס ריין ווירטשאפטליכע שטעלונג צו יודען טראגט אויך די טראגישע רעפלעקסען פונ'ם אסימילאטארישען (און דאך עכט יודישען) זעלבסט־האס.

משה הס און פערדינאנד לאסאל זענען געווען נאר נישט פיל ווייניגער וויסענשאפטליך קאנסעקווענט און אויסגעהאלטען ווי קארל מארקס, נאר אויך ווייניגער אסימילאטאריש.

———

האבען מיר, האט די וועלט ליב אט דעם עכט־יודישען גאון? איך מיין, אז נישט נאר זיינע ביטערע פאליטישע געגנער נאר אפילו די צווייטע וועלט־העלפט פון זיינע פערעהרער, חסידים, תלמידים און פארשער, זענען נישט איבעריג פערליבט אין דער פערזאן קארל מארקס, אדער ריכטיגער — אין זיין טעמפעראמענט. קארל מארקס געהער נישט צו די גאונים, מיט וועלכע די מענשהייט צאצקעט זיך און האט ליב; ער געהער צו די ריזען פאר וועלכע מען האט עהרפורכט, פאר וועלכע מען האט מורא, ווייל ער האלט זיין בארג סיני שטענדיג איבער איער קאפ.

און מיר יודען זענען אויך נישט איבעריג פערליבט אין דעם יודישען גאון, אויף וועלכען די גרויסע וועלט בעזונדער פון זיינע געגנער קוקט — מיט רעכט צי אהן רעכט — ווי אויף דעם עכטען און כאראקטעריסטישען רעפרעזענטאנט פון דער יודישער נאציאנאלער זשעני (ווי דערווידער ס'זאל נישט זיין פאר'ן מארקסיזם). ס'איז מעהר ווי מערקווירדיג: דווקא קארל מארקס שאטען טראגט דעם זעלביגען אויטענטישען יאך פון האס און פערעהרונג ווי דאס יודישע פאלק, צו וועלכען ער האט זיך אזוי נעגאטיוו בעצויגען. עפעס ווי ער וואלט געווען אונזער נאציאנאלע חתימה.

דער לעצטער יודישער נביא.

———)0:0(———

ר' שמואל הנגיד

היסטארישע ערצעהלונג

פון אהרן מאנספעלד

קאפיטעל 9

יוסף און תמר

יוסף, דער זוהן פון שמואל הנגיד, האט תמר'ן גוט געקענט. ער האט זי אפט געטראפען אין צימער פון זיין איינציגער שוועסטער, וואו ביידע מיידלעך האבען פארבראכט זייערע פרייע שעה'ן, האט זיך פיל מאל בעטייליגט אין זייערע געשפרעכען, פון וואס ער האט שטארק הנאה געהאט. תמר'ס גייסטרייכקייט און אינטעליגענץ האבען איהם אימפאנירט, איהר ערודיציע און שארפזין — איז פון איהם בעוואונדערט געווארען. מיט גרויס אינטערעס און אויפמערקזאמקייט פלעגט ער זיך צוהערען, ווי זי האט געמאכט איהרע אויספיהרונגען און מיט וואס פאר א בעגאבונג זי האט בעצוואונגען איהר מיטשמועסער.

לעצטענס האט זיך אין איהם ערוועקט צו תמר'ן א געפיהל, וועלכען ער האט נאך ביז היינט נישט געקענט, כאטש ער איז שוין אלט געווען איבער די צוואנציג יאהר. דאס געפיהל האט זיך אין איהם ערוועקט, און ער האט זיך נישט בעמיהט עס אויסצורייסען, אויסצוראדירען, נאר געלאזט וואקסען מיט זיין נאטירליכען טעמפא, האט איצט, מעהר ווי שטענדיג געזוכט איהר, תמר'ס, — נאהענטקייט און פריינדשאפט, האט זיך וואס מעהר געוואלט געפינען אין איהר געזעלשאפט, אין איהר קרייז, ווייל זיין נאהענט נעבען איהר איז פאר איהם געווען א גענוס, א פארגעניגען, פון וועלכען ער האט זיך בשום אופן נישט געקענט אבזאגען.

און דעריבער, ווען ער איז צופעליג געוואהר געווארען פון איהר פאטער וועגען דעם, אז אויך זי האט אנגענומען די איינלאדונג, און וועט בעזוכען מיט איהר פאטער אויף דער פערוויילונג, וואס ווערט ארויסגעגעבען פון דער שטאט פערוואלטונג לכבוד דעם גרויסען זיג, וואס איז אבגעהאלטען געווארען אין דער לעצטער מלחמה, וואס איז אנגעפיהרט געווארען דורך ר' שמואל'ן — איז ביי איהם שוין נישט געבליבען דער מינדעסטער קלעהר צו זיין אויך דארט אנוועזענד ביי דעם דאזיגען באל. אויב ער האט נאך מיט א מינוט פריהער געהאט געוויסע ספקות וועגען דעם, האט ער זיך איצט, מיט'ן מאמענט, ווען ער האט זיך דאס דערוואוסט גלייך דעצידירט נישט לאנג צו פערזוימען, נאר גלייך זיך צוצוגרייטען און אהינצוגעהן.

דארטען, אויפ'ן באל — האט ער גערעכענט — וועט ער נישט האבען בלויז דאס גליק צו פערברענגען עטליכע שעה צוזאמען מיט איהר, הערען דעם מעלאדישען, פערכישופענדיגען קלאנג פון איהר שטימע, נאר [illegible]

[illegible] געגען די געפיהלען, וואס האבען איהם בעהערשט; ערקלערען, וואס עס פיהלט צו איהר זיין הארץ.

ס'האט איהם אבער ערווארט אן איבעראשונג, פון א זייט, פון וועלכער ער וואלט זיך קיינמאל נישט געריכט.

ווען ער איז געקומען אויפ'ן זאל, וועלכער איז געווען פערפלייצט פון ליכט, איז שוין תמר געווען. ער האט זי בעמערקט שטעהן אין גארטען צווישען רויזען־ביימער, און רעפלעקטארען פון זאל האבען געווארפען הויפענס שטראהלען צו איהר זייט, בעלויכטענדיג מילדערהייט איהר פנים. ער איז בעצויבערט געווארען פונ'ם שעהנקייט, וואס האט זיך פאר איהם פארגעשטעלט, און ער האט זיך אנגעהויבען דערנעהנטערען צו איהר, אבער באלד ווי ער האט אנגעהויבען שטעלען די ערשטע טריט, איז ער שטעהן געבליבען.

תמר איז געווען אין דער געזעלשאפט פון א בחור, א יונגערמאן אנ'אטלעטישער, א פעסט געבויטער.

ביי דער ערשטער רגע פון איבעראשונג און ערשטוינונג האט ער איהם נישט דערקאנט. ווען ער האט זיך בערוהיגט, האט ער דערזעהן, אז דאס איז איינער פון די, וואס צוזאמען מיט זיין פאטער, פערנעהמען זיי די העכסטע און פעראנטווארטליכסטע פאסטענס אין דער מלוכה. ווען ער האט זיך פונדערווייטענס צוגעקוקט צו זיין געזיכט האט ער אין איהם דערקענט דעם זעהר פעהיגען און גייסטרייכען בחור — ערווין.

דאס הארץ האט איהם גענומען העכער און שטארקער קלאפען, און אין קאפ האט איהם א זעץ געטאן א גרויסער שטראם בלוט. פאר ערווינען האט ער זיך דערשראקען! נישט אלס העלד, אלס גבור האט ער פאר איהם מורא געהאט. ניין! נישט וועגען דעם געהט עס איהם, ווייל אויך ער, יוסף, איז נישט געווען קיין שוואכלינג. בכלל איז דא וועגען העלדישקייט און העלדענמוט נישט געגאנגען.

ס'האט זיך געהאנדעלט אין עפעס אנדערש, יוסף האט געוואוסט, אז אויב תמר איז געבליבען געפעלען ערווינען, וועט זיך שוין יענער נישט אפזאגען פון קיין שום מיטלען, אבי ער זאל זי בעזיצען נאר כדי זי זאל צו איהם געהערען.

דאס האט איהם אין דער מינוט בעאונרוהיגט, געשראקען. ס'איז איהם בעקאנט זיין בילדונג און זעהר גוטע ערציהונג, וועלכע ערווין האט פארמאגט און וואס וואלט איהם אין דעם פאל גרויסע נוצען געבראכט, און ער איז זיכער, אז אויב ער וועט נאר וועלען, וועט איהם אהן שום בעזונדערע שוועריגקייטען געלונגען צו געווינען איהר הארץ. דערצו וואלט איהם צוגעהאלפען איהר גוטסקייט און איידעלער כאראקטער.

[illegible] ציהונגען זאלען ווערען פריינדליכער, נעהנטערער. אויסער קנאה געפיהלען, וואס האבען זיך אין איהם ערוועקט, האט איהם אויך פערדראסען (און אפשר האט איהם די קנאה דערצו געטריבען) וואס תמר זאל שענקען איהר הארץ איינעם וואס איז ווייט פון יודען... און ער האט בעשלאסען שנעל און דעצידירט צו האנדלען, האט צוגערופען זיין קוזין, דניאל, מיט וועלכען ער איז צוזאמען געקומען אויפ'ן באל, און האט זיך מיט איהם בעראטען, קורץ דערנאך איז דניאל פערשוואונדען, האט זיך געלאזט צו איהר וואוינונג און נישט בעמערקט פון קיינעם האט ער אוועקגעלייגט אויפ'ן טיש א בריף, וועלכער איז געווען פונ'ם דאזיגען קורצען אינהאלט: „ס'דראהט דיר א סכנה, היט דיך!"

ער איז צוריקגעקומען אויפ'ן באל, איבערגעגעבען דעם רעזולטאט פון זיין שליחות יוסף'ן, און שפעטער האבען זיי ביידע זיך אוועקגעזעצט אין דער זייט און פון דארטען נישט אראפגעלאזט קיין אויג פון ערווינען מיט תמר'ן. דער באל האט זיך געענדיגט אלע זענען זיך צוגאנגען. יוסף מיט דניאל'ן האבען זיך נישט געלאזט אויפ'ן וועג אהיים, נאר נאכגעגאנגען תמר'ן, וועלכע איז געווארען בעגלייט פון איהר ביידע בעקאנטע זענען געגאנגען עטליכע מעטער הינטער זיי, בעמיהענדיג זיך צו הערען וואס זיי רעדען צווישען זיך. ביים געזעגענען האבען זיי געהערט, ווי ערווין לאדעט זיך, אליין איין אויף א בעזוך צו איהר.

אוי פון דעם מאמענט אן, האט ער זיי געהאלטען אויפ'ן אויג. האט געוואוסט וועגען אלע שריט, וואס ווערען דורך זיי געמאכט, און לסוף, ווען ער האט געזעהן, ווי ערווין האט בעזוכט תמר'ן און מיט איהר אבגעהאלטען א לענגערען געשפרעך, האט זיך פערזוימט ביי איהר עטליכע שעה, האט ער בעשלאסען נישט לענגער צו ווארטען, ווייל יעדע מינוט קען ווערען צו שפעט, און ער וועט שטעהן פאר א געשעהענעם פאקט. ער טאר זיך מעהר מיט זיין סוד נישט ארומטראגען, וואס שנעלער מוז ער איהם ענטפלעקען, כדי צו פערכאפען דאס וואס די איז נאך מעגליך.

און אין א געוויסען אוונט, ווען די גאס איז געווען פערפלייצט מיט שפאצירענדע, האט זיך צווישען די געפינע אויך יוסף, וועלכער האט מיט בערוהיגטע טריט געשפאנט צו תמר'ן.

תמר האט איהם אויפגענומען מיט א ליבעסווירדיגען שמייכעל אויף די ליפען. זי האט איהם הארציג בעגריסט און געבעטען זיצען, ער האט זיך צו איהרע רייד צוגעהערט און געזעצט זיך אויף דעם איהר אנגעוויזענעם שטוהל, וואס איז געשטאנען הארט נעבען איהר.

שווערליך האט זיך אנגעהויבען זייער שמועס, מען האט גערעדט אבגעריסענע ווערטער, אבער איי־ ציהונגען האט זיך עס ענטוויקעלט, ביז יוסף האט געהאט דאס געלעגענהייט אנצוהויבען וועגען דעם אייגענטליכען ציל פון זיין בעזוך.

— כאטש ס'קומט מיר אבסאלוט נישט לייכט אן, מוז איך עס אבער סוף כל סוף זאגען. — האט ער אנגעהויבען — דאסזעלבע האב איך דיר שוין געוואלט אפילו זאגען שוין לאנג פריהער, אבער —

זי האט איהם איבערגעהאקט.

— נו פארוואס האסטו עס נישט געטון?

— אזוי לאנג ווי איך האב צייט געהאט — האט ער טיפער אפגעאטעמט — האב איך געווארט, אבער היינט האט שוין אנגערוקט די לעצטע שעה, און ס'איז מיר מעהר נישט ערלויבט צו ווארטען, ווייל ס'קען ווערען שפעט...

— צי ווייסטו, יוסף, די רעדסט היינט גאר אנדערש ווי שטענדיג. איך קען דיך שוין פון לאנג, איך ווייס ווי די רעדסט איבעריג אויפריכטיג, אפען. זענען פאר מיר דיינע היינטיגע רייד ווי א רעטעניש. עפעס זענען זיי אין א שלייער איינגעהילט, און איך פארשטעה נישט זייער מיין און צו וואס זיי צילען.

— הער מיך נאר אויס מיט געדולד און אויפמערקזאמקייט און די וועסט אלץ פארשטעהן.

ער האט זיין שטוהל, אויף וועלכען ער איז געזעסען, נאך נעהנטער צו איהר צוגערוקט, און מיט א ווייכער שטים האט ער אנגעהויבען צו איהר רעדען. האט איהר דערצעהלט ווי אזוי ער האט פון אנהויב געפינען נאר א פערגעניגען אין איהר געזעלשאפט, און ווי שפעטער איז דאס דאזיגע געפיהל איבערגעגאנגען אין א געפיהל פון ליבע. און דאס דאזיגע געפיהל וואקסט און שטייגט ביי איהם מיט יעדער סעקונדע, ביז צום היינטיגען טאג, ווען עס ברענט און שטורעמט שוין ווי א וואולקאן, וועלכען ער קען שוין מעהר נישט טראגען בעהאלטענערהייט, ער מוז איהר צוזוסען טון, ער מוז איהר דאס זאגען, און זי זאל איהם איהר תשובה געבען, אין איהר האנט געפינט ער זיך איצט, און וואס זי וויל, קען זי מיט איהם טון.

האט עטליכע מאל שווער איינגעאטעמט און ווידער צוריקגעקערט צום פריהערדיגען, און דאן האט ער לסוף בעריהרט איהר פריינדשאפט מיט ערווינען, האט זי איהם בערוהיגט, צוזאגענדיג: — ער קען זיין מיינס א פריינד, אבער אויף קיין פאל נישט מיין לעבענס־בעגלייטער...

נאך לאנג האבען זיי אזוי פערבראכט, ביז ס'האט זיך דערנעהנטערט די האלבע נאכט, האט זיך יוסף אויפגעשטעלט פון זיין ארט און צוזאגענדיג איהר נאך א צווייטען בעזוך האט ער זיך מיט איהר, שוין מיט א לייכטען און פרעהליכען געמיט געזעגענט.

(שלוס קומט)

דער אויסלייזער ווערט ניט אויסגעלייזט

ה. לייוויק: „די גאולה־קאָמעדיע" (דער גולם חלומ'ט)

פון ש. ניגער

— 1. —

ה. לייוויק'ס „די גאולה־קאָמעדיע" (דער גולם חלומט) איז דער צווייטער טייל פון זיין דראַמאַטישער פּאָעמע „דער גולם", דעם ערשטן טייל האָט ער געשריבן מיט אַנ'ערך אַנדערטהאַלבן צענדליג יאָהר צוריק. „דער גולם" איז געווען גע־דיכטער; „די גאולה־קאָמעדיע" איז קלערער, דורכ־דיכטיגער. איז „דעם גולם" איז לייוויק געווען דער־הויפּט ליריקער, איצט האָט ער איבערגעפּאַט איז, זיך א פיליזאָהריגע דערפאַהרונג פון פראָזע־דיכטונג — א ליטעראַרישע דערפאַרונג. איצט זאָגט ער, וואָס ער דערזינגט נישט (אינ'ם ערשטן טייל „גולם" האָט ער געפּרובט אויסזינגען, וואָס ער האָט נישט דערזאָגט).

ער האָט אינ'ם צווייטן טייל געגעבן אונז ווינציגער רייכע און אינטענסיווע פּערזאָן, אויך אפשר א קלענערע צאָהל אידעען, מאָטיוון, סימ־באָלען; דערפאַר האָט ער אַרויסגעוויזן אַ גרעסערע מייסטערשאַפט אין בויען די דראַמאַטישע פּאָעמע.

דער גאַנצער פּלאַן איז אין „גאולה־קאָמעדיע" קלאָרער, ווי אין „גולם". דאָרט איז דער וועג גע־ווען אַ געדרייטער, אַ פערדרייטער, מיט אַ סך בייד־וועגן, אומוועגן — מען האָט זיך לייכט געקאָנט פערבלאָנדזשען, דאָ געהט מען גלייך צום ציל. צום שפּיץ — באַרג־אַרויף... מען מוז אָבער האַלטן אָפען די אויגען, די אויערן — עס איז אַ באַרג־וועג...

די ערשטע זאַך, וואָס מען מוז האַלטן אין זינען איז, אַז „דער גולם חלומט", האָט ווינציגער שייכות צו דער גולם־לעגענדע מעהר צו אונזער משיח־מיטאָס.

לייוויק איז אַליין אַ מיטאָס־שאַפער, ער איז עס איז אַלע זיינע גרעסערע פּאָעמעס אויך אין בייד־טיילן „גולם", „דער גולם" איז אָבער אַנדערש דער מיט, וואָס אין דער דאָזיגער פּאָעמע האָט ה. לייוויק געניצט פאַר זיין אייגענעם מיטאָס מאַטע־ריאַל פון אונזער נאַציאָנאַלער מיטאָלאָגיע. אין דעם ערשטן טייל האָט ער זיך געשטיצט דערהויפּט אויף דער מעשה מיטן מהר"ל'ס גולם, אינ'ם צווייטן — אויף אונזער וואונדערליכער לעגענדע וועגן

די צוויי משיחים, וואָס וועלן קומען אויסלייזן די וועלט — משיח בן יוסף און משיח בן דוד.

די ביידע זענען געווען שוין אינ'ם ערשטן טייל, אָבער — נאָר אויף אַ ווייל, די האָבן זיך באַוויזן — און זענען פערשוואונדען. משיח בן יוסף אָהער אַ ניצוץ זייבער האָט זיך ענטפּלעקט אין דער געשטאַלט פון דעם מהר"ל'ס גולם. דער מהר"ל, וועלכער האָט איהם געשאַפען האָט איהם נישט געקאָנט באַהערשען, באַגרענעצען (דער גולם וואָס האָט געוואָלט שלאָגן, שטראָפען די רשעים, האָט אַטאַקירט אַנדערע אויך, און אַנשטאָט צו דינען נאָר דעם מהר"ל'ס ליכטיגע צילען, איז ער איינגעזונקען געוואָרען אין די „שרעק און משוג־געת" (פון זיינע פינסטערע מיטלען), דעם מהר"ל איז קוים מיט צרות געלונגען אומצוקעהרען דעם גולם צוריק צו זיין רוה, נישט קיין סך לייכטער קומט איהם אָן איינצורעדן דעם אַלטן בעטלער (אליהו) ער זאָל אָוועקפיהרען דעם יונגען (משיחן) צוריק אין מדבר, ווייל די צייט איז נאָך נישט געקו־מען, דער דור האָט נאָך נישט זוכה געווען צו דער גאולה די וועלט איז פיל מיט רציחה — „און ווער זאָל עפענען פאַר איהם די טירען? די בלוט־פער־שמירטע הענט פונ'ם רוצח?"

אַלזאָ, אינ'ם ערשטן טייל האָבען מיר שוין געהאַט אַנ'אָנצוהערעניש אויף ביידע משיחים: משיח בן יוסף (דער גולם), איז געקומען אין צייט, אָבער ער האָט געוואָלט צופיל מאַכט, צופיל פינסטערע, ברוטאַלע מאַכט פאַר זיך; משיח בן דוד, דער ליכ־טיגער, דער קינדישער, האָט פאַר דער צייט גע־וואָלט קומען, האָט ער גאָר קיין מאַכט נישט גע־האָט... מיר האָבען געזעהן דעם אַפגרונד, וואָס ליגט צווישען בן־יוסף'ן און בן־דוד'ן, צווישען דעם גולמדיגען און דעם אמתדיגען אויסלייזער, צווישען

דעם, וואָס קאָן נאָר „שלאָגען מיט רציחה איבער קעפּ", און יענעם, וואָס וועט קומען און ברענגען ליכט, לויטערקייט און גוטסקייט אויף דער וועלט... מיר האָבען געשפּירט דעם אַפּגרונט, ער האָט אונז אָבער נישט אַזוי געשראָקען, כאָטש מיר האָבען איבאַרייבעם מיטן דיכטער געגלויבט אין דער מעגליכקייט פון צוויי גאָר בעזונדערע אויסלייזער: אַ פינסטערער אויף דער זייט תהום און אַ ליכטי־גער — אויף יענער. מיר זענען אַנגעשטעקט געווא־רען פון דעם מהר"ל'ס גרויסער און טראַגישער גע־דולד, — פון דער געדולד, מיט וועלכער ער האָט געוואַרט אויף דעם אמהן דעם ליכטיגען, משיח'ן, בעגנעגעדיג זיך דערווייל מיט דער טונקעלער מאַכט פון דעם גולם, פון דעם, וואָס „קאָן דעם געררוך פון בלוט פערלייהען", פון דעם, וואָס קומט „אויפ־צומאַהנען צאָהן פאַר צאָהן און אויג פאַר אויג און קאָפּ פאַר קאָפּ"...

איצט גלויבט נישט מעהר דער דיכטער — אַזוי דוכט זיך מיר, אַז ער גלויבט נישט מעהר, — אין דער מעגליכקייט פון צוויי משיחים, וואָס זענען אייבער דער היפוך פון דעם אַנדערן, און דער גולם אָהער משיח בן יוסף אַנ'אויסלייזער, מוז אין איהם זיין עפּעס פון משיח בן דוד און פערקעהרט — משיח בן דוד מוז זיין פעראַנטוואָרטליך פאַר זיין פאָרגעהער, עס מוזען זיך בריקען איבערן אַפּגרונט, וואָס ליגט צווישען זיי.

און דאָס איז דער הויפּט־אונטערשיד צווישען „דעם גולם" און „דער גאולה־קאָמעדיע"; דאָרט האָט זיך געעפענט פאַר אונז דער תהום, וואָס הויערט צווישען ביידע אויסלייזער, דעם גולמישן און דעם געטליכען: דאָ ציהען זיך בריקען פון איין זייט צו דער אַנדערער. דאָ טרעפען מאָמענטען ווען בן־יוסף און בן דוד פיהלען זיך שיעור נישט ווי

ברידער, און עס מאַכט נישט, וואָס לילית, בן־יוסף'ס בעגלייטערין פון איין זייט, און דבורה'ל, בן־דוד'ס פון דער אַנדער זייט, זוכען צו צערייסען צווי־שען זיי די פעדים פון משפחה־דיגקייט — זיי בלייבן די משפחה־פעדים. משיח בן יוסף זאָגט:

חניכה, משיח בן דוד, מיין ברודער פון מדבר,
דיין אונטערגאַנג בין איך, דיין פאָרגייער בין איך,
דער־בעהאַלטענער די שעה פון דיין קומען,
און זיך בין איך צלוגט, פערפאַלגט
פאַר משפּט,

און דיך קאָן די אמת'ע גאולה נישט אָנ־
הויבען זיך.

פון דער אַנדערער זייט, וויל משיח בן דוד נישט אַרויסוואַרפען די גאַנצע לאַסט פון „כלו חייב", די גאַנצע ביטערקייט פון אכזריות און בלוט אויף דיין פאָרגעהער בן יוסף. ער וויל אויך אַ טונק טאָן זיך אין פינסטערניש, ער וויל אויך זיין „חייב", נישט זיין נאָר לויטערקייט און ליכט. „אויב רשעות" זאָגט ער, וויל איך דורכגעהען דורך דער גאַנצער רשעות, איך וויל פאַר זיך קיין זכיות קיין בעזונדע רע". און ווייטער: „די גאולה דאַרף זיין בילכער פאַר דעם גואל". דער גואל מאַך זיך נישט איינשטע־לען פאַר דיין אַבסאָלוטער ריינקייט. אויב אַנדערש קאָן דאָס פאָלק נישט אויסגעלייזט ווערען, כדי דער בלוט זאָל זיך גיסען, מוזען אויך דעם גואל'ס הענט זיין גרייט איינגעריכט צו ווערען אין בלוט. סיידן וועט די שולד אויף איהם פאַלען. איז ער דאָך „דער גייסט פון דער וועלט", איהר געוויסען, און ער איז פעראַנטוואָרטליך פאַר אַלץ, וואָס טוט זיך אין איהר, ווען אפילו אַנדערע טוען עס. ער טראָגט אויף זיך אחריות פאַר יעדען טראָפען בלוט, וואָס ווערט פערגאָסען, אויך ווען דאָס בלוט איז דאָס בלוט פון רשעים. („דאָס בלוט פון גוג און מגוג איז דען אויך בלוט?" פרעגט יאָסעלע (דער גולם) און חניכה (משיח) ענטפערט: „פאַר דער וועלט — נישט, פאַר מיר — יאָ"). „אייבער אַ בעל־חשבון, זאָגט חניכה, מוז דאָך פרעגען: „וואָס טוט מען מיט'ן בלוט, וואָס ווערט פערגאָסען?" און ווער איז דער בעל־חשבון, אויב נישט ער?

אברהם דוד דער אקעאן־פליהער...

כמעט אַנ'אמת'ע פּאַסירונג מיט אַ לאָדזער יוד

פון י. אַבערזשאַנעק

מיר וועלען אייך דערציילען אַ מעשה פון אַ לאָדזער יוד, וואָס איז פּלוצליג די היינטיגע וואָך פערוואַנדעלט געוואָרען אין אַנ'אָקעאַן־פליהער, אַ העלד פון טאָג. די מעשה איז אַ פרעהליכע נאָר מיט אַ טרויעריגען סוף. מיר וועלען אייך די מעשה דער־ציילען פּאַדראָבנע:

אונזער העלד הייסט ר' אברהם אַבראַמאָוויטש. אַ יוד אַ סוחר, וואָס האָט געהאַנדעלט מיט מאַזי אַק־סור און געפאַסט תעניתים, האָט געצאָהלט שטייערען און האָט געוואוינט אין אויסגאַנג סקאַרבאָווי. האָט געהאַט אַ שעהנע האַנדשריפט צו שרייבען וועקסלען, און נאָך אַ שעהנערע שטימע צו זינגען דעם צווייטען פסוק פון שיר השירים — ישקני. פלעגט ער טאַקע יעדען מאָנטאַג און דאָנערשטאַג אָנ'ישקנ'ען מיט'ן קוואַק. נישט ווי, נישט ווען, איז אַנ'אַנדערער אַרויפ־געקראָכען אויף דער שילד: אַמאָל דאָס ווייב, אַמאָל די שוויגער, אַמאָל דער שמש פון בית־המדרש און אַמאָל די מקוה־קערין. אַזוי לאַנג און אַזוי בריט, ביז... ביז... אונזער ר' אברהם דוד האָט געענדערט זיין נאָמען, אַפגעקירצט איהם — פון „אַבראַמאָ־וויטש" אויף — „אָוויטש" — אברהם דוד אָוויטש און באַסטאַ.

נאָר דאָס האָט אַלץ נישט צום ענין, מיר דער־ציילען אייך נאָר די הקדמה, מחמת דער אָפּגע־קירצטער נאָמען „אָוויטש", האָט אַ שייכות צום ענין — הערט זשע, וואָס ס'האָט זיך מיט איהם פּאַסירט די היינטיגע וואָך:

ר' אברהם דוד אָוויטש האָט אָנגעהן אַ צאַצקע, סטראַשנע געבילדעט, אַ זעלטענער באַלעבאָסקע־אַנ־און אַ „פּיערשע־זשעדנע בראַמקאַש", פאָהרט אויף גליטשער און גליטשט זיך אויף וואַטעס, איצט „מאָדיקאַליש" — אייגער אין דער מדינה: שפּילט אין „פּאָקער", בריזש, 500־מעל. זינגט די נייעסטע שלאַגער'ס — אַ צאַצקע און זוהנדעל! אַלץ איז דער וועלט קאָן ער — אַ חוץ פערדינען אַ גראָשען...

טאָ וואָס טוט ר' אברהם דוד? גיט ער צווויסען אַ שדכן, אַז ער זוכט אַ כלה פאַר זיין תכשיט, האָט מען איהם געבראַכט סחורה פון אַ האַלבער וועלט. פון קאָבנין, זשיכלין, גאָסטאַנין, און דאָוואַלין, און פון אַנדערע מהיצות, און דער סוף איז געווען, אונזער ר' אברהם דוד האָט מיט מזל אַ שידוך־געטאָן, און דאַ הייבט זיך אָן די מעשה:

די היינטיגע וואָך שיקט ר' אברהם דוד אַרויס אַ דעפּעשע צו זיין מחותן מאָטעל וואַרשאַווסקי — לאָמיר זאָגען — קיין דאָוואַלין וועגען אָפּ־שמועסען זמן־חתונה, בעטט ער און שיקט אַרויס אַ דעפּעשע מיט אַזאַ נוסח:

דאָוואַלין, מאָטעל וואַרשאַווסקי פּשיעזשדזשאַם „פּשעגמאַטוואַטש פּיענינדזי", און אונטערגעשריבען האָט ער דעם דעפּעש — א. ד. מאָוויטש.

דער פּאָסט־טהיער, וואָס האָט איבערגענומען די דעפּעשע, האָט באַלד פערשפּרייט די פרעהליכע ידיעה אַז אַדאַמאָוויטש קומט קיין דאָוואַלין, ס'איז באַלד צונאָמעגעלאָפען געוואָרען אַנ'אַסיפה פון דער דאָוואַלינער שמיעטאַנע און ס'איז געבליבען בהסכם, אַז דאָס איז טאַקע אַ דעפּעש פון אַדאַמאָוויטשן אַליין. וואָרים עס שטעהט דאָך בפירוש שוואַרץ אויף ווייס א. ד. מאָוויטש, און אַזוי ווי אין אַ דעפּעש שרייבט מען נישט קיין פּינטעלעך, איז עס בפירוש אַ דאַ מאָוויטש.

און, וואָס שטעהט עפּעס מאָטעל וואַרשאַווסקי? ווי קומט אַדאַמאָוויטש צו אַ מאָטעל וואַרשאַווסקי? — גאָר פּשוט: ס'איז אַ פעהלער פון די פּאָסט־שרייבער'ן: אַנשטאָט „האָטעל וואַרשאַווסקי", האָט זי געשריבען: מאָטעל וואַרשאַווסקי — דאָס איז קלאָהר ווי דער טאָג!..

און וואָס איז דער פּשט פון „פּשעגמאַטוואַטש פּיעניאַנדזע?" וואָס מיינט ער דערמיט? — האָבען זיך די דאָוואַלינער געבראָכען די קעפּ.

אין ווידער געבליבען בהסכם, אַז אַזוי ווי ס'ווערט געשאַפען אַנ'אָרגאַניזאַציאָן־פאָנד פאַר די העל־דישע אָקעאַן־פליהער בריידער אַדאַמאָוויטש, פער־לאַנגען זיי, אַז אויך דאָוואַלין זאָל געבען כסף אויף דעם פאָנד.

אין איין שטעטל געוואָרען ליהודים, מ'האָט אויסגעפּוצט די שטאָט מיט פאָהנען פון גרינס, ס'האָט זיך געשאַפען אַנ'אויפנאַהם־קאָמיטעט פון די שעהנ־סטע, די פיינסטע בעלי־בתים פון שטעטעל.

און אונזער ר' אברהם דוד? וואָס איז מיט אונזער אברהם דוד? ער ווייסט דאָך נישט וואָס אונטער איהם געהט. פּוצט ער זיך אויס אין עסיג און אין האָניג, טוט אָן אַ נייעם קאַפּעלוש, דעם שבת'דיגען אַנצוג, בעמט די יהדענע און היידא קיין דאָוואַלין.

קומענדיג אויף דער סטאַציע, זעהט אברהם דוד, אַז ס'איז עפּעס אַ יום־טוב אין שטעטל, דער וואָקזאַל איז בעפּוצט מיט פאָהנען, אַנ'אַ קעסטער שפּילט, אויף דער סטאַציע שטעהען די גאַנצע פּני פון שטעטעל. האָמען מיט בוקעטען בלומען אין די הענד.

— וואָס איז דאָס? — פרעגט איהם זיין ווייבעל פּיטשע.

— ס'איז אוודאי היינט אַ גאַליפּקע — האָט אברהם דוד געענטפערט.

די געהען אַראָפּ פון דער באַהן, ווערט זיי פינסטער פאַר די אויגען. זיי ווערען בעפאַלען פון הונדערטער מענשען. מ'בעוואַרפט זיי מיט בלומען. דער אָרקעסטער שפּילט, און איידער ער בעווייזט זיך אומצוקוקען, טראָגט מען איהם אויף די הענד דער עולם שרייט „ניעך זשיע" איהם טראָגט מען פון איין זייט און זיין ווייב פּיטשע פון דער אַנ־דערער זייט.

— וואָס איז דאָס? פאַרוואָס קומט מיר אַזאַ קבלת־פּנים, פאַרוואָס? באַשר, איך בין געקומען אָפּשמועסען זמן־חתונה! דערפאַר, וואָס איך בין געקומען נאָך'ן נדן, מאַכט מען עס מיר אַזאַ פּאַראַד?

ס'האָט איהם גענבעך געשווינדעלט פאַר די אויגען, ס'האָט'ן האָט איהם געקלאַפּט ווי ביי אַ גזלן. ער פרובט זיך צו בעפרייען פון דעם עולם, ער פרובט רעדען, אָבער ווער הערט איהם, ווען די מוזיק קלאַפּט, דער עולם שרייט: „ניעך זשיע" און מ'טראָגט זיי איבער'ן שטעטעל.

מילא. האָט ער זיך געטראַכט. מסתמא איז דאָ אין דאָוואַלין, אַזאַ מנהג, אַז אַ מחותן קומט אָפּשמועסען זמן־חתונה, מאַכט מען אַזאַ צערעמאָניע.

אין האַרצען האָט ער זיך געטראַכט: אַ וואויל־לער שידוך געטאָן מיט מיין זוהן, דער מחותן, מאָטעל וואַרשאַווסקי ווייזט אויס צו זיין אַ וואַזשנע „אָסאָביסטאָשטש", ווען נישט וואָלט מען דאָך מיט מיר נישט געמאַכט אַזאַ צימעס...

טראַכטענדיג אַזוי, בעמערקט אברהם דוד, אַז ער געפינט זיך אין אַ שעהנעם דעקאָרירטען זאַל, ביי אַ סערווירטען טיש זיצען די פּני פון שטעטעל, ער זיצט אין דער מיט, ביי דער זייט זיצט זיין ווייבעל פּיטשע. מ'דערלאַנגט גלעזלעך און מ'שרייט „ניעך זשיע".

איך זיץ אין געהאַקטע צרות, וואָס טוט זיך דאָ? מ'דערלאַנגט מיר איין גלעזעל נאָכ'ן צווייטען און איך מוז טרינקען לחיים, מ'הערט עפּעס אַזעלכע מאָדנע רייד:

— „באָהאַטערסקי לאָטניצי".

„זוויטשענסקי אַטלאַנטיקו".

— „ניעך זשיע נאַש ראָדאַק אַדאַמאָוויטש" און אַנדערע עהרענטיטלען, וואָס ער האָט

נישט פערשטאַנען. וואָס פאַר אַ שייכות האָט ער, אברהם דוד מיט באַהאַטערסקע לאָטניקעס? וואָס פאַר אַ געשעפטען האָט זיין ווייב מיט'ן אַטלאַנטיק? וואָס האָבען זיי זיך אָנגעגעסען אויף זיינע יאָהר־רען, וואָס? און פאַרוואָס זעהט מען נישט דעם מחותן, מאָטעל וואַרשאַווסקי? — אַזוי האָט ער זיך געטראַכט.

איז מיטען דערינען, ווי ער טראַכט אַזוי, ווענדעט זיך צו איהם דער בורמיסטער מיט אַ רעדע און ווייזט אָן אויף זיינע גרויסע פערדינסטען פאַרן קאָמוניקאַציע. פאַר זיין העלדישען איבערפליה אי־בער'ן אַטלאַנטיק און צום סוף ענדיגט ער זיין רעדע מיט די ווערטער: — זאָל לעבען אַדאַמאָוויטש! און דערביי צוקושט ער זיך מיט אברהם דוד'ן און אַלע שרייען: „ניעך זשיע".

האָט ער דאָך געזעהן, אַז דאָס שפּיל איז פאַר'ן טריוואַל. האָט אברהם דוד אָוועקגערופען דעם בורמיסטער אין אַ זייט און איהם געפרעגט:

— פּאַניע בורמיסטשו, כ'דאַנק אייך פאַר אייער גאַסטפריינדליכקייט, וואָס איך וועל קיינמאָל נישט פערגעסען. אָבער איין זאַך פערשטעה איך נישט, פאַרוואָס איז נישט געקומען מיין מחותן מאָטעל וואַרשאַווסקי?

האָט איהם דער בורמיסטער אָפּגעמאַסטען פון קאָפּ ביז פיס: „צאָ זאַ מאָטעל וואַרשאַווסקי?.. פּאַן מישלי „האָטעל וואַרשאַווסקי"!..

— וואָס באַלעבעטשעט ער? — האָט זיך אברהם דוד געטראַכט; וואָס מיר האָטעל און ווען מיר האָטעל? איך דאַרף דאָך האָבען מיין מחותן, מאָטעל וואַרשאַווסקי, וואָס האָבען זיי זיך אָנגעגעסען אויף מיינע יאָהרען, וואָס? וואָס טוליגען זייערע פּאַראַדעס און גאַליפּקעס — איך דאַרף דעם נדן דאַרף איך!..

איהר ווילט וויסען דעם סוף? דער סוף איז געווען אַ טרויעריגער: חברה האָבען זיך אַרומגע־זעהען, אַז ער איז נישט דער אָקעאַן־פליהער אַדאַ־מאָוויטש, נאָר גאָר אַ יוהל אברהם דוד אָוויטש. פון לאָדז, און אַז ער איז גאָר געקומען קיין דאָ־וואַלין צום מחותן מאָטעל וואַרשאַווסקי אָפּשמועסען זמן־חתונה און נעמען דעם נדן, און ער האָט נאָך אין זיין לעבען נישט געזעהן קיין אַעראָפּלאַן פאַר די אויגען, בין איז ער אַ סך אַ ווערדער שוואַרצער פעפער וואַקסט אַהן נדן, נישט אָנגעשמועסט זמן־חתונה, און אפילו זיך נישט געזעהן מיט'ן מחותן מאָטעל וואַרשאַווסקי.

אַזאַ מפּלה האָט די טעג געהאַט ר' אברהם דוד אָוויטש פון לאָדז.

שאול

ביבלישע דראמע
(פראגמענטע)

יודיש: **פון פסח קאפלאן!**

— ב״ב —

און ווידער קומען לייט פון זיף
צו שאולן קיין גבעה זאגען,
אז דוד ליגט באהאלטען דארט
אין חכילה בערגעל פאר'ן מדבר.
און שאול באלד אוועק קיין זיף,
מיט איהם דריי טויזענד יונגעלייט,
און זיך צולייגט ביים חכילה בערגעל.
און דוד זיצט דארט פאר'ן מדבר
און הערט, אז שאול קומט נאך איהם.
שיקט דוד אויסשפיהערס אהינצו,
און ווערט געוואהר, אז שאול קומט.
הויבט ער זיך אויף און גייט צום או״ט
וואו שאול לאגערט מיט זיין חיל,
און אבנר, זון נרס, קאמאנדיר.
און דוד זעהט ווי שאול ליגט
אין קרייז, און ארום איהם דאס פאלק.
און דוד פרעגט ביי זיינע באהעגטע:
ווער גייט מיט מיר צו שאולן?
זאגט איהם אבישי, צרויה'ס זון,
ווער ברודער יואבס: „כ'גיי מיט דיר!“
און ביידע גייען די ביינאכט:
אז שאול ליגט און שלאפט אין קרייז,
זיין שפיז אין דרערד אריינגעשטעקט,
און אבנר מיט'ן גאנצען פאלק
צולייגט ארום דעם קעניג שאול.
און ס'זאגט אבישי דוד'ן:
קום זעה, אצינד האט גאט דיר געליך
איי האנד דיין שונא אפגעגעבען;
איך שלאג איהם מיט'ן שפיז אין ד'ערד
בלויז איינמאל, און מעהר דארף איך נישט.
זאגט דוד צו אבישי: ניין,
שלאגט איהם נישט טויט, ווייל ווער
ס'שטרעקט אויס
זיין האנד אויף גאטס געזאלבטען, וועט
זיין זינד איהם נישט געשענקט ווערען!
איך שווער ביי גאט! זאל גאט איהם טויטען,
צי ס'קומט זיין טאג, שטארבט ער אליין,
צי איז מלחמה קומט ער אום, —
איך אבער שטרעק נישט אויס מיין האנד
צום גאט־געזאלבטען אומצוברענגען!
דו נעם דעם שפיז דארט פון צוקאפענס,
דעם וואסער־קרוג, און לאמ'ר גיין.
און דוד האט אזוי געטון:
דעם שפיז און אויך דעם וואסער־קרוג
אוועקגענומען פון צוקאפענס
ביי שאולן און גלייך אוועק,
און קיינער זעהט נישט, קיינער ווייס נישט,
קיינער וואכט נישט אויף פון שלאף,
ווייל ס'איז אויף זיי גאט'ס שלאף געפאלען.

— ב״ד. —

און דוד איז פון דארט אוועק,
געשטעלט זיך אויפ'ן בארג פון ווייטענס,
און צווישען זיי א גרויסער פלאץ,
און דוד רופט צום פאלק אריבער
און שריים צו אבנר'ן, זון נרס:
די ענטפער מיר״! רופט אבנר אויס:
ווער שטייט עס דארט און שרייט צום קעניג?
און דוד רופט צו אבנר'ן:
ביזט דאך א העלד! ווער נאך ווי דו!
פארוואס־זשע האסטו נישט דיין האר,
דעם קעניג, אפגעהיט אצינד,
ווען ס'איז א מאן פון פאלק געקומען
דיין האר דעם קעניג אומצוברענגען?
איך שווער ביי גאט, איהר פיהרט נישט גוט,
איהר אלע האט דעם טויט פערדינט,
ווייל גאטס געזאלבטען נישט געהיט.
נא, זעה! וואו איז דעם קעניג'ס שפיז,
דער וואסער־קרוג פון זיין צוקאפענס?
נא. זעה! וואו איז דעם קעניג'ס שפיז,
האט שאול דוד'ס קול דערקענט
און רופט: צי איז עס דיין קול, דוד?
זאגט דוד: מיין קול, האר און קעניג!
וואס יאגסטו דא זיך נאך דיין קנעכט?
וואס האב איך דיר פאר שלעכטס געטון?
הער צו, מיין האר! אויב גאט האט דיך
איצט אנגערעדט אנטקעגען מיר,
וועל איך א שפייז־געשאנק איהם ברענגען.
אויב מענשען — זאלען די פערפלוכט זיין, 3
וואס האבען היינט פערטריבען מיך
פון דיין בעהעפט אין ארב פון גאט,
און האבען מיך געצוואונגען גיין
און בוקען זיך צו פרעמדע געטער!
אצינד לאז נישט מיין בלוט פערגיסען,
אויף ד'ערד, אז דא אנטקעגען גאט!
ווייל ס'איז דער קעניג פון ישראל
ארויס זיך יאגען נאך א פלוי,
אזוי ווי די יעגערס יאגען נאך
א קוראפאטקע אין די בערג! —
און שאול ענטפערט: איך בין זינדיג,
קום, דוד, זוהן מיינער, צוריק!
איך וועל דיר מעהר קיין שלעכטס נישט טון!
דו ביזט מיר טייער היינטיגס טאג!
גענוג האב איך זיך שוין בענארישט,
גענוג שוין טעות'ן געהאט!
און דוד זאגט: אט איז דער שפיז,
זאל גיין א יונג און נעמען איהם!
און גאט זאל איטליכען בעצאהלען
פאר זיין גערעכטיגקייט און טרייהאפט!
און שאול ענטפערט דוד'ן:
געבענטשט ביסטו, דוד, זוהן מיינער!
אלץ וועסטו טון, אלץ אויספיהרען!
און דוד איז אוועק זיין וועג,
און שאול — צו זיין היים צוריק —

— ב״ה —

און דוד טראכט ביי זיך אין הארצען:
אצינד וועל איך דאך איין טאג
אין שאול'ס האנט שוין אומקומען!
נישטא פאר מיר קיין בעסערס, נאר
איך זאל אנטרינען צו די פלישתים,
וועט שאול אויפהערען מיך זוכען
אין גאנצען געגענט פון ישראל,
און איך וועל פון זיין האנט בעפרייט.
און דוד איז אוועק, צוזאמען
מיט זיינע לייט, זעקסהונדערט מאן,
קיין גת, צום קעניג אכישן.
און אז ס'האט שאול זיך דערוואוסט,
אז דוד איז קיין גת אנטלאפען,
האט ער איהם מעהר שוין נישט געזוכט.

— ב״ו —

און דוד זאגט צו אכישן:
לאמיר ביי דיר געפינען גנאד
און גיב מיר אנטיילען א פלאץ
אין איינער פון די פעלד־שטעטלעך;
און דארט וועל איך בעזעצען זיך;
למאי זאל זיצען דא דיין קנעכט
מיט דיר אין קעניגליכער שטאט?
האט אכיש דאמאלס איהם געגעבען
דאס שטעטעל צקלג; און דעריבער
איז צקלג שוין ביז היינטיגס טאג
דאס אייגענטום פון מלכי־יהודה.

פערהאנדעלט!

א קאפיטעל פון ראמאן „אויף פעלדער“ פון יודישער קאלאניזאציע אין ראטענפערבאנד

פון פרץ הירשביין

מינע האט געהערט לאנעס רייד, און עס איז איהר אויסגעקומען, גלייך ווי די רייד וואלטען צו איהר געקומען פון אן'אנדער וועלט, וואו מענשען האבען אויפגעהערט צו פיהלען ווי מענשען; וואו מענשען זענען פערהארטעוועט געווארען; וואו פרויען אפילו האבען פערלוירען זייער גאנצע צערט־ליכקייט, וואריום ווי אזוי קען עס מאכען אזא צארטע מיידעל, ווי לאנע, רעדען אזוי? צי דען פיהלט נישט לאנע, ווי די געהט איין; ווי זי ווערט אויף יעדען טריט בעליידיגט, גלייך ווי זי וואלט געווען פון די סאמע נידעריגסטע?...

פונדעסטוועגען, אז לאנע רעדט, פערשליכען זיך ביי מינע'ן אונטער די אויגען די טרערען־קוואלען. מעהר נישט, די פערטריקענטע טרערען אויף די באקען לאפטשען, שמערצען און מאכען די הויט איינצושרומפען. זי האט כמעט נישט וואס צו ענט־פערען אויף לאנע'ס רייד. און דעריבער, יעדעס מאל ווען זי לויפט צו לאנע'ן מיט אן'איבערגעפילט געמיט און צעפלאגט הארץ און וויל אזוי פיל, אזוי פיל זאגען, רעדען און קלאגען — איז מעהר ווי די איינציגע פראגע: „וואס וועט פון מיר דא ווערען?“ — מעהר קען זי נישט ארויסברענגען, גלייך ווי מיט דער דאזיגער פראגע וואלט זי אויסגעשעפט איהר אב־געזאמעלטען פערדראס און צער.

— פארוואס ענטפערט איהר מיר אויף דעם נישט, חבר'טע בירמאן? איהר הערט נישט, וואס איך זאג? צי איך קומט אויס, אז לאנע רעדט נאר־רישקייטען און האט אנגעווארען אפילו איהר שטי־קעל ווערדע אויף דער ערד?

אין דעם מאמענט האט ארייגעאיילט אויך בירמאן. ער האט אויסגעשפריים די הענט צו לאנע'ן און ביי איהר געבעטען אן'עצה און א ראט וואס צו טאן:

— זייט מיר מוחל, חבר'טע ברעזער, וואס'מען איז אייך בעפאלען מיט זייטיגע צרות, ווען איך פעהלען נישט קיין אייגענע... נאר, ווען עס האט זיך שוין אזוי געמאכט, מען איז איינאיינעם און קיינער הערט נישט, בעט איך אייך: זאגט מיר, וואס זאל איך טאן? וואס זאל א'מאן טון, וואס האט זיך מיט'ן גאנצען ווילען אפגעזאגט פון זיין פריהער־דיגען שווינדלערישען לעבען, וויל אנהויבען לעבען אנ'ארענטליך לעבען ביי דער ערד — און זיין ווייב בעקלאגט איהם דאס לעבען?.. אט אזוי ווי איהר זעהט, חבר'טע ברעזער; מען איז ארויסגעלאפען אויף ביידרוואנדער; מען קען מיינען, אז איך בער־האנדעל זי חלילה שלעכט. א באלד וועט זיין א שטוב, א זאך, אייגענער'ן קאפ; באלד וועט זיין א שטי־קעל ברויט פון אייגענעם פעלד... רעדט מיט איהר, גיט איהר צו פערשטעהען, אז זי איז נישט אנדערש פון איינ...

— פון וואנען ווייסט איהר, אז איך בין נישט אנדערש פון איהר, חבר בירמאן? כ'מיין, פון וואַ־נען ווייסט איהר, אז מיר איז גוט אהן א שיעור?

לאנע האט געשמייכעלט און איהרע בליקען האבען געבלאנדזשעט צווישען די טראנטעס פון ביר־מאנ'ס סורדוט.

מינע בירמאן האט עס בעמערקט און געזאגט:

— אויב דו מיינסט, אז מיר זעהען נ'יס בע־סער פון דיין סורדוט, — מאכסטו א טעות, אזוי איז מיין הארץ צעפליקט געווארען.

מינע האט ווידער אנגעהויבען צו וויינען; דאס מאל — אויפ'ן הויכען קול. בירמאן און לאנע האבען געשוויגען, געלאזען, זי זאל זיך אויסוויינען. אגב איז נישט געווען וואס צו רעדען. אין אנ'אנדער צייט וואלט לאנע געפונען די פאסיגע ווערטער צו דערמונטערען אזא מינע'ן; אבער איצט. ווען איהר אייגען לעבען איז אזוי צעטרייסעלט געווארען, ווען אויפ'ן ערד־חלק גופא הערשט צווישען עולם אזא דערהריקטקייט — מיט וואס אזעלכעס קען זי איצ־טער פערגרינגערן דאס געמיט פון אזא מינע ביר־מאן, וואס הערט נישט אויף צו קלאגען אויף איהר ביטער לעבען?

פונדעסטוועגען האט לאנע געפונען פאר נויטיג עפעס צו זאגען, נישט אזוי צו מונטערען מינע ביר־מאן, ווי צו אונטערשטיצען דעם שלים־מזל'דיגען מאן, דעם אמאליגען פאבריקאנט, וואס איז איצטער געשטאנען פאר איהר ווי אנ'אויסגעטריקענטער קור־ראי־קארטש, וואס האט זיך איינאיינעם מיט א שטיק ערד אויסגעריסען, זיך געקייקעלט איבער'ן סטעפ און צו איהר אין שטוב אריין זיך דערקייקעלט.

— אז איהר ווילט, חבר'טע בירמאן, — האט לאנע געגלעט מינע'ס פלייצע, — איז מיר שווער צו רעדען מיט אייך. איך זאג דאס, וואס אייער בירמאן זאגט אפשר מכוח זיין לעבען מיט אייך, מיר וואלט באריבישט געפעלט, ווען מיין טאטע וואלט זיך אונ־טערגעגעבען, וואלט זיך אומגעקעהרט מיט'ן פנים צו דער ערד, וואו צום איינציגען ארט, וואו ער קאן רוהיג אויסלעבען זיינע יאהרען. ווען מיין יינגערע שוועסטער, וואס איז איצט אין מאסקווע, וואלט אהער א־אפגעקומען און זייט־ביי־זייט מיט מיר טון דאס אייגענע וואס איך טו — וואלט מיר אודאי גוט גע־ווען. איך וואלט געלאכט פון דער גאנצער וועלט. איצטער איז מיר שלעכט. אט בין איך געבליבען איינע אליין מיט'ן אלטען זיידען. אבער ווען מען וועט זיך קאלעקטיוויזירען, איינער וועט דעם אנ־דערען ארויסהעלפען — אלע איינאיינעם מיט א הונ־דערט־פאכיגען מוט — יעמאלט וואלט איך דא נישט אומגעגאנגען איבער די פעלדער ווי איצטער, נאר געשוועבט ווי דער ווינט. איך בין זיכער, אז דאס וועט באלד זיין. מיין טאטע, נישט איביג ...

מען איהם האלטען פערשפארט; ער וועט זיך אונטער־געבען. כאטש איצטער איז מיר ביטער אויפ'ן האר־צען, ווייס איך, אז איך וועל אלע צרות איבערלע־בען... נו, און איהר, חבר'טע בירמאן, ביי אייך איז פונקט פערקעהרט... פערלאזט אייך אויף אייער מאן. ער האט אייך נישט פערפיהרט אין קיין אומגליק. פערקעהרט. ער האט אייך געבראכט צו א לעבען, וואו איהר וועט קענען רוהיג אנשפארען דעם קאפ; אייערע קינדערלעך וועלען אויסוואקסען געזונטע און שטארקע. און פאר די וועט די מלוכה זארגען...

— קום, מינע, לאמיר חבר'טע ברעזער נישט פערדרייען דעם קאפ, — האט לוי בירמאן מיט חניגה געזאגט צו זיין ווייב, — גוט וואס דו געהסט אהער; גוט וואס דו הערסט זיך צו וואס חבר'טע לאנע זאגט דיר קום, מינע..

ער האט גענומען דאס קינד אויפ'ן האנט און איז ארויס פון שטוב. מינע האט אהן ווערטער גע־קושט לאנע'ן און מיט איהר נאסע פערוויינטע באקען פייכט געמאכט לאנע'ס באקען. נאכדעם איז זי מיט א געבויגענעם ראש ארויסגעגאנגען דרויסען.

גלייך נאך איהר איז אריינגעקומען דער אל־טער יאשע. אויך ער איז געעלטערט געווארען פאר די לעצטע עטליכע טעג. דער קאפ פערבייגט אויף דיבקס, ווי ער וואלט זיך צו עפעס איינגעהערט.

— וואס האבען זיי דא בעדארפט? — האט ער געפרעגט מיט א קינדישקייט אין זיין שטים — ס'איז איהר געבען שלעכט. אלעמען איז שלעכט...

— פארוואס זיידע זאלסטו דאס זאגען? וואס פעהלט דיר דא? צי דען בעדארפסטו האבען מעהר וויפיל די האסט?

— וואס שמועסט דען פון זיך, איינציקעל מיינס? מיר איז גוט ווייל איך בעדארף שוין נישט מעהר. בין שוין באלד ביים שוועל פון יענער וועלט... אבער א יונגער מענש, דיין טאטע; אדער ווי זי א, די ווייב זיינע...

— ביסט אויך א לעבעדיגער מענש. אויב די זאגסט, אז דו בעדארפסט נישט מעהר, אז דיר איז גוט, — איז דאך עס דער רעכטע־אמת, זיידע. דעם טאטען האט אויך געקענט זיין גוט, ווי דיר, ווי מיר.

— וואס הערט מען עפעס, מיין קינד, וועלען טאקע פער'משפט'ן?

— פון וואנען זאל איך וויסען? מסתמא וועט מען די פער'משפט'ן.

— איך פרעג דיר, קינד מיינס, וואס איז דער גרויסער חטא אז א מענש האנדעלט?

— אוי, זיידע, וואס איז די פעולה, אז מיר וועלען זיך ביידע צעקריגען? בגיינכט, מיר טוט נישט ווי פאר דעם טאטען?

— הער מיט איהם, אפשר...

— מיט וועמען?

— מיט קאוואלטשוק'ס זוהן... צו דיר וועט ער זיך צוהערען... ער וועט הייסען, וועט מען דעם טאטען ארויסלאזען.

— כא־כא־כא, — האט לאנע זיך צעלאכט.

— וואס לאכסטו, ס'איז אזא נארישקייט, ער איז דאך דאס אייגענע וואס דער אמאליגער אורא־דניק, אדער פריסטאוו; נישט מעהר, וואס ער איז א יוד און לאזט זיך נישט אונטערקויפען.

— טא ווי אזוי קען איך ביי איהם בעטען?

— דו... מען האט געשמועסט... אלע זאגען אז דיר וועט ער פאלגען.

— ניין, זיידע, נישט ער איז אין דעם שולדיג, פערהאנדלט א סאוויעטען־מאכט, וואס טוט עס, די סאוויעטען־מאכט וויל אויסקאראנקען האנדעל און הענד־לער. די סאוויעטען־מאכט וויל, מענשען זאלען לע־בען נאר פון נוצליכער ארבייט. מען האט דעם טא־טען א סך מאל געווארענט. איך אליין האב איהם כסדר געווארענט, ער זאל זיך נישט שטעלען אנט־קעגען דער מאכט.

— טא וואס־זשע זאל מען טון?

— דאגה נישט, זיידע; ער וועט קומען צוריק.

— מען האט עס דיר צוגעזאגט?

— איך קלער, מ'וועט איהם ארויסלאזען, ווי מ'האט איהם שוין איינמאל ארויסגעלאזען.

— האסטו גערעדט מיט איהם?

— מיט וועמען?

— מיט'ן שמיד'ס זוהן...

— טראכט נישט פון איהם זיידע; שטייבערג, דער טאטע און דייטשיק האבען געהאנדעלט און האבען זיך אליין פערהאנדעלט. אונזער לעבען איז איצ־טער דא, וואו עס וואקסט א יונגער יודישער דארף, קום באר, זיידע, מיט מיר ארויס דרויסען.

— כאטש גוט, וואס די האלסט זיך נאך אויף די פיס.

— אוי, זיידע, זיידע! וואלט זיך עס מיר איצ־טער געגלוסט אויסצווויינען... נאר ווי אזוי קען איך עס טאן — אז די ווייבער האבען שוין היינט געקלאגט אויפ'ן הויכען קול, כא.כא־כא־

— איך ווייס, מיין קינד, די ביסט גערעכט, נאר א טאטע — איז א טאטע; ער איז דיין טאטע... איז מיין קינד... צי דען ווייס איך אויף וואס פאר א וועלט איך געה אום...

לאנע און דער אלטער יאשע ביידע אביסעל געבויגען. האבען זיך געלאזט שפאצירען מיט דער לענג פונ'ם דארף. די זון האט זיך פערבייגט צום מערב־ראנד און האט בעלויכטען די יונגע שטיבער און די שווענגערדיגע מוליארעס דעריבער, וואס האבען געהאלטען ביים פערענדיגען דעם טאג ארבייט.

קדיש

סקיצע

פון אַלטער האָפמאַן

א הייסער, זודיגער תמוז־טאג, ס'טהרה־הויז איז געפּאַקט מיט חסידישע, בערדיגע יודען און פרומע בעשייטעלטע, בעקיזקע ווייבער. ס'איז ענג, דושנע, ס'שטיקט, בייכיגע, פרייכעדיגע יודען קנעפּלען זיך אויף די וועסטען, ווישען אויס געשוויסטע שטערנס און פאכען מיט די היטלעך. א בגיד־שער, הדרת־פּנים'דיגער יוד האלט אנ'אפּען שעכטעלע אין האנט, טראגט עס צו צו יעדע אויסגעשטרעקטע האנט און טיילט צוקערלעך, באַניע יודען צוקערלעך און זיפּצען.

משה חיים, א באלעבאטישער, למדנ'ישער יוד איז געווען פּרעזעס פון תלמוד תורה. ער האט זיך צוגעקיהלט, קראנק געווארען אויף לונגען אנ־צינדונג און געשטארבען. איז האלב „באלוט" ארויס פון די שטיבער און באגלייטעט די עגלה.

יודען, בכבודע, גראבעבערדיגע יודען באלע־בעטים ס'טהרה שטיבעל, קלאפּען מיט די שטעקענס אין טיר, ווילען אריינגיין. עפענט זיך קוים, קוים א שפּעלטעלע פון דער טיר, ס'ווייסעלט זיך אדורך א שביקיקע באָרד, ס'שווארצעלט זיך אריין אנ'אויג א שארפּערס און ס'גליטשען זיך אדורך ווערטער, נבערטע, אפּגעהאַקטע:

— מען קען נישט!

איבים דייטיגען חדר, זיצען תלמוד תורה יונג־לעך ביי א לאנגען מיט ליכט בעפלאמטען טיש און לערנען משניות.

איז א ווינקעל שטייען ווייבער, ציילען זיך די שבחים פון משה חיימען און זיפּצען. א ברייטלאנ־טערער מענש געהען — ווישט איבער זיך, אויס א נישט פאר'טיג געווארענע טרער — א צדיק! זיין תורה לערנען — קרעכצט אונטער א צווייטע — זיין צדקה געבען, מ'געפינט עס גארנישט. זיפּצען ברעכען אויס, גיסען זיך צענויף אין איין זיפּץ, נאָס פע'שטמ'ט, בעמאלצט די באגעהאגטע שבחים.

ביימעל, אנ'עלטערע, איינגעשרומפּענע פרוי, מיט פארטרוקענטע טרעהרען אויף די באקען, זיצט קוים. קוים אויף אנ'עק פון דער באנק, זיצט און שאקעלט, שאקעלט אלמנה'דיג מיט'ן קאפּ. זי איז צעהודלט, צעהושט — אזא קלאפּ! נישטא מעהר אזעלכע מענער, ביין. וועמען האט זי איצט, וועמען? פון בערלין — דעם בן יחיד איהרער — האט זי נישט קיין נחת, ביין. סארא עלענטע זי איז!

בעריל, א הויכער, דארער, קורצזיכטיגער, געל בעשפּרענקעלטער בחור, שטייט אפּגערוקט, אפּגע־זונדערט אין א זייט, אנ'אפּגעקרעכצטער פון די אלע וואס געפינען זיך דא. עפּעס פיהלט ער זיך דא פרעמד, אומהיימלעך, ס'איז איהם ענג, ענג און אזא דער ענגשאפט.

שטייען יודען און שמועסען, טאקע וועגען איהם, אנ'אפּיקורס, א לאפּצו, א קאמוניסט — אט וואס ער איז! און דער אלטער איז געווען א יוד, נישטא אזעלכע יודען! ער, בעריל האט נ'טאטען ס'לעבען מקצר געווען, פרעמדע, ביידע בליקען גיבען זיך א קעהר צו איהם, פינטלען, טר'פען מיט שנאה אין איהם. א יודעל א נידריגס, א דיקלעכס, שטייט אינ'ם געצווענעל, רעדט, פלוישט, לאזט קיינעם נישט ס'מויל עפענען. ער איז בעצערט, בעטרייבט און וויל, אז מען זאל וויסען דערפון. אוי, אוי, צו וואס מ'דערלעבט אלץ? ס'איז א זיהנדל, שוין איינמאל א זיהנדל. ער, ס'נידריגע יודעל איז געשטאנען ביים בעט און מיט אייגענע אויערען געהערט משה חיימס לעצטע ווער־טער:

— לאזט נישט צו צו מיר דעם משומד!

און דאך דוכט זיך איהם, אז ער איז עפּעס שולדיג א חוב משה חיימען. נישט אנדערש, נאר ער מוז צופיהרען דעם „משומד" צום טויטען טא־טען און ער מוז צושווערען, אז ער וועט זאגען קדיש נאך איהם. ער מוז עס טון!

נאר אז פלעצלעך אויף די ליכטער, א שטילער, קלאנגלאזער שארך ציטערט אויף אין חלל, הערצער גליווערען אין עפּעס א נישט געאנטען פּחד און אטעמס ווארגען זיך אין שטילקייט. די טיר פונ'ם טהרה שטיבעל עפענט זיך, ס'רוקט זיך אריין א דיקער, גראבעבערדיגער יוד, און א העלען, בעגאר־טעלטען כאלאט, ס'שוועבט איהם נאך די מיטה, א בע'פרוכה'טע, אנ'אנגעלענטע אויף די אקסלען פון שיינע, בכבודע יודען. די שטילקייט, אנ'אנגעצויגע־נע, אנ'אנגעשטרענגטע פּלאצט אויף, יאמער כוואַ־ליעט ארויס, זיפּצען גרילצען אויף, מישען זיך צע־נויף, זשומען אינ'ם הייסען חלל. בויגען זיך אראָפּ די אקסלען פון שווייסיגע, פאכעדיגע יודען, די מיטה, א בע'אמערטע, א בעוויפּצטע גליטשט זיך בניגמוה'דיג אראָפּ און בלייבט שטיין נעבען בעלעמ־ערל. א הויכער יוד, א שווארץ בערדיגער, מיט פּייכטע, געקרייזעלטע פּאה'לעך שטופּט זיך, טומעלט איז דער ענגשאפט, נעמט לויפען אויף די טרעפּלעך פונ'ם באלעמערל, לויפענדיג גארטעלט ער זיך ארום, ווישט זיך ס'פּנים און גלעט זיך די באָרד. און אָט שטייט ער מיט פערגליווטע אויגען, קוועטשט, קוועטשט זיך דעם שטערן, שאקעלט זיך אהין און אהער. מיטאמאל ברעכט אויס אנ'אכצעניש, טאשען טיכלעך פלאטערען אויף און בענעצען זיך, און דער הויכער, שווארץ בערדיגער יוד שאקעלט זיך נאך אלץ און שווייגט. נאך אָט עפענט ער די אויגען, אויסגעבאדענע, גלאנציגע, טרעהרענדיגע אויגען. ער בדעמט זיך שאקלען, שטארקער, שטאר־קער, פאטשט זיך אין שטערן און ס'קול דינגס א מגיד'שס, א ווייכעס נעמט ציטערען, ציטערען, א שלוכצענדיג געוויין רייסט אויף צומען, כוואליעט און פליצט איבער די ברעגעס, און איהם, דעם הויכען טוט עס הנאה — ער ווערקט. דו, משה חיים — צעזינגט ער זיך „אלי ציון"דיק — ביסט געווען אנ'עהרליכער יוד, האסט געלערנט, געגעבען צדקה, נישט געזאגט קיין ליגען, נישט אפּ'עכאַ'ט און ועל כולם — מוסר נפש געווען זיך פאר די תינוקות של בית רבן — לכן, זאלסטו פאר קיינעם זיך נישט שרעקען, פריי און שום פחד זאלסטו דיר גיין — אלע טויערען זענען אפען פאר דיר, דו, משה חיים, האסט א זכות, א גרויסען זכות אין הימעל! ער גיסט, גיסט מיט שבחים, פלעכט צענויף הלכה מיט אגדה און לאזט אויס: לך בשלום, ותנוח בשלום — די א מליץ טוב פאר אונז אלעמען...

בעריל שטייט אלץ אנ'אפּגעזונדערטער, א קיי־טיגער, ס'איז איהם פרעמד, לחלוטין פרעמד אזא דאס אלץ. ס'שלייכט זיך אהער, יענץ נידריגע, דיקלעכע יודעל, נעמט לאנג, לאנג איינ'טענה'ן מיט איהם — ער, קדיש איז פארט נישט קיין קלייניגקייט, און בליקען, אומצאהליגע בליקע' שפּיזלען זיך איין אין איהם. בעריל איז האַרט, עקשנות'דיג, לאזט זיך נישט איינבייסען, און ס'נידריגע יודעל ליגט זיך איז דער לענג און דער ברייט — ער מוז עס פועלן ביי איהם. נאר אט האַלט ער אויף. ס'בעשפּרענקעלטע פּנים ביי בערלען, א פּנים — ס'איז איהם עפּעס איינ־געפאלען, א שמייכעלע, אנ'אינעווייניגסטע נעהמט איהם אונטערקיצלען, וויל איהם דוקא ארויס־שפּראצען אויף די ליפּען, אבער ער איז לחלוט'ן נישט געשטימט הערצו. ס'שטאַרען אויף בליקען, חידוש'דיגע בליקען — מען מיינט סיי ווי, אז ער שמייכעלט. ער גלייכט זיך אויס, נעמט גיין מיט שטילע, גיכע טריט, עולם רוקט זיך אריין, מאכט א ווארע פאר איהם. און הינטער איהם, שלייכט זיך נאך ס'נידריגע יודעל, מיט א צעשטראהלט פּנים — ער פּאַלגט איהם! און אָט שטייט ער, בעריל דארט, וואו ס'איז נאָ' וואס געשטאנען דער הויכער, שווארץ בערדיגער יוד. נעבען איהם שטעלט זיך אַנ'איבער א נידריגע יודעל, אנ'אויפגעלויכטענער, גלעט זיך בנחת רוח'דיג ס'קורץ געוואקסענע בערדעל — זאל מען זעהען און וויסען, אז איהם, נאר איהם האט מען עס צו פערדאנקען. אטעמס פערהאלטען זיך, אויגען נעמען גלאצען, הערצער טיאַקען, מען שפּיצט אויף די אויערען — אט וועט מען הערען, עפּעס נישט געוועהנליכעס, נישט אלטעגל'כעס. און בעריל קלערט, קלערט זשמורעט מיט די אויגען, דער שטערען ר'נצלט זיך, ביי איהם, פלעגען פלעמלען אויף אויפ'ן פּנים דיינגען און פערלעשען זיך. ער איז נערוועז, אומרוהיג, עפענט א שמאל, קלייט מויל און ס'קול דינגס א העלס, א שניידיגעס, ציטערט אויף:

— טאטעשי, כ'שווער דיר צו, אז... כ'וועל... אז כ'וועל קעמפען פאר די אונטערגעדריקטע...

— וואס האט ער געזאגט, וואס?! — האבען זיך אונצאהליגע קולות מיט אמאל צובראכ'ען, אויפגעצאפּעלט מיט שווארץ פליגעלדיגע פלאטער און געבליבען הענגען אין חלל, אויגען גרויליגען אויף. ליפּען צעגרימאסעווען זיך, פּנימער בעמען זיך שוואר־צלען, וואלקענען, פערשעמטע, אפּגעשמיטענע קעפּ לאזען זיך אראָפּ און גליווערען אין שווייגעניש. בעריל שטייט א בלאסער, אנ'איינגעשלאָסענער איז זיך, א בערוהיגטער, און ס'יודעל, וואס שטייט נעבען איהם ציטערט, פלאטערט, איז נאך בלאסער פון איהם. ער איז צע'חוש'ט, צע'חמע'ט, ווייסט פּשוט נישט וואס ס'טוט זיך מיט איהם. נ', וואָר, וואר האט איהם, נאר איהם האט מען עס צו פערדאנקען? אלע זיך געזאלטען ריכטען דערויף. אזא בזיון המת? זעהען עס און וויסען, אזא בעטראפלעניש! און ווער, ער וועט עס אויסהאלטען? ס'דשומען איז איהם. ציפּען, שטעכען איהם באדעלדיג משה חיימס גסיסה־ווערטער:

— לאזט נישט צו צו מיר דעם משומד!

ער, משה חיים האט געוואוסט וואס ער זאגט, וואס האט זין געשהן מיט איהם, וואס? א מצווה האט ער זיך געוואלט איינהאנדלען, א מצווה! וואס טוט מען, וואס? דער ווייטאג שטיקט איהם, פע'קלעמט איהם. עפּעס מוז ער טון, ער מוז אויסשרייען, אויס־לאדענען אט'א דעם ווייטאג פון זיך, זאלען אלע זעהען און הערען, ער בייגט זיך צו צו בערלען, שפּיזלט אריין אין איהם זיינע אויסגעשארפטע אויגען, א שטיק הארץ רייסט זיך אפּ פון איהם, זאפט זיך איין אין'ם יללה'דיגען קול וואס מאנטשעט אויף, דעם שטילען, גליווערדיגען חלל:

— עוכר ישראל! — האסט מזלזל געווען א טאטען! — דו גוישאק דו!

צווישען עולם נעמט עס זשומען, זיצען, מיילער, דורשטיגע, פרעסיקע מיילער עפענען זיך, קולות, צערוועטע קולות גיבען זיך א וויג אינ'ם צעשוימטען חלל:

— מען דארף איהם דורסן!

און בעריל א בלאסער, שטייט איצט רוהיג, אומבעוועגלעך, ווי א פעלז צווישען צעבושעוועטע, בלעזדיגע כוואליעס. נעבען איהם שטייט אלץ, ס'נידריגע דיקליכע יודעל, הרעשעט, ווישט זיך דעם שווייס און איז נאך אלץ נישט בערוהיגט. ס'טליקען נאך אין איהם פונקען פון דעם אנגעצונדענעם ווייטאג, טליען און ווילען זיך נישט פערלעשען. נאר אט בייסט ער צענויף די ליפּען, הויבט אויף א פייכטליכע בעהארטע האנט, ס'בליצט אויף א פאטש, הילכט אפּ אינ'ם טומעל און ער נעמט זיך גיך, גיך אפּרוקען פון ארט. בעריל האט נאר בלויז אויפגע־ציטערט. א וויש געטון זיך די געפאטשטע באק און זיך בערוהיגט.

די אלמנה זיצט נאך אלץ אויף אנ'עק פון דער באנק, ווייסט נישט, וויל נישט וויסען פונ'ם גאנ־צען טומעל און שאקעלט, שאקעלט מיט'ן קאפּ.

און אט נעמט זיך די מיטה הויבען, הויבען איבער קעפּ, הוקט זיך א פערשעמטע, אנ'געבעטענדיגע, אנגעלענט אויף די אקסלען פון יודען, שיינע יודען. און זיי, די שיינע יודען גייען מיט אראָפּגעבויגענע קעפּ, פיהלען, אז איצט איז זי, די מיטה עפּעס שטראמט ווי אנ'איינגעהאלטען וואסער, בליקען, טרו־שוועקליכער פון פריהער, און דער עולם שטראמט, בע, רחמנות'דיגע בליקען גליווערען אויף דער מיטה וואס טוליעט זיך, בעהאלט זיך צווישען שיינע יו־דען. בעריל, אנ'אפּגעזונדערטער, א מחוץ למחנה־דיגער שפּאנט נאך זשמורעט מיט פון זון בעשלאָ־גענע אויגען אויפ'ן פרעמדען עולם וואס רוקט זיך אפּ פון איהם, וויל איהם נישט בעריהרען. מען קוקט זיך מעהר נישט אום אויף איהם, מען איז איהם מבטל, פּשוט מבטל. ער, דער „משומד" איז מעהר נישט משה חיימס זיהן... און אט לאזט זיך אראָפּ די מיטה, בלייבט שטיין ביים ברעג, פון א פריש, אויסגעגראבענע קבר. מען ציהט אראָפּ ס'פרוכת, אויסגעפילטע, אויסגעפרעמטע ליילעכער בלע־דיט אויף אין חלל און נעמט שוועבען אראָפּ, אראָפּ, ערגעץ, מחוץ למחנה ציטערט אויף א געוויין, א העל שניידיג געוויין, קעפּ, בערדיגע קעפּ דרייען זיך אויס און זעהען:

נעבען איינעם א בוים שטייט ער, דער „משומד" מיט א צוגעשפּארטען קאפּ אין די אקסלען ביי איהם צדיקען, צוקען. מילא, זאל ער וויינען. מען האט זיך טאקע נישט געריכט דערויף. אבער מען קוקט זיך מעהר נישט אום אויף איהם. ערד נעמט זיך שיטען. שיטען און ס'פאקסט מיט אמאל אויס, א פריש, ברייטלעך בערגעל צווישען בע'מצבה'טע קברים. עולם שארט זיך אוועק, רוקט זיך אפּ און ס'קוקען שטומע, פרעגענדיגע בליקען סתם אזוי אין דער וועלט אריין, נאר אט לויפען צו, תלמוד תורה יונג־לעך מיט אפענע סידורלעך אין די הענט, ריינגלען אי־ום סיקבר, קעפּלעך, יונגלישע קעפּלעך נעמען זיך פלעמלדיג שאקלען און שטימעלעך, יונגלישע שטי־מעלעך נעמען טרילערן:

— יתגדל ויתקדש שמי רבא...

לעבער-קראנקהייטן

מעדיצינישע שמועסן

פון ד"ר א. שטילמאן

די קראנקהייטן פון דעם לעבער פערנעהמען א וויכטיגען פלאץ אין דער מעדיצין. יעדער אנגריף אויף דעם דאזיגען אבר ווערט בעטראכט אלס אנ'ערנסטער צושטאנד און פאָדערט א היבש ביסעל זארג און פארזיכטיגקייט מצד דעם דאקטאר און דעם חולה.

אין פערלויף פון היציגע קראנקהייטן ווי טי־פוס, שקארלאטין, דיפטעריע, מאלאריע א. אז. וו. איז שטענדיג פערהאן א געפאהר פון ביידע איז שלעכטע צופאלען. איינער פון זיי איז — אנצינדונג אין דער לעבער.

דער צושטאנד פון קראנקען ווערט אין אזא פאל זעהר ערנסט. די היץ האלט אן אויף א זעהר הויכער מדרגה. דער גאנצער ארגאניזם דערפיהלט די געפאהר פון לאנגזאמער פערגיפטונג, ווייל דער לעבער שפילט די הויפט ראלע אין דעם פראצעס פון ריינ'גען די בלוט פון איהרע גיפטיגע עלע־מענטען, און זי קען די דאזיגע פונקציע נישט דער־פיהלען, ווען א שארפע אנצינדונג גרייפט אן דעם גאנצען צוזאמענשטעל פון איהרע געוועבען.

די פערגיפטונג דריקט זיך אויס אין א פער־קלענערונג פון דער ענערגיע פון אלע ארגאנען און פערמאגען: די לונגען ווערען שוואך און אטעמען מיט א שטארקע שנעלקייט, כדי ווי עס איז צוצו־שטעלען גענוג לופט פאר די נויטען פון ארגאניזם. דאס הארץ פּומפּירט דאס בלוט, וואס איז אנגעלאדען מיט סם און ווערט דערביי אליין פערגיפטעט און אפּ־געשוואכט. דער פערדייאונגס־אפאראט פערלירט זיינע פערדייאונגס־פעהיגקייטען און דער קראנקער ברעכט אהן אנ'אויפהער. דער נערווען־סיסטעם ווערט [illegible] דעם קראנ־קען איז א צושטאנד פון פערטראגענקייט און אינדי־פערענטקייט.

אין יעדער אנצינדונג, בעזונדער אויף די שארפע אנצינדונג פון דעם לעבער די איינגעשאפט פון זיך אליין געלאשען צו ווערען.

דער מעדיקער שטעהט אויף דער וואך און היט אָפּ דעם אלגעמיינעם צושטאנד פון קראנקען — הויפטזעכליך דאס הארץ, כדי דער קערפּער זאל קענען אויסהאלטען די עטליכע טעג פון דער אנ־צינדונג, נאך וועלכע עס קומט פאר דער איבער־רייס אדער קריזיס, דער לעבער פאנגט נאכדעם ביסלעכווייז אן צו קומען צו זיך, און געהט אריין אין זיינע געוועהנליכע און נארמאלע פונקציעס. ווען דער ארגאניזם איז שוואכער פון דער בושעווע־דיגער אנצינדונג — איז דער סוף א טראגישער און פאטאלער.

זעהר אפט זאמלען זיך אן מיקראבען אין א ווינקעל פון דעם לעבער, ענטוויקלען דארט זייערע קאלאניעס און פערווארזאכען אנ'אנגעצויגענע וואגבאד אין דער פארם פון א מכה.

די דיאגנאזע איז זעהר שווער אוועקצושטע־לען אין אזא פאל.

מעהרסטענטייל ווערט דער קראנקער אפּערירט מיטין צווק פעסטצושטעלען זיין קראנקהייט און מען ווערט אפטמאל איבערראשט, געפינענדיג אזא סארט וואונד אויף דעם לעבער.

פערהאן צוויי סארטען לעבער־קראנקהייטען, וואס זענען זעהר פאפולער, ווייל מען בעגעגנט זיך מיט זיי זעהר אפט די דאזיגע קראנקהייטען זענען — די פערגרעסערונג פון דעם לעבער און די איינ־שרומפּענדיגקייט פון דעם לעבער. מיר וועלען איז קורצען דערקלערען יעדע פון זיי.

ס'איז בעקאנט, אז דאס בלוט ווערט אין א געוויסער מאס געריינ'גט אין דעם לעבער. חוץ דעם ווערט אין דעם לעבער פאבריצירט דער צוקער פאר דעם פערברויך פון ארגאניזם. ביידע זאכען ווייזען, אז אין דעם לעבער קומט אריין א גרויסע צאהל בלוט, די צירקולאציע פון וועלכער ווערט רעגו־לירט א דאנק דער רעגעלמעסיגקייט און ענערגיש־קייט פון דער פולסירונג פון הארץ.

ווען דאס הארץ ווערט קראנק און האט נישט מעהר דעם כח צו רעגולירען די בלוט צירקולאציע, זאמלען זיך אן די בלוטען אין דעם לעבער און ווערען דארט פערקיהלט צוזאמענשלאגענדיג זיך אין מאסען און פערגרעסערען אויף אזא אופן דעם גאנצען ארגאן.

אלקאהאליקער ליידען אפט אויף א פערקלע־נערונג פון דעם לעבער. אלקאהאל איז א גיפט, וואס ווערט ניטראליזירט אדער בעקעמפט פון דעם לעבער. מיט דער צייט ווערט דער לעבער מיד און פאנגט אן דעגענערירט צו ווערען. ער ווערט פערהארטעוועט און זיינע פונקציעס ווערען פער־קלענערט. דאס בלוט האט נישט אהין קיין פרייען אריינקום, און די אדערן ווערען פערגרעסערט, פער־אורזאכענדיג אנ'איבערפלוס פון פליסיגקייט, מיט געשווילעכץ אין די גלידער און וואסער אין בויך.

שווינדזוכט כאפט זיך אפטמאל אריין אין דער לעבער און ענטוויקלט דארט אלע איהרע פארמען פון צעשטערונג.

געוועהנליך פאסירט עס ווען דער קראנקער ליידט אויף א מין שווינדזוכט, וואס איז פערשפּרייט איבער דעם גאנצען ארגאניזם.

דער לעבער איז אנ'אפטער קרבן פון ראק. די ווייכע געוועבען מיט די צאהלרייכע בלוט־אדערען שטעלען מיט זיך פאר די הויפט צוציהונגס־קראפט פאר דער בלוט־דורשטיגקייט פון ראק.

די סימפּטאמען, וואס צייגען אן אויף א ראק אין דעם לעבער קומען געוועהנליך ווען דער געוויקס איז שוין גוט ענטוויקעלט און ס'איז שוין צו שפּעט אנצווענדען וואס פאר א מיטלען דאס זאל נישט זיין. ביי די איצטיגע מיטלען און קענטענישען וואס די מעדיצין בעזיצט געגען ראק, ווערט די דאָ־זיגע קראנקהייט בעטראכט פאר אבסאלוט אומהייל־באר, ווען זי ערגרייכט די געוועבען פון דעם לעבער.

דער לעבער איז אליין נישט נאר א וויכטיגער אפּאראט אין דעם מענשליכען ארגאניזם, נאר אויך א פעלד, אויף וועלכען עס ענטוויקלען זיך פערשיי־דענע ערנסטע קראנקהייטען, וועגען וועלכע די מע־דיצין האט נאך א סך צו שטודירען, כדי צו קענען זיי בעקעמפען.

פּיניעלע מזיק
אין גראַוונאַ

שלום אליכם! ס'מאַכט עך, יאַטן? איך בין שוין אין גלאַווּבע. דאָ איז אַבּיסל אַנדערש ווי אין שביאַווע. דאָ זענען אַבּעט פּ. יִידן, אונדזערע פון שמוליק געסל אין די ווילקער. אינדזערע יאָטן זענען אין אַלט וואַרקאַלאָוו און די ווילקער פּרעסער'ס אַבּער זיין צוּליגט אין בא וואַרקאַלאָוו.

צ'זאָלט זעהן די ווילקער וואַבער און די מיידן ווי זיי צאַפּלען אַרום אַף דער פּלאַנזשע. צ'זאָלט זעהן אין סאַרע הוילעך זיי גייען. וואַבער אין יעדענעראַלסקע הויזן מיט רויטע לאַמפּאַסן, טשאַרען זיך אַרום אין זאַמד אין, ברוטן זיך ווי די קאַנט־לעטן אַף דער פּאַגטעלבע.

ס'איז דאָ א וואַסער אַבּעט, זאָלט עך זעהן א וואַסער — א באַליע מיט א פּאָר שפּראַטן, פון הינטן אַבּיסעל בלאָטע, טאַנצן די וואַבער אַרום אין דער באַליע און אַרבעטן די מישיגינע קינד.

זאַבן דאָ אַ ציקערניע אַבּעט, איז נישטאָ קאַ בענקל ווי די אַנידערצוזעצן, די ווילקער קימען אין דער ציקערניע צי פּייפן אַפן דאַנציג. די שאַקלען זיך אַראָפּ די קישקעס באַם טאַנצן אין דער צוה פּרעסן. זיי זיך און מיט ליאַדים — אַזוי הוליען די ווילקער אין גלאַווּבע!

באַר א ביקומע אַז איך דאָ אין די ווילקער, אַז זיי ווילן קויפן א קאַטשקע, א גאַנדז מיון זיי לויפן אין דער שטוט אַרויף קיין גלאַווּבע, אָדער קאַ לאָדזש אַף יונגל פּילצער'ס פּלאַץ.

יאָ, כ'אַב גוער פּערגעסן צי דערציילן אַ סענסאַציע: צי ווייסט עך באָרושביג, ווער לעט דעם שאָבּיס זאָו אין לאָדזש? אינדזער'ס א וואַרשאַווער יונגעל פון דער שמוליער מיליע. ער הייסט שפּעקע־ראָטהאַלק, ער וועט זיך דעם שאָבּיס קימן אין אַנשטאָט גייען מיט א ווילקער יאַט, עפּעס א גאַטשרייד פיר „שאַקויצעך". איך קען דעם שפּעסעל אַסאַבישטשע, ער קען לייגן אַזאַ לאַטע, ער עט דעם ווילקער אינטערפּיצטשען די זאַטן, אַז ער עט שוין אונזערן קינדס קינדער, ער זאָל זיך נישט כאַפּן צי אינדזער'ס א יונגעל.

אלע באַליגער יאַטן, פּערפּאַסט נישט אינדזער ראַטהאַלק, ס'שמוגע געסל פאַר דער שמוליער מיליע!

אויפן ליבעס־מאַרק

ער: ווי אַלט זענט איר פרייליין?

זי: 18 יאָהר און איר?

ער: 40.

זי: זיי זענען שוין אַלט 40 יאָהר?

ער: אַז זיי ווילען עפּעס דערליידן, ווען איך עפּעס אַראַבלאַזן.

שבת חזון און שבת נחמו

— ווי הייסט דער שבת ווען די ווייב קומט פון דער דאַטשע? — שבת חזון.

— און ווי הייסט דער שבת ווען זי פאָהרט אַוועק אויף דער דאַטשע? — שבת נחמו.

סאַקראַטעס.

געגעבען א תשעה־באב

ביסט דאָך געגאַנגען צום בעל חוב מיט'ן פּראָטעסט, האָסטו עפּעס בעקומען?

— ער האָט מיר געגעבען א תשעה באב.

וואָס הייסט?

— ער האָט מיר געגעבען 9 מאָל אין טאַטעס אַריין.

סאַקראַטעס.

איהר לעצטער וואונש

פרוי (אויפ'ן טויטען בעט צום מאַן): מאַקס, איך גיה שטאַרבען, זאָג מיר צו, אַז דו וועסט נישט חתונה האָבען פאַר'ן יאָהר.

מאַן: אויב ס'האַנדעלט זיך נאָר וועגען דעם, דאַרפסטו דיך נישט שטערען און רוהיג שטאַרבען.

ווען ער שטעקט אַרויס די צונג
די לאַגע אויפן לאָדזשער קאָנפעקציע־מאַרק

פאַקטאָר: אַזוי זעה איך נישט איהר דאַרפט אַרויסשטעקען די צונג.

קראַנקענס ווייב: אויב אַזוי, מוזט איהר אַוועקלייגען א גראָשען.

דאָקטאָר: ?

— ווייל מיין מאַן איז א קאָנפעקציע־סוחר, און פאַר א גראָשען שטעקט ער די צונג אַרויס.

ער עסט ווי א פייגעלע
אין פּענסיאָנאַט

פּענסיאָנאַט־אינהאַבער: איהר האָט געזאָגט, אַז אייער מאַן עסט צו'זיין מיט א פייגעלע דערווייל האָט ער דעם אמת'ן איינשיט!

— איהר האָט מיך שלעכט פערשטאַנען: וואָס ער לאָזט איבער פון א ברויט — האָט א פייגעלע גענוג. און וואָס אַ פייגעלע לאָזט איבער פון אַ ברויט — האָט ער געגוג.

די דריי נאַראָנים
לאָדזשעריש

אמאָל האָבען זיך אין לאָדז געטראָפען דריי נאַראָנים:

איינער וואָס האָט געבאָרגט, דער צווייטער וואָס האָט אָבגעגעבען, און דער דריטער, וואָס האָט געקלאָגט.

יעצט זענען שוין צוויי קלוגער געוואָרען: דער ערשטער באָרגט שוין נישט. דער צווייטער אַז ער באָרגט זיך, גיט ער נישט אָפּ. דער דריטער אָבער, ווייל נישט קלוגער וועריען — ער קלאָגט נאָך!..

עפּיגראַמען

היטלער, געהעריג עך קאָמפּאַני ס'איז געקומען א קלאָג צו אייך, הערט, וואָס מען שמועסט צווישען עולם — מ'וועט באַלד וועריען א 4־טער רייך.

אין דייטשלאַנד גייט מען „ערהעך" איינפיהרען, ס'איז, רבותי, דאָס נישט קיין שפּאַס, וואָס עס וועט דאָס עכט פערבלייבען, איז אָהן ספק — דער יודען־האַס.

ש. רעלעס.

וועגען פרויען און אנדערע אומגליקען
אַפאָריזמען אַזעלכע

אַז א פרוי זאָגט: מיין מאַן גייט, איז א סימן אַז זי וואַרט אויף איהם.

זאָגט זי: אַ, מיין מאַן גייט! איז א סימן, אַז זי וואַרט נישט אויף איהם.

א פרוי אויף וועלכע מען „פליאַטקעט" נישט איז א סימן, אַז זי האָט נישט קיין פּשיאַטשוילקעס.

א פרוי איז ווייבער פון א מאַן העכער אַבער האָט זי קראַפּט אין מויל.

פרויען הוטען גייען איצט צו די מענער'ס קעפּ.

פרויען זענען אומשטאַנד פאַר געלד ליב צו האָבען אפילו... דעם אייגענעם מאַן.

פרויען האָבען מורא פאַר'ן טויט, ווייל זיי פערגינען נישט דעם מאַן אַ צווייטע.

ש. רעלעס.

לאָדזשער דאָקטוירים
אויף א קאָנסיליום

ערשטער דאָקטאָר: וואָס זאָגט איהר קאָלעגע צום קראַנקען?

צווייטער: מיר געפעלט ער נישט, עפּעס בין איך מיט איהם נישט זיכער.

ערשטער: וואָס? איהר רעכענט אַז ער וועט נישט בעצאָהלען?

ש. רעלעס.

אין דער גאַרדעראָבע
אין אַ היגען טעאַטער

— זענט איהר נישט אמאָל דער ד"ר גאָלדשטיין?

— ביין, איהר האָט א טעות.

— איך האָב דאָס אויך פערשטאַנען, איך האָב געמאַכט א טעות, ווייל איהר האָט אָנגעטאָן דעם דאָקטאָר גאָלדשטיינ'ס פּאַלטען און... דער דאָקטאָר גאָלדשטיין בין איך טאַקע!..

חסידים און דייטשען

קינד: טאַטעשי, כ'האָב געלעזען, אַז חסידים טענצען נישט מיט פרויען ביז דער חתונה.

טאַטע: און אונז דייטשען קענען זיי באַך דער חתונה אויך נישט!

א קליינער טעות

חתן: איהר האָט געזאָגט, אַז די כלה האָט מאַטוריע, דערווייל איז זי דאָך גאָר אַנאַלפאַבעט מויד!

שדכן: איהר האָט מיך שלעכט פערשטאַנען איך האָב געמיינט: — טעמפּעראַמענט.

רעלעס

אמאָל און היינט
אמאָל:

אַמאָל ווען ס'האָט געהאַט יעדעריגע רובעל א זעקעל, מאַנגעלבעקער א בעקעל, דער האָט שפּאַצירט מיט'ן שטעקעל, דער איז געווען אַלדריט און מאַקע א — לייט.

היינט:

ווער ס'האָט א בעצאָהלט עדירה, איז נישט קיין אַרורה, האַלט מיט קוילען, גאַנצע וואָך מיט גאַנצע זוילען, גאַנצע הויזן צו פּעדערס דעם הוילען, א האַן אויף שבת צו קוילען, דער איז היינט א גביר איז פוילען.

סאַקראַטעס.

דער קונדס

הומאָר • סאַטירע •

• צוזאַמענגעשטעלט פון אב—נעק

בײלאַגע צום „נײעם פאלקסבלאַט" נומער 169
פרײטאַג, דעם 20 יולי 1934

די „פערפלײצונג" אין לאָדז...

יוד: איהר זעהט, אט אַזאַ „פערפלײצונג" װעט זײן אין לאָדז אַ חודש נאָך דעם מבול אין גאַליציע

„טרויער-בוך"
געדענק-בוך פון היטלערס ממשלה

האסט געהערט, די דייטשע רעגירונג האלט שוין ביים ארויסגעבן א ספעציעל געדענק-בוך פון היטלער'ס ממשלה.

— טאקע? און ווי וועט דאס בוך הייסן: ווייס-בוך, גרין-בוך, אדער געל-בוך?

— ס'וועט הייסן „טרויער-בוך".

פאליטיק אויפ'ן שפיץ מעסער
אין שטיבעל בין מנחה למעריב

— זאג מיר לייזער'ל, צו וואס פאהרט דער מיניסטער בארטו ארום אין דער וועלט?

— כ'וועל דיר ערקלערן; אין פראנקרייך איז אנטפעגט געווארן א ביינער פאבריק, פאהרט ער ארום זוכן אבנעהמער פון דער סחורה.

— וואס איז דאס פארא סחורה?

— ביינער הארמאטן, געגען די דייטשען.

צווישען לאדזער סוחרים

— איהר האט בעקומען דאס געלד פון אייער על-חוב?

— דערווייל האט איך פון איהם בעקומען א קלעפ — די רעשט האט ער מיר צוגעזאגט ביים צווייטען מאל

— ?

— איצט האט ער מיר געגעבען איבער'ן קאפ, דאס צווייטע מאל האט ער מיר צוגעזאגט אונטער-צוהאקען די ציינער.

ש. רעלעס.

וועלכע געגענדען זענען נישט בעדראהט?
צום מבול אין מערב-גאליציען

דער „קונדס" פערזיכערט, אז פאלגענדע מקומות זענען אויסער דער פערפלייצונגס-געפאהר:

די לאדזער „לודקא" איז געזיכערט פון א פערפלייצונג. אין עטליכע ערטער האט זיך דאס וואסער געהויבען, ס'זענען אבער באלד אנגעווענדט געווארן פערהיטונגס-מיטלען: ס'זענען אוועקגעשטעלט געווארן זעקס קאטשקעס ווי די ביערען, און זיי טרינקען כסדר דאס וואסער. דאס האט גע-ווירקט — ס'וואסער איז באלד געפאלען.

אויך דאס וואסער אין „העלענאוו" איז נישט בעדראהט. די לודקעס פונקציאנירען נארמאל.

די „ראדאגאשטשאנקא" איז אויך אויסגע-טרוקענט געוואָרען — די מידלעה שוויממען ארום אין די באך-קאסטיומען ווי די שליחען — ס'דראהט זיי נישט קיין קאטאסטראפע.

פון מאסגעבענדע קוועלען איז מען דעם „קונדס" מודיע, אז די מקוה אויף דער גדאנסקא דראהט אויך נישט קיין געפאהר און איז אויסער יע-דער סכנה, מ'שרעקט זיך פאר'ן פרייטאג, ווען דער עולם געהט טבילה, דאמאלס איז מעגליך, אז די מקוה וועט אויסגיסען. די כטראוש סאבאטי איז מאבילי-זירט צו דער רעטונגס-אקציע.

* * *

קראקא (טעלעפאניש) דא זענען היינט אנ-געקומען צוויי ליטווישע, זיי זענען יעקומע. האט מען רעפעראטען אויף ליטעראריש ש.ע.ז. מען שרעקט זיך פאר א גייע פערפלייצונג.

אונזערע „אראפנעמערס"
פארן אוזשאנד סקארבאווי

פאר'ן אוזשאנד סקארבאווי שטעהט א פאטא-גראפיסט מיט אנ'אפאראט, דער פאטאגראפיסט זאגט צו א יוד, וואס איז ארויסגעגאנגען מיט א באקאנ פלאטניטשי אין דער האנד:

— פאניע, פאר 1 זלאטע בעם איך אייך אראפ.

— יא, מ'קאן שוין די אלע „אראפנעמער'ס" — האט דער יוד מיט כעס געענטפערט.

פון דעם מיידעל איז געווארען א בחור
דערצעהלט פון א יונגענמאן ● פאר ב. קאווענער

פיר יאהר בין איך ארומגעגאנגען מיט א מיידעל; פיר יאהר איז נישט קיין טאג; דאס מיינט, צוויי הונדערט מיט אכט וואכען, און איך האב שוין געהאלטען זי מקדש צו זיין כדת משה וישראל. וואס-זשע טוט גאט? ווערט די כלה מיינע פערוואנדעלט אין א בחור און — אויס שידוך!

דאס איז נישט קיין שפאס, מיין ליבער פריינט; דאס איך דערצייל אייך, איז דער ריינער אמת.

די נאטור האט דא אפגעשפילט איינע פון איהרע שפיצלעך, פון איהרע וואונדערבארע וואונ-דער.

איך בין מיט דער מיידעל צוזאמען גע-גאנגען אין דער שול, צוזאמען געוואוינט אונטער איין דאך. אסתר האט זי געהייסען, אסתר, נאך איהר עלטער מאמען, א מיידעל א גאלד, שעהן געוואקסען, מיט גרויסע אויגען און נאטירליכע בלאנדע האר, און איהר קערפער איז געווען שעהן און שלאנק ווי געשניצט.

זי איז געווען זעהר פיין ענטוויקעלט, פאר איהרע יאהרען.

אלט איז זי געווען אכטצעהן יאהר, און אויסגע-זעהן האט זי ווי פון צוויי און צוואנציג.

און א פרעהליכע, א צוגעלאזענע, א פראקטישע, נישט קיין גרויסע אויסבעהעלטערע.

זי האט אלע מאל געקוקט אויף א תכלית. מען מעג שפארען — האט זי געזאגט — א גראשען צו א גראשען, און דאן מיר וועלען זיך דארפען איבער-ארדענען וועלען מיר האבען אונזער אייגען געלט, וועלען מיר נישט דארפען לייהען און בארגען ביי פרעמדע.

און טאקע דערפאר האט איך זי געליבט. אונ-זערע עלטערן האבען אונז נישט געשטערט. איהר מאמע האט זעהר שטארק געהאלטען פון מיר. און מיינע עלטערן האבען מיין כלה אויך ליב געהאט.

מ'האט מעהר נישט געהערט, נאר אסתר'ל. נאר מען פלעגט זיך קושען און האלזען איינע מיט דער אנדערער. זי מיט מיינע עלטערען, און מיינע עלטערן מיט איהר; אנ'אמת'ע ליבע געווען.

פון מיר איז דאך אפגערעדט. איך בין שוין אזוי געוואוינט געווען צו איהר, ווי איך וואלט שוין זיך מיט איהר פערהייראט.

זי האט זיך די גאנצע צייט פערזארגט מיט לייליכער, טישטיכער, האנטיכער און אונטערוועש און קישענס און ציכלעך. א פולען קופערט האט זי שוין געהאט. זי האט אויך אויסגעבייהט מיט דער האנט אלערליי צאצקעס אויפ'ן בעט, אויפ'ן טאפ-טשאן אויף דער ראדיא, אויף דער פיאנא-

זי האט אלץ געהאלטען פערשלאסען און גע-ווארט ביז נאך דער חתונה.

דריי וואכען איידער מיר האבען געזאלט חתונה האבען, איז אסתר'ל עפעס קראנק געווארען. אין זיך אוועקגעלעגט אין בעט און געבומען קרעצן, גע-האט שרעקליכע ווייטאגען.

האט מען גערופען א דאקטאר, האט דער דאק-טאר געזאגט:

„מען דארף ביי איהר ארויסנעמען די מאנדלען דאס אלץ".

האט מען געוואלט זיין זיכער, און מ'האט גע-שיקט רופען אנ'אנדער דאקטאר; האט דער צווייטער דאקטאר געלאכט פונ'ם ערשטען: „יענער איז א לאטוטניק, א פושער, ער ווייסט נישט, וואס ער בעבעט; דאס איז גאר גאלשטיינער".

שיקט מען נאך א דריטען דאקטאר. זאגט דער דריטער: „ס'איז נישט קיין גאל-שטיינער, ס'איז גאר דער מאגען".

און אסתר'ל געהט דערווייל אויס מיט די כוחות; איהרע קולות הערען זיך אזש אין גאס.

איך טרעט נישט אפ פון איהר בעט, איך קוש זי, קוש זי, איך האלז זי; איך דערלאנג איהר אלע ווילע עפעס אין מויל אריין; אביסעל ליי-אנ-זאפט, א שטיקעל אראנדזש, וואס דער ערשטער דאקטאר האט געהייסען איהר געבען.

צוויי וואכען איז די כלה מיינע אזוי אפגעלעגען אין בעט אין די גרעסטע יסורים, און קיינער פון אונזערע דאקטוירים האט נישט געוואוסט וואס איהר איז.

נאך די צוויי וואכען האט איהר א פערטער דאקטאר אונטערזוכט...

ער איז געבליבען ווי געגלעפט, ווי פע-שטיי-נערט. ער האט ארומגענומען די ברילען פון נאז, צוריק אנגעטאן און — ווייטער געקוקט. זער נאך האט ער צוגערופען איהרע עלטערען און זיי געהייסען קוקען. זיי האבען זיך אויך געקוקט, און ווי ער אמאל געקוקט און נישט פערשטאנען, וואס עס טוט זיך.

עס האט זיך ארויסגעוויזען, אז מיין כלה, מיין מיידעל, מיין אסתר'ל, איז פערוואנדעלט געווארען אין א בחור.

פאבעל ‖ פון סאקראטעס

זעהענדיג ווי דער מעכטיגער אדלער האט א שעפעלע געכאפט,

און אויף זיינע שארפע נעגעל זיין קרבן אויפ-געהאנגען,

האבען זיך ביי דער גאבע געצונדען די אויגען, און זי איז אויף א פעטען שעפס ארויפגעפלויגן, און זי טראכט: איך בין פון אדלער געוויס נישט שוואכער,

איך קאן אויך זיין אזוי ווי ער א מאכער. —

פלוצלינג האט זי געפיהלט דעם טעם פון טויט,

ווייל איהרע נעגעל האבען זיך אין די געדיכ-טע שעפסען-האר פערדרעהט

זי קען זיך פון זיי נישט בעפרייען, ס'העלפט נישט קיין קראכען, קיין שרייען,

און באלד האט איהר דער פאסטוך געפאקט, און שבעל דעם קאפ אפגעהאקט

נמשל:

היטלער האט זיך שטארק פערגליכט מיט איין מאל טויטען דעם „שת פזורה ישראל", האט זיך דער רוצח אזוי פערדרעהט, און אפגעהאקט זענען געווארען די נעגעל פון זיין לאפע, און ער וועט בקרוב האבען דעם סוף פון יענער גאפע.

„דעם טאטענס ניגון"
געשפרעך מיט דיר. צעלמייסטער

דיר. צעלמייסטער (צו א רעצענזענט): פארוואס געפעלט אייך נישט די אויפערטע „דעם טאטע'ס ניגון"? ס'ענדיגט זיך דאך זעהר גוט. מיכאלעסקא האט דאך חתונה מיט פאני רובינא!

רעצענזענט: דאס איז טאקע דער חסרון! ווייסט איהר דען נישט פאניע דירעקטאושע, אז דאס פובליקום האט נישט ליב ק"ן טראגישען סוף?

בריף-אויסטויש
צווישען מאן און ווייב

זי צו איהם

מיין ליבער מאן!

שיק מיר ארויס זיידענשטאף אויף א שאל ה.ק., א זונען-שירם, עטליכע פאר זיידענע שטרימפ און א זילבערנע פודערניטשקע.

פון מיר דיין פרוי וואס שיקט דיר 100 ק"ש.

ער צו איהר

מיין ליבע פרוי די ווייסט דאך אז עס איז היינט א שלעכטע צייט, די ווייסט אזוי גוט ווי איך עפעס אויסשטרייכען פון זיין אבסטאלונעק.

* *

קורץ דערויף בעקומט דער מאן א בריף מיט דעמזעלבען אינהאלט, נאר מיט אויסגעשטראכענע 100 ק"ש.

ש. בעלעס.

שבת הגדול און קורצער פרייטאג

קורצער פרייטאג: גיט מיר אנ'עצה פאניע שבת הגדול, וואס מאכט מען? פון מיין יודע'ע האב איך בעקומען א טעלעגראמע פון שטשאוויץ מיט די ווערטער: דערבארם דיך — איך טריבק!

שבת הגדול: נו, וואס איז דא דאס שרעקליכע? איהר האט דאך זי געשיקט טריבקען!..

אין די האלעס

— קאן איך רעדען מיט אייער פרוי?

— אויב זי וועט אייך צולאזען צום ווארט, האב איך גארנישט דאגעגען.

פערשטעהט זיך, אז פונ'ם שידוך איז גאר-נישט געווארען. איך וועל דאך נישט געהן חתונה האבען מיט א בחור!

שפעטער מיט א חודש בין איך שוין ארומגע-גאנגען מיט אסתר'ס זיבער'טע קאניע, האט עס מיין געוועזענע כלה, אסתר, וואס איז פערוואנדעלט אין א בחור, אויסגעפונען, האט ער זי אפגער-רעדט פון מיר...

און מיין געוועזענע כלה, אסתר, געהט איצט ארום מיט מיין מיידעל, כאניע, און ווי עס זעהט אויס, געהען זיי ביידע חתונה האבען און ווערען מאן און ווייב.

דאקטוירים זאגען, אז אזא זאך איז א גרויסע זעלטענהייט; זיי קענען דאס נישט פערשטעהען.

אסתר רופט זיך איצט הערמאן זי'ע'אז הייסט, ער, האט זיך פערלאזען וואנצעלעך און רוי'ערט א פאפירעס. ער. דאס הייסט, זי, אסתר, איז א שעהנער בחור, א קראסאוויץ.

סיידי ליבט הערמאנען מעהר ווי מיך; זי זאגט, אז איך בין א מלמד, א קאלטער לונג-און-לעבער, א שטיין איז, און ער, הערמאן, דאס הייסט, מיין געוועזענע כלה, אסתר איז איבערן, א פלאקער, א חברה-מאן מיט א סך פייער...

איך האב געהערט זאגען, אז זיי געהען באלד חתונה האבען. זאל זיין מיט גליק!

עס טרעפט זיך מיר אנ'אנדער מיידעל, זעהר א וואוילע. איהר פאטער איז א חזן, האב איך שוין מורא אנצוהויבען... ווער ווייס, טראכט איך, אויב דעם חזנ'ס טאכטער וועט אויך נישט ווערען א בחור!

האלט איך זיך צוריק.

דאס, וואס איך האב אייך דא דערצעהלט, מיין ליבער פריינט איז נישט קיין שפאס. דאס איז אנ'אמת!

—x0x—

אין דער כלארניע
אויף ווישניאווע

ערשטער: איהר ווייסט, מיין פרוי איז גע-ווען אויפ'ן שאסע ארייגעפאלען אין אויג א זאמד על, האט מיך דער דאקטאר געקאסט 10 זלאטעס.

צווייטער: דאס איז גארנישט, מיין יודענע איז געפאלען אין אויג אריין א פיקס-קראנע, האט מיך דער קירזשנער געקאסט גאנצע 600 זלאטעס.

פערסמט מיט... זאדעוואסער
פון דער בראניק

א היגער ארטיסט א בעקאנטער כוסה-בדוי, האט על פי טעות אויסגעטרינקען א גלאז זאדע-וואסער, אנשטאט שפירט. דעם אומגליקליכען האט דער דאקטאר נאכ'ן אויספלומפען דעם מאגען — איבערגעלאזט אין דער היים אין א זעהר פאסקודנעם צושטאנד.

פערשידענע מענשען

פערהאן מענשען, וואס פאהרען קיין אויס-לאנד שעפען לופט, און פערהאן לופט-מענשען.

פערהאן מענשען, וואס האבען פיינט צו פיהרען משפטים, און פערהאן הויז-ווירטען.

פערהאן מענשען, וואס שעהמען זיך צו געהן נאקעט, און פערהאן מאדערנע ווייבער.

פערהאן מענשען, וואס זאגען נישט קיין ליגען, און פערהאן שדכנים.

כאקראטעס.

ווען דער קראנקער איז פשיטאמנע

דאקטאר (צום קראנקענס פרוי): צי זענען דא מאמענטען, ווען דער קראנקער איז פשיטאמנע?

פרוי: יא, נעכטען האט ער נישט געוואלט נעמען די מעדיצין, וואס דער הער דאקטאר האט איהם פערשריבען.

א ווייב מיט פאנטאזיע

— מיין ווייבעל האט זעלטענע ארטיסטישע פעהגקייטען. זי שרייבט לידער, מאהלט בילדער, זינגט און טאנצט.

— יא, אלץ גוט, און ווי איז מכוח אקאכען אביסעל געקעכץ?

— אין דעם האט זי אויך א סך פאנטאזיע!

דער נומער
ליגט איהם גוט אין זכרון

דער היגער סוחר האוודולע-מאכער איז אפגע-זעסען 6 חדשים פאר מאכען א הבדלה אין א פראסט טען מיטוואך.

נאכ'ן ארויסגעהען פון חד-גדיא, איז ער אריין אין א געשעפט קויפען א קאלנער.

— וואס פארא נומער? — האט איהם דער פערקויפער געפרעגט.

— 749! — האט ער געענטפערט.

ווען היטלער'ס שעה וועט שלאגען

פון אירענא האראנד

איך בין געווען אין תּפֿילה מיט א פּאר וואָכן צוריק. כ'האָב דאָרט אויף אן עפנטליכער פערזאמלונג צום אנד. געזאגט, אז די הערשאפט פונ'ם האקנקרייץ וועט נישט געדויערן לאנגער ווי איין יאָהר. כ'בין נישט קיין נביא, נאר איך אנטוויקל בלויז אויפ'ן סמך פון פאקטן. ס'איז גאר מער פון אנהויב אן געווען קלאר אהן א ספק אז די האקנקרייץ פיהרער זענען געפעהרליכע משוגעים.

די אכזריות'דיגע מעשים וועלכע זיי זענען בעגאנגען געגען יודען, קאטאליקן און אנד. אנדערש דענקענדע מענשען — זענען נישט געווען קיין געזעלשאפטליכע פערברעכנס. נאר דאָס זענען געווען פראָדוקטן פון קראנקליך פערברעכערישע בייגונגען און אינסטינקטן. די הויכע בעטע געזעלשאפט פון פערברעכער און משוגעים האט פערשטאנען, די אויסצונוצן די פערביטערונג פון דער פּאָר־קעמפערישער דייטשער מאסע, כדי אויפצורייצן צו זייערע ספּעציפישע צוועקן די הרג'מלענדיגע בעסטיע אינ'ם מענשען.

שוין אליין די פאנטאסטישע הכתּוה, מיט וועלכע די היטלער לייט האבן געקלאמערט די מאסן אויף זייערע פערזאמלונגען, זענען געווען א פראָדוקט פון חאלוצינאציע פון קראנקליכער פאנטאזיע. די גרויל מעשים, וועלכע זיי פלעגן בעגעהן לגבי יודען, זענען געווען א פראָדוקט פון געפעהרליכע אריינגעריבענע סאדיזם.

און איצט? איצט שטעלט היטלער זייערע געטרייעסטע חברים און נאהענסטע פריינד און מיטארבייטער פשוט צו דער וואנט און הייסט זיי דערשיסן אהן קיין שום אויספארשונג און אהן וועלכער נישט איז געריכט פּראָצעדור, דאָס איז בלויז א איבעריגער בעווייז, אז די דאזיגע פערשוינען איז פריעמד די מינימאלסטע פערשטענדניש פאר די עלעמענטארסטע און פרימיטיווסטע געפיהלן פון יושר און גערעכטיגקייט.

כאַפּיר שוין פון לאנג געזאגט זיכער, אז אזוי מוז מוזן געשעהן.

אויף די פריהערדיגע מאסן־פערזאמלונגען האט היטלער צוגעזאגט זיינע אנהענגער, אז זיי וועלן מארשירן אויף פאריז און צושטערן גאנץ פּוילן. קומענדיג דאך אבער צו דער מאכט, האט היטלער גלייך רעדיגירט פון וועלכע נישט איז געוואלד מעשים געגען די אמאליגע שונאים. ער האט אפילו פארגעלעגט פוילן א פריינדשאפט־אפמאך. זיין גאנצען רעזערוואר פון בלוטדורשטיגקייט שנאה און האס האט ער דאנעגען אויסגעלאזט צו די שוצלאזע יודען. דאָס איז געווען די ליניע פון קלענסטן װידערשטאנד. אזוי האט ווייגסטענס היטלער גערעכנט.

דאָס אנטיסעמיטישע פערדל איז אבער א מאל געווען זעהר א גרינגער און האנקבארער געווער אין קאמף פאר דער מאכט. פארוואס־זשע זאל דער האקנקרייץ פון איהם רעזיגנירן? — אזוי האט זיך היטלער בעטראכט.

וואס היטלער מיט זיינע מקורבים האבן נישט געקענט פאראויסזעהן דאָס איז נעמליך, דער פאקט, אז עס זענען באַה פערהאן פיל מענשען מחוץ די גרענעצן פון דייטשלאנד, פאר וועלכער עס איז נאך נישט אויסגעלאשן דאָס געפיהל פון יושר.

און בנוגע די יודען גופא האט היטלער זיך געטעהט. זיי האבן זיך ארויסגעוויזן פאר ווייט נישט אזוי שוואך ווי היטלער האט זיך אויסגעמאלט. ס'איז נישט ריכטיג, אז בלויז די יודען באַיקאטירן די דייטשע סחורות. ס'זענען פערהאן טויזענטער קריסטליכע סוחרים, וועלכע האלטן זיך אפּ פון וועלכע נישט איז האנדעלס בעציהונגען מיט'ן

היטלעריסטישן דייטשלאנד

ס'האבן אויך נישט געלאזט אויף זיך לאנג ווארטן די פאלגען פון דער פיינדליכער שטעלונג פון דער גאנצער קולטורעלער וועלט צום היטלעריסטישן דייטשלאנד. די נויט פון די דייטשע מאסן איז געוואקסן מיט יעדן טאג און ענדליך האט דייטשלאנד זיך גענומען דערקלערן באנקראט פאר דער גאנצער וועלט, אבשטעלענדיג די אינטערעסן צאהלונגען פון די אויסלאנדישע גאלדענע חובות.

צוליב דער וואקסענדיגער נויט האט אויך מיט יעדן טאג אנגעהויבן וואקסן די פערביטערונג ביי די דייטשע מאסן. און אט איז שוין געקומען די ערשטע אבערכאנג־שעה געגען די געוועזענע העלקער און רוצחים זענען אנגעוואוינט געווארן די זעלבע רציחות, וועלכע זיי האבן פריהער אליין אנגעווענדעט געגען זייערע באהעכטע. ביי 60 אביפיהרער פון דער היטלער ארמעע זענען דערשאסן געווארן אהן א אויספארשונג און אהן א משפט.

אין דעם דאזיגן ערשטען יום הדין זענען צווישען אנד. אויך אומגעקומען רעהם און הייגעס, ביידע מאסן מערדער. כ'קען נישט שעצן קיין בחה פון די פרישע שטראמען בלוט אין דייטשלאנד. כ'מוז אבער מודה זיין, אז איך פיהל א שטיקל סאטיספאקציע פון דעם בעוואוסטזיין, אז יעדער פערברעכער בעקומט זיין שכר. די אומגעקומענע האבן נישט וועניג אומשולדיגע מענשליכע לעבנס געהאט אויף זייער געוויסן.

די שעה פון די יהודישע־שולדיגע האט נאך נישט געשלאגן. כ'פיהל אבער אז אויך זייער גורל איז שוין אנגעהאמטעט פון פאראויס.

ס'איז פשוט אוממעגליך, אז דייטשלאנד זאל נאך לאנג קענען טאלערירן אזא היטלערן, אזא געפעהרליכע און אזא געפעהרליכע.

יעדע היטלערישע־יעדיגע רציחה מוז האבן איהר פערדינטע פסק. דער צאר ניקאלאי האט זיך געמאכט נישטהערענדיג און נישט זעהענדיג צו די געבעטן און יסורים פון די ביי איהם אין לאנד פאגראמירטע יודען; ער האט נישט געוואלט צוזעהן די יודער נויט און פערצווייפלונג. ער האט עס אבער ענדליך געמוזט דערפיהלען אויף דער אייגענער פעל. ער האט אליין געהאט דעמזעלבען קאטאסטראפאלן סוף.

איך חזר דאָס איבער עטליכע מאל: קיין מענש קען נישט בלייבן זיין גליק אויף יענעמס אומגליק.

די היינט נאך שיינבארע מושלים פון היטלער לאנד וועלען אויך אין קורצן האבן זייער פערדינטן סוף.

נישט לאנג וועט דייטשלאנד קענען נאך אויס האלטן פון דעם קאטאסטראפאלן האקנקרייץ יאך. איך פיהל ווי עס רוקט זיך שוין אן די שעה פון דייטשלאנדס בעפרייאונג, און דאן וועט שלאגן די שעה פון היטלערן מיט זיינע מקורבים

ריכארד שטרויס און סטעפאן צווייג
די דראהונגען פון „שטירמער"

בערלין, (י.ט.א.) „דער שטירמער" פערעפענטליכט א נאטיץ, דאָס לויט די אינפארמאציעס פון רעדאקטאר פון דער „נייער ליטעראטור" פעראנדיגט איצט ריכארד שטרויס צו בעארבייטען א נייע אפערע. דער טעקסט פון דער אפערע האט פערפאסט דער יוד סטעפאן צווייג. דער דירעקטאר פון די טעאטערן אין זאקסן אדאלף וועט די דאזיגע אפערע אויסשטעלן. מיר וואונדערן זיך נישט — שרייבט דער „שטירמער" — אז ה' אדאלף האט נישט קיין שום בעווארעניש בנוגע דעם יוד סטעפאן צווייג, ווייל ער אליין האט חתונה געהאט מיט א יודישער פרוי און האט מיט איהר קינדער. דאָס צוזאמענלעבן מיט מיטגלידער פון דער יודישער ראסע מוז בעריבען פון יעדער סובטילער עמפפינדליכקייט וועלכע איז נויטיג, ווען מען וויל דינען דעם דייטשען פאלק אין איצטיגען מאמענט. מיר קענען נישט בעגרייפען, פארוואס האט ריכארד שטרויס געמוזט זוכען פאר זיין אפערע א טעקסט, וואס איז פערפאסט געווארן דורך א יוד. אויב עס וועט זיך פאקטיש ארויסווייזן, אז ריכארד שטרויס וויל זיך בענוצען מיט יודישע מיטארבייטער אין זיינע קינסטלערישע ווערק, וועלען מיר דערפון מאכען די געהעריגע אויספיהרען, וועלכע וועלען ווייט נישט זיין אנגענעהם. מיר ווילען אבער נישט גלויבען, דאָס עס וועט קומען דערצו — פערענדיגט דער „שטירמער".

געשאפען א „ביאליק־פאנד" פאר קולטור און בילדונג

ירושלים, (י.ט.א.) אין בנין פון דער יודישער אגענץ איז פארגעקומען א קאנפערענץ מיט'ן אנטייל פון דער א"י־עקזעקוטיווע פון דער יודישער אגענץ, ברית־עברית עולמית, העברעאישען שריפטשטעלער פערבאנד און פון ועד־הלשון. אויף דער קאנפערענץ איז בעשלאסען געווארן צו גרינדען א ביאליק־פאנד פאר קולטור און בילדונג.

נאָכדעם איז אויך אפגעהאלטען געווארן א בעראטונג מיט דעם קאנצלער פון העברעאישען אוניווערזיטעט ד"ר י. ל. מאגנעס.

ביז־איצט איז נאך נישט קאנקרעט געווארן צי דער ביאליק־פאנד זאל זיין א פערמאנענטע אינסטיטוציע אדער בלויז אן איינמאליגע זאמלונג, כדי צו פערווירקליכן דעם גרויסען אקאדעמישען פראיעקט וועגן וועלכען ביאליק האט שטענדיג געטרוימט.

בעפאר איהר פאהרט אויף ערהאלונג

קויפט איין די נייעסטע פערפומען, ערשטקלאסיגע פודערן, טואלעט־זייפען, זאמי צלערט מאדערנסטע קאסמעטיק צו פאבריקס־פרייזען, אין דער בעקאנטער און רענאמירטער פערפומעריע

J. Drukier
5 ZAWADZKA 5
Telefon 175-92.

הורט און דעטייל!
רעיעלע און סאלידע בעהאנדלונג!

DR.
L. Czarnożył
האט זיך איבערגעצויגען אויף
62 פיעטריקאווער 62
און ארדינירט איצט אין טשעכאטשינעק
ווילע קאשטשושקא

געקרייצטע ד־ראטען

פון דוד פינסקי

6 ● דערציילונג

— זי זיך מוחה, אז דו האסט מורא איך זאל זי ארופען — האט ער ווידער אנגעהויבן.

בערוהיגונג הויבט אן אריינטרעטן אין איהר — ער וועט ליוסין נישט ארופען. אז זי פיהלט א גרויסע שוואכקייט, ווי נאך א איבערגעלעבטע שרעק און זי ליגט זיך ווידער אוועק אויף דער סאפקע.

— איך קאן מיט דיר נישט רעדן — האט זי קוים ארויסגערעדט.

זי איז געווען בלייך און מיד. ער האט אויף איהר רחמנות געקראגן, און צוגעטאנען צו איהר.

— דו מיר מוחל, — האט ער געזאגט, פול תשובה און חרטה און אנגעקוקט די איבערלעבענדיג אבער אויך פארשעמדיג.

איז זי שוין מיט איהם פארטיג אינגאנצן נישט? פארוואס איז ער געקומען אהיים אזוי פריה? פאר וואס וויל ער איהר נישט זאגן?

זי האט געמאכט א ברוגזדיג געזיכט, צונויפגעצויגן דעם שטערן און די ליפען און געזאגט מיט א טאן פון בעליידיגטער אומשולד:

— ביזט געקומען אזוי פריה אהיים, זאגסט נישט פארוואס די ביזט געקומען. און משפעסט זיך, משפעסט זיך... פארוואס ביזט געקומען אזוי פריה?

— פרעהסט זיך נישט?

— איך פרעה זיך זעהר שטארק, אבער...

— איך האב געזעהן ווי דו האסט זיך דערשראקן.

— דו האלסט זיך פונקט אזוי דערשראקן, ס'קומט אהיים, אין דיין היים, וואו דו דערווארטסט קיינעם נישט. ווענסטו אויף די טיר און דערהערסט טעלעפאן... איך האלט געוואלט זעהן ווי דו וואלסט זיך נישט דערשראקן.

— אמת, און דאך!

— וואס און דאך?

— קיין בעזונדער דערפערעלטקייט האב איך, שפעטער אויך נישט געזעהן.

— אז איך וויל וויסען וואס האט דיך גע־בראכט, און דו זאגסט מיר נישט! ווילסט אמאל זאגען?

— איך האב געוואלט זעהן וואס מיין פרוי טוט אין מיטען מיטאג.

— דו הויבסט שוין ווידער אן! מעהר פרעג איך נישט.

— פארוואס גלויבסטו נישט אז איך האב דאָס געוואלט זעהן?

— דו ווייסט גענוי, וואס איך טו. איך דערצייל דיר אלין.

— באטירליך, דו דערציילסט מיר, אבער...

— דו גלויבסט מיר נישט.

— דאָס האב איך נישט געזאגט.

— און וואס האסטו ווידער אנגעהויבן אזוי צו רעדן?

זי האט אויפגעשריען:

— איך וויל זיך צו עפעס דערורעדן.

— צו וואס ווילסטו זיך דערורעדן? זאג עס ארויס און פערטיג!

— איך בין גאר נישט פערטיג.

— ביזט מיר חושד? האבעס מיך געוואלט איר־בערראשן?

— ביין!

— דו האסט דאך עס געזאגט!

— דאָס האב איך גלאט אזוי געזאגט.

— א, דו מאכסט מיך קראנק! וואס ווילסטו, וואס? וואס טשעפעסטו זיך?

ער האט נישט געוואוסט וואס צו זאגען, אבער זי האט זיך בחוכם גענומען „טעלעפאן". ער האט איך נישט געקענט בעפרייען פון דעם בענעדיגען געפיהל, אז „עפעס איז נישט גלאט", דאָס האט איהם געפערט אין נחת, און ער האט געזוכט, גער־זוכט... געהערט אפרופען ליוסין, האט זי דאָס גער־הערט אין טעלעפאן, וועט ארויס א בארג פון איהם, וועט ער פריי ווערען פון דעם עגבערין, האט זי נישט געהערט וועט ער וויסען... וועט ער וויסען... זאל ער עס טון? זאל ער דאך אפרופען ליוסין?

ער האט זיך גענומען א פאפיראס און אונטער געטראגען איהר זיין פאפיראס.

— לאז מיך טעלעפאנירען צו ליוסין.

זי האט לעצטיג אפגעשטופט דיין האנט מיטן פאפיראס און איבערגעדרעהט זיך צו איהם מיטן רוקען.

ער האט אפגעלאכט, אנגעקגעזעצט זיך, פער־רויכערט, געלאזען רויך־רינגעלעך און געטראכט, געטראכט.

ווען ער געפינט באר אויס דעם אמת וועגען טעלעפאן! געוועזען אזוי באהענט... ווען ער איז פריי־הער געווען ביים טעלעפאן... געפונט געזעהן א מאן... געוואלט זי... אנדער איינדרוק... „דער טעלעפאן בעצעצט"... אזוי באהענט דאכט זיך...

א ער האט עס! דאָס איז א פלאן! אויב דער וועט צו גארנישט דערפיהרען, וועט ער זיך ענט־שולדיגען. זי וועט מוזען פערשטעהן פארוואס ער האט דאָס געטון, פארוואס ער האט איהר געזאגט א ליגען...

ער האט זיך אויסגערוהט צו איהר און גע־זאגט שארף בעפעהלעריש:

— קלאג!

זי האט געשוויגען, אבער זי האט אנגעשפיצט די אויערן, דיין טאן זאגט נישט אויף קיין גוטס, א איצט... איצט וועט ער איהר זאגען!...

— קלאג!

— וואס ווילסטו?

— דרעה זיך איבער. קוק מיך אן!

— איך האב נישט וואס צו קוקען!

— ווילסט דאך נישט צו איך זאל צוזאמען צו דיר, און...

— טו, וואס דו ווילסט!

ער איז אויפגעשטאנען און צוגעגאנגען צו איהר, זי האט געציטערט אין אלע איהרע אברים, געוואלט בלייבען ליגען, אבער נישט אויסגעהאלטען, האלב אויפגעהויבן זיך און אנגעקוקט איהם מיט גרויס שרעק, ווי אין דערווארטונג פון קלעפ.

איצט איז ער געווארען זיכער אין זיין זאך, זיין הארץ האט אנגעהויבען שטארק צו קלאפען, אין דיינע אויגען האט אויפגעבליצט כעס, און זיין שטים איז געווארען שארף שניידענדיג:

— ווי איז, ווען איך האב אויפגעכאפט דיין געשפרעך אין טעלעפאן?

זי האט אויפגעשריען, די הענט אויפגעהויבען אין פערטיידיגונג.

עס האט אויפגעשטורעמט אין איהם. דער געמאכטער כעס איז געווארען ווילדקייט, און גער ווארען רציחה. אין קאפ האט איהם געברענט, די פינגער האבען געקרעמפט, און מיט צעפלאצענדיגע הארצען, האט ער ווילד־כעס'דיג ארויסגעצישעט:

— אהא! איך האב דיך געכאפט. איצט וועסט מיר זאגען מיט וועמען דו האסט גערעדט!

זי איז אויסגעפאלן געווארען פון א טויט־שרעק, האט פערגעסען אז זי דארף לייקענען שטיין און ביין, פערלוירען די מעגליכקייט צו רעדען, נאר געשטופט זיך צום ווענטעל פון סאפע, מיט דער שרעקענע אויגען געקוקט אויפן מאן און רחמים־דיג געשעפטשעט:

— בענני! בענני!

ער האט זיך אנגעבויגען צו איהר, אנגעשטעלט די הענט מיט צעשפרייטע פינגער און נאך ווילדער ארויסגעבראכט פון צווישען צעביסענע ציינער, מיט א פייער אין גאנצען קערפער:

— דו וועסט מיר זאגען, מיט וועמען דו האסט גערעדט!

זי האט אויפגעשריען ווי נישט מיט איהר קול:

— בענני!

(סוף קומט).

ניי׳ער פאלקסבלאט

דאס לאדזשער לעבען

ניי׳ער פאלקסבלאט

פרייטאג 20 ה אב תרצ״ד

יולי

זון-אויפגאנג 3.38
זון-אונטערגאנג 7.45

ליכט-צינדען 7,32

אכזריות׳דיגע טאט פון א הויזווירט

ארויפגעווארפען פון פענסטער א שווערע כלי און שווער פערוואונדעט א קינד

אויף דזשלנא גאס 10 האט שהערנכטמען פאסירט א שרעקליכער פאל. אויף דעם דאזיגען הויף וואו ס׳וואוינען פיל יודישע פאמיליעס, געפונט זיך א גארטען, עטליכע קינדער פון די לאקאטארען האבען זיך געשפילט אין גארטען, דאס איז נישט געפעלען געווארען דעם ווירט פון הויז, דעם פאבריקאנט גריועל און ער האט בעגאסען די קינדער מיט וואסער. ווען די קינדער האבען נישט געפאלגט און נישט באלד ארויס פון גארטען, האט דער ריקזיכטסלאזער ווירט בעכאפט די קריג מיט וואסער און זי איינגאנצען ארופגעווארפען פון צווייטען שטאק אויף די קינדער. דאס אומגליק האט געוואלט אז דער שווערער קרוג זאל טרעפען אין קאפ דעם 8-יעהריגען דוד מאיר מענדעלעוויטש. דאס קינד איז שווער פערוואונדעט געווארען און מ׳האט עס געמוזט אפפיהרען אין אננא מאריא-שפיטאל.

דער ענין איז איבערגעגעבען געווארען אין פאליציי.

די אכזריות׳דיגע טאט פון דעם הויזווירט האט אין דער גאנצער געגענד ארויסגערופען א גרויסע אויפרעגונג.

גרויסע שמוגעל-אפערע

מיט א טורויסטישען לוקסוס-אויטא פלעגט מען ברענגען פון בערלין קיין לאדז פערשידענע ארטיקלען

קיין נאציאנאלע אמביציעס האבען די לייט נישט געהאט

(2) דער קאמיסאריאט פון דער גרעניץ-וואך אין לאדז האט די לעצטע צייט קאנסטאטירט, אז אין לאדז ווערען אויף אנ׳אומלעגאלען אופן אריינגעבראכט פערשידענערליי דייטשע ארטיקלען. ווי א שטיינער היטלער-ציגארען, פארמא צוויטישע ארטיקלען, דאמען-גאלאנטעריע, ביזשוטעריע, פאטאגראפישע אפאראטען וכדומה.

דהאט מען אנגעהויבען דעם ענין שטארק נאכצופארשען, און אז מ׳האלט שטארק אויך, פאקט טען פערשטייט זיך.

האט מען די חברה-לייט געפאקט ביי דער ארבייט. און מ׳האט זיי דערהאלטען.

עס האט זיך געמליך ארויסגעוויזען, אז די דאזיגע אלע ארטיקלען פלעגען אריינשמוגלען קיין לאדז און ווארשא די צוויי לאדזשער: נתן ווינער און מאקס ארלאנסקי, וועלכע וואוינען שוין זינט 18—20 יאהר אין בערלין.

ברענגען די סחורות פלעגען זיי אין א גרויסען לוקסוס-טוריסטען-אויטא פון דער מארקע „קרייזלער".

אין דעם דאזיגען אויטא, וועלכען די שמוגלערס פלעגען אפט איבערפארבען, בכדי ער זאל זיך נישט צו שטארק ווארפען אין די אויגען מחמת זיינע אפטע „וויזיטען" — האבען זיך געפונען פער בארגענע קעמערלעך, אין וועלכע מ׳פלעגט אריבער פיהרען די סחורות...

די 2 יודישע היטלער-סימפאטיקער פלעגען די סחורות אפשטעלען ביי זייערע נאענטע קרובים און ידידים אין לאדז און ווארשא, און ס׳איז א סברא געווען נישט קיין שלעכט „מעסמאטען".

ווי געזאגט האט מען די צוויי שמוגעל-שותפים געפאקט — פריהער ארלאנסקי׳ן און דערנאך ווינערן, און מ׳האט זיי מיט מזל אריינגעזעצט.

ביי דער דאזיגער שמוגעל-אפערע זאלען די מלוכה-פינאנצען האבען געליטען גרויס היזק, און דעריבער דראהט די הויפט-שולדיגע א שטראף פון 2 יאהר זיצען און ביז 45 טויזענד זלאטעס געלד שטראף.

אין שייכות מיט דעם ווערען אויך צוגעצויגען צו געריכטליכער פעראנטווארטליכקייט מארקוס זאקליקאווסקי (ווארשא, דלוגע 25), וועלכער איז געווען זייער הויפט-שותף, און דאן — פייוועל און יוסף ווינער (גדאנסקא 15) זעלמאן ארלאנסקי (זאכאדניע 65), יאקוב בערמאן (קילינסקיעגא 105) הערש-מיכאל עפשטיין (סקארופקי 13), העלענא און עדוארד פיריך (פיעטריקאווער 105) נתן רא בינאוויטש (פיראמאוויטשא 4), הענריק וואלבערג (פיעטריקאווער 83) און שעפסעל בושעזשינסקי (זאכאדניע 15).

עמיגראציע-געזעלשאפט „יעאס"

עס ווערען געזוכט פאלגענדע פערזאנען: יונה לערנער און זיין טאכטער און אברהם פרוכטנבערג.

די דערמאנטע פערזאנען דארפען זיך מעלדען אין זייערע אימיגראציע-אנגעלעגנהייטען נאך קאלומביע.

דוד מאלאנאלד דארף זיך מעלדען וועגען ידיעות פון זיין זוהן אויס מערסעדעס.

דאס ביורא פון דער יודישער צענטראלער עמיגראציע-געזעלשאפט „יעאס", אפטיילונג אין לאדז, גדאנסקע 40, איז טעטיג יעדען טאג א חוץ שבת פון 10 ביז 2 פארמיטאג.

2 יודישע בחורים געהען צו פוס קיין ארץ ישראל

אין לאדז געפונען זיך איצט די צוויי מיטגלידער פון ווארשאווער „הפועל", וועלכע האבען זיך אונטערגענומען צו געהן צו פוס פון ווארשא קיין ארץ ישראל. די צוויי דרייסטע בחורים וועלען געהן דורך טשעכאסלאוואקיי, אונגארן, יוגאסלאוויע בולגאריע, טערקיי און סיריע. די „הפועל"-מיטגלידער הייסען: קיפניס און איידעלמאן.

אפגעבריהט א קינד

(2) דער 5-יעהריגער סטעפאן מירעצקי (קראקוס 12) בלייבענדיג אליין אן השגחה, האט איבערגעדרעהט א טאפ קאכעדיג וואסער. דאס יונגעל האט בעקומען שווערע וואונדען און אין א געפעהרליכען צושטאנד, האט מען איהם אפגעפיהרט אין דער קינדער-אפטיילונג ביים שפיטאל פון דער קראנקען-קאסע.

אנ׳אונטערגעווארפענע קינד

(2) אין טויער אויף קאראלעווסקא 11 האט מען געפונען אנ׳אונטערגעווארפען מיידעלע פון א 4 חדשים. דאס קינד איז אפגעשיקט געווארען אין שטאטישען פינדעל-הויז.

די פאליציי זוכט די מוטער.

Dr.
Wołkowyski
האט זיך איבערגעצויגען אויף
ציגעל-גאס 11, טעל. 238-02
נעהמט אן אין הויט- און ווענערישע
קראנקהייטען, מענער-שוועכע
נעמט אהן פון 8—12 בייטאג, 4—6 און פון 7—8.

Dr. HELLER
ספעצ. פאר הויט און ווענערישע
קראנקהייטען און מענער-שוועכע
8 טראוגוטא 8, טעל. 179-89
נעמט אן פון 8—11 און פון 4—8 אוונט,
זונטאג פון 11—2 מיטאג.
פאר פרויען א ספעציעלער ווארטע-זאל.
אונבעמיטעלטע — לעמשניצע-פרייזען

יודיש טעאטער „פילהארמאניע" נארוטאוויטשא 20 טעל. 213-84

!!! פאזיטיוו לעצטע 3 טעג !!!
אלע פלעצער 1 זל. גאלעריע 45 גר.
היינט פרייטאג ווערט נישט געשפילט!
דאס טעאטער ספעציעל ווענטילירט!
לעצטע פארשטעלונגען פון
ב. ווייטלער
פאר זיין אפפאהרען פון לאדז
מיטן אנטייל פון
יוכבד זילבערג
און אנסאמבל

מארגען שבת, ד. 21 ד.ח. 12 פריה. גרויסער פרימארגען פון 30 גראשען
צום לעצטען מאל „יאנקא ציגיינער"

מארגען שבת, דעם 21-טען ד.ח. 4,30 נאכמ. און 9,30 אוונד
פרעמיערע! צום ערשטען מאל אין דעם סעזאן! פרעמיערע!
מישא אין אמעריקא
פרייליכע אפערעטע אין 2 גרויסע אקטען מיט געזאנג און טענץ.

זונטאג, ד. 22 ד.ח. 12 פרי, גרויסער פרימארגען פון 30 גר. מישא אין אמעריקא

אכטונג! מאנטאג, דעם 23 ד. ח. 9.15 אוו. קומט זיך געזעגענען מיט ווייטלערן פאר זיין אפפאהרען פון לאדז. וואס? אנ׳אוונט מיט א סך אטראקציעס נאך נישט געזעהענע אין לאדז. ווייטלערס בילד א מתנה צו יעדען בילעט און נאך... און נאך...
בילעטען אויף אלע פארשטעלונגען שוין צו בעקומען אין קאסע פון פילהארמאניע.
געגוטערעס אין מאנטאגדיגען טאנאס. גענויערעס אין מאנטאגדיגען טאנאס.
בעמערקונג: ווער ס׳קומט פריהער בעקומט א בעסערן פלאץ.
ס׳נעמען אנטייל לויט א״ב: פר. ס. בעזמאן, ר. בעזמאן, גאוו-מין, י. זילבערג, ר. נערה, ה. פארערמאן, ר.ראזענבערג. מענער: ה.בעלבירסקי, ד.האמבורגער, ב.ווייטלער, י.וויינבערג, וו.נייחויז, ג.רעכענבערג, י.ראקאוו

געשיקעלט אויפ׳ן „פאטאגראף"

און פערלוירען 1,500 זלאטעס מיט א סמיטשעק

(2) נעכטען פארמיטאג, האט זיך פערגלוסט שמואל דובנערן פון שרודמיעסקא 53 צו בעטראכטען די ארויסגעשטעלטע בילדער פארן קינא „קאסינא". א פנים ער האט זיך שטארק איבערגענומען מיט פאטאגראפיעס פון די גראציעזע ארטיסטינס, ווארום ער האט גארנישט דערפיהלט, ווי זיינס א שכן, וועלכער האט, פונקט ווי ער בעטראכט די בילדער, האט זיך נאך מעהר „איבערגענומען" מיט דובנערס פארטפעל, אין וועלכען עס איז געלעגען 1,500 גילדען געלד און פערשידענע ווערט-פאפירען.

דער פערלוסט, האט זיך וויזט אוים דער מיט שוין בעגנוגענט, איבערגעלאזט די שעהנע פאטאגראפיעס פאר דובנערן און אליין ארייגעשפרינגען אין טראמוויי, וועלכער איז געפאהרען אין דער ריכטונג צו גייערס מארק.

דובנערן איז דאס ענטלויפען פון שכן פון די שעהנע ארטיסטינס אויסגעקומען פערדעכטיג, ער האט צוזאמען מיט א פאליציאנט זיך ארייגעזעצט אין א טאקסיבוקע און זיך געלאזט נאכן טראמוויי. דער בחור מיט די „ממתקים" איז אבער שוין געווען פערשוואונדען.

מאנטאג הויבט מען אן ארבייטען אין דער טריקאטאזש-אינדוסטריע

(2) נעכטען איז דורך די פארשטעהער פון דער מיטעלער טריקאטאזש-אינדוסטריע אונטערגעשריבען געווארען דער קאלעקטיווער אפמאך אין דער דאזיגער בראנזשע.

אין שייכות דערמיט האבען די ארבייטער בעשלאסען מאמענטאל צוצוטרעטען צו דער ארבייט.

ליקווידירטע האנדעלס-אונטערנעהמונגען אין יוני

(אנ) אין חודש יוני פון לויפענדען יאהר איז אין דער אינדוסטריע - אפטיילונג פון דער שטאט-פערוואלטונג איינגעפלאסען 39 מעלדונגען וועגען דער ליקווידאציע פון אונטערנעהמונגען, דערונטער 7 פון 2-טער קאטעגאריע, 24 פון 3-טער קאטעגאריע און 8 פון 4-טער קאטעגאריע

אין דערזעלבער צייט זענען פערעגיסטרירט 234 נייע האנדעלס-אונטערנעהמונגען, דערונטער 19 פון 2-טער קאטעגאריע, 104 פון 3-טער קאטעגאריע און 111 פון 4-טער קאטעגאריע.

פון די ניי-רעגיסטרירטע אונטערנעהמונגען זענען געווען 67 לעבענסמיטעל-געשעפטען, 43 גאסטראנאמישע, 18 זייפען-זידערייען און אפטייקסקלאדען, 17 געשעפטען מיט בוי-מאטעריאלען, 15 מאגלען א.א.וו.

אין דערזעלבער צייט זענען ארויסגעגעבען געווארען 90 האנדווערקערקארטען.

הנחה-פעסער קיין יוגאסלאוויע

דער רייזע-ביורא וואגאן - לי - קוק האט זיך איינגעגעבען צו בעקומען א קליינעם קאנטינגענט הנחה-פעסער קיין יוגאסלאוויען. די אינדיווידועלע פעסער וועלען ארויסגעגעבען ווערען שוין אין די נאהענטסטע טעג, אזוי, אז יעדער קען זיך אויסוועהלען א טערמין פון זיין רייזע. מיט די דאזיגע פעסער קען מען זיך פריי בעוועגען אין גאנץ יוגאסלאוויען.

דער פרייז פון א פאס צוזאמען מיט דער יוגאסלאווישער וויזע און טשעכישע און עסטרייכישע טראנזיט-וויזעס איז 155 זלאטעס.

אינפארמאציעס ערטיילט דאס רייזע - ביורא וואגאן לי קוק פיעטריקאווער 64.

ס׳איז כדאי צו בעמערקען, אז יעדער בעזיצער פון אנ׳אינדיווידועלען פאס, וועט בעקומען אין יוגאסלאוויען אויפ׳ן צוריקוועגס א 50-פראצ. הנחה אויף די באהנען.

אפטייקען

היינטיגע נאכט-דיזשורען

(2) היינט ביינאכט דיזשורירען: א. פאטאש פלאץ קאשטשעלני 10), א. כארעמזא (פאמארסקא 12), ע. מילער (פעטריקאווער 46), מ. עפשטיין (פיעטריקאווער 225), ז. גארטשיצקי (פשעיאזד 59) אנטאניעוויטש (פאביאניצקא 50).

פון דער געז. „חסד ואמת"

געוועהלט א נייע פערוואלטונג

אין אייגענעם לאקאל (פיעטריקאווער 73) איז פארגעקומען די אלגעמיינע יעהרליכע מיטגלידער-פערזאמלונג.

נאכדעם ווי דער פרעזעס מוריצי גאלדבערג בעעהרט דעם טראגיש-אומגעקומענעם מיניסטער פיערצקי און דעם פערשטארבענעם נאציאנאלען דיכטער חיים נחמן ביאליק, ווערט פון די פערזאמלטע איינשטימיג אנגענומען דער טעטיגקייטס און קאסע-בעריכט.

אין דער נייער פערוואלטונג זענען געוועהלט געווארען: פ. כארי, פיניע גערשאווסקי, ה. מאלאכאווסקי, ל. מארגענשטערן און מ. ראזענבלום.

צוקאפטירט זענען געווארען די ה״ה: ב. שאך א. פערלמאן, י. קראטאשינסקי און א. דאנציגער.

Dr. med.
B. Robinzon
פיעטריקאווער 10, טעל. 131-86
נעהמט אן פון 2,30 ביז 3,30 נאכמיטאג און ביז 10 פריה אין פארעמביע - Willa Miller

זיך געווארפען אונטער'ן טראמוואי

ס'איז נישט פעסטגעשטעלט געווארען, ווער די זעלבסטמערדערין איז

(2) מיטוואך ארום צעהן א זייגער אוונט האט דער טראמוואי נומער אכט, וועלכער געהט פון דער קאלישער באהן אין פערביי געפאהרען מיט'ער גאנצער שנעלקייט פאר קאזשעניקא גאס, איז פון הויז נומער 56 ארויסגעלאפען א יונגע פרוי און זיך געווארפען אונטער די רעדער פון טראמוואי.

די פערביי־פאהרער האבען געמאכט אן אלארם און דער מאשיניסט האט אין זעלבען מאמענט אפגעשטעלט דעם טראמוואי. אז מען האט די זעלבסטמערדעריו ארויסגעשלעפט פון אונטער די רעדער האט זיך ארויסגעוויזען אז ביי איהר האט געפלאצט דער מוח, וואס האט גורם געווען א געהירן־צורהדערונג, צוברעכען א האנד און אזוי האט בעקומען א גאנצע רייהע קערפער־וואונדען.

אין א האפנונגסלאזען צושטאנד איז די זעלבסטמערדערין אפגעפיהרט געווארען דורך דער פאגאטאוו׳ע אין שפיטאל. צוליב דעם, וואס עס איז ביי דער זעלבסטמערדערין נישט געפונען געווארען קיין דאקומענטען איז נישט פעסטגעשטעלט געווארען דער נאמען פון דער פרוי און די סיבה פון זעלבסטמארד.

דאבינסקי, פון זגערזש, אלעקסאנדער גאס נומער 21, אלע בעמיהונגען אויסצוגעפינען דעם בחור זענען געווען אהן ערפאלג.

דינסטאג האט דער פוילער סטעפאן קרזשיבסקי, פון דארף פיאסקאוויץ לאדזשער קרייז ביים שניידען תבואה זיך אנגעשטויסען אויף מענשליכע ביינער. דערביי איז דער קערפער געווען אין אזא צושטאנד אז עס זענען פון איהם געבליבען בלויז עטליכע טיילען. נישט ווייט פון דעם ארט אין געלעגען א שילער־היטעל מיט אן אויפשריפט יוזעף כרזשאבינסקי, אויפן ארט אין באלד אראפגעקומען די אויספארשונגס־מאכט וועלכע האט זיך בעמיהט אויפצוקלערען דעם שוידערליכען מאורע.

ווי עדות האבען דערקלערט זענען צום דערמארדעטען שילער דאס לעצטע מאל צוגעקומען צוויי אומבעקאנטע און זיך געטרענט וועלכער ווע: עס פיהרט קיין לוטשמיערזש. דאס יונגעל האט אויסגעדריקט זיין גרייטקייט צוצופיהרען די אומבעקאנטע צום שאסע וועלכער פיהרט נאך לוטשמיעזש, דאס יונגעל איז שוין מעהר נישט צוריקגעקומען.

די אויספארשונג איז אין גאנג.

פאר שינקע - שמינקע...

(2) דער קריסטליכער קצב אלעקסאנדער אראזשעווסקי (פון לימאנאווסקיעגא 33) איז נעכטן דורכן קרייז־געריכט פערמשפט געווארען אויף זעקס חדשים טורמע פארן בענוצען צו גישט פריש פלייש קאנסערוו = זאלץ, פון וואס דאס פלייש בעקומט א פרישען רויטען קאליר.

ביים שניידען תבואה

געפונען דעם צושניטענעם קערפער פון א פערשוואונדענעם שילער

(2) דיט עטליכע וואכען צוריק, איז פערשוואונדען געווארען דער 11־יעהריגער שילער יוזעף כר־

אין לאדז ווערט געשאפען א הילפס־קאמיטעט

פאר די געליטענע פון דער פערפלייצונג אין מערב־גאליציען

לויט דער איניציאטיווע פון דער רעגירונג איז געשאפען געווארען א צענטראלער פוילישער קאמיטעט צו העלפען די געליטענע פון דער פערפלייצונג. אפטיילונגען פון דאזיגען קאמיטעט ווערען געשאפען אין אלע שטעט און שטעטלעך פון פוילען.

אין צוזאמענהאנג דערמיט האט דער שטאטישער סטאראסטע בערופען אויף היינט אין אוונט א פערזאמלונג אין זיצונגס - זאל פון מאגיסטראט, כדי צו שאפען אין לאדז א הילפס־קאמיטעט פאר די געליטענע פון דער פערפלייצונג.

קאנצערט פון „הזמיר"

דער פון לאנג ערווארטעטער קאנצערט פון „הזמיר" האט נעמוזט צוליב דעם ביאליק־טרויער אפגעלעגט ווערען און קומט פאר מיטוואך ד. 25 יולי אין העלענאוו.

דאס מאל איז דאס פראגראם רייך צוזאמענגעשטעלט. א חוץ מענדעלסאנס „וואלפורגיס־נאכט", וואס איז א פערל פון מוזיקאלישען שעני וועט גע געבען ווערען טשייקאווסקי'ס 5 - טע סימפאניע, וועלכע איז געווען דאס ליבלינגס־ווערק פון ארטור ניקיש.

ביי פערדייאונגס־שוועכע

רעגולירט דאס נאטירליכע ביטערוואסער **Franciszka Józefa** פארטרעפליך די אזוי וויכטיגע דערם - טעטיגקייט. פרעגט דאקטוירים.

רעפרעזענטאנץ־טעאטער „ראזמאיטאשטשי" ציגעל־גאס 27 טעלעפאן 112-25

גאסטשפילען פון דעם גרעסטען אמעריקאנער סטאר, דער שטאלץ פון דער אפערעטע, דעם ראמאנטישען ליבהאבער און זינגער

מיכאל מיכאלעסקא

א אמת'ער עונג שבת כמעט בחנם!

גרויסע הנחה־פארשטעלונגען אלע בילעטן אין פארטער אויף דעם שבת נור 1 זל.

היינט פרייטאג 9.30 אוונט, און מארגען שבת 9.30 אוונט

מיכאלעסקא'ס גרויסע אויפפיהרונג 50 מענשען אויף דער ביהנע וועלכער וועט זיך פרעזענטירען אין דעם גרעסטען אמעריקאנער שלאגער

דעם טאטענס ניגון

שעהנע שפילען, פרעכטיגע ניגונים, גלאנצענדע טאנצען, דאס וועט איהר זעהען און הערען היינט פרייטאג אוונט פון מיכאל מיכאלעסקא אין דער אפערעטע דעם טאטענס ניגון

געלעכטער ביז טרערען אויסערגעוויינליכע שפאנונג און אונדערבארע לידער און קופלעטן, דראמאטישע מאמענטן און קאמישע סצענעס דאס וועט איהר געבען מיכאל מיכאלעסקא אין דער אפערעטע דעם טאטענס ניגון

אין 2 אקטען, 6 בילדער, 24 לאגער־נומערן מיט געזאנג און מענין מיט מיכאלעסקא אין דער הויפטראל

מארגען שבת 4.30 נאכמ. יעדער קאן מיטנעמען א קינד בחנם

א גרויסע הנחה־פארשטעלונג! איינהייטליכע רעוועלאציע־פרייזען! אלע בילעטן אין פארטער נור 1 זל.

דער ישיבה בחור

לעזט ווער ס'שפילט: אביגדור'ל, דער ישיבה־בחור – מיכאל מיכאלעסקא; ר' טודרוס—י. פישער; דבורה—חנה לעווין; שלום דיין—מ. שאדאווסקי; בצלאל גבאי – י. טופמאן; אסתר'ל—ראזא סאנדלער; פיצע שמש—שלמה קוטנער; ציגעלע—ל. יאקובאוויטש; ביינישעל—נ. לעמבערגער; חנה'לע—ד. רובינא; ניסעלע שרייער—ש. צווילין.

נאך דער פארשטעלונג: א גרויסער דיווערטיסמענט — שבת אויבס

מיט'ן אנטייל פון פאניא רובינא, י. פישער, כלא יאקובאוויטש, נ. לעמבערגער, ש. צווילין בעזארגט אייך מיט בילעטן. געדענקט! אלע בילעטן נאר 1 זל.

אין אלע פארשטעלונגען נעמען אנטייל די ווארשעווער סטאר־ארטיסטען לויט א.ב.: גוטמאן פלטן, זעלמ"ן ליאן, טופמאן ישעיה, יאקובאוויטש לאלא, לעמבערגער הרשו, לעווין חנה, סאנדלער ראזא, פישער יעקב, צווילין ישעיה, קוטנער שלמה, רובינא פאניא, רובינא דארא, שאדקאווסקי מרדכי און דגדנער די־ ווי אויך דער ספעציעלער ווארשאווער באלעט און פערגרעסערטער כאר און ארקעסטער אינטער דער ליטונג פון ל. זעמאן. עפעקטפולער אויסשטאטונג פון קינסטלער ב. הורוויטש

קליינינקייטען

יודען בני רחמנים!...

וועגען א היגען אנגעזעהענעם יודישען פאבריקאנט צ. דערצעהלט מען אזא מעשה:

איז לאדז איז דא אן אגודה'שער קיבוץ. מיט א צייט צוריק האט זיך די הנהלה געווענדעט צום יודישען פאבריקאנט צ. מיט דער בקשה צו בעשעפטיגען אין זיין פאבריק עטליכע פועלים פון דעם קיבוץ.

דער פאבריקאנט האט אויסגעהערט די דעלעגאציע און נאך דעם, ווי ער האט בעטראכט די בחורים, האט ער מיט רחמנות־טאן געענטפערט:

— איך פערשטיי באמת נישט די גאנצע מעשה אזעלכע בחורים אוועקשטעלען ארבייטען?! אזעלכע בחורים דארפען זיצען און לערנען. אבער ארבייטען? אוועקזעצען זיך אין א פאבריק ביי מאשינען — עה!... ווי וועל איך קענען צוזעהען, ווי בני־תורה ארבייטען ביי מאשינען?!...

דעמזעלבען ענטפער וועט איצט מסתמא געבען די לאדזשער קהלה־פערוואלטונג.

דער קהלה־לאקאל ווערט איצט איבערגעבויט. האט מען צוגענומען מויערער און ביי דער בוי־ארבייט איז נישט בעשעפטיגט קיין איין יודישער מויערער. אין דער צייט ווען פיל יודישע מויערערס דרעהען זיך ארום ארבייטסלאז און געהען אויס פון הונגער, איז דאס באמת א גרויסע עוולה!

מסתמא וועט די קהלה פערוואלטונג געבען דעם זעלבען ענטפער, וואס יענער יודישער פאבריקאנט:

— יודען דארפען זיצען און לערנען — אבער אוועקשטעלען זיך ארבייטען ביי א מויער — עה!...

א סברא, אז יודען זענען טאקע בני־רחמנים...

אב—נעק.

פון דער לאדזער בערזע

באנק פאלסקי	—	—	—	86.25
3 פראצענטיגע	בודאוולאנע		—	44.80
4 „	דאלארובקא		—	53.00
7 „	סטאביליזאציע (אמ.)			67.75
5 „	ווארשאווער פ.־ב. 1934			58.39
5 „	לאדזער		„	51.00
ענגלישער פונט	—	—	—	26.75
דאלאר אמיצ.	5.28	נישט אפיצ.	—	5.26
גאלד־דאלאר	—	—	—	8.91
גאלד־רובל	—	—	—	4.59
דייטשער מארק	—	—	—	1.98

PROSZKI «KOWALSKINA» STOSUJE SIĘ PRZY UPORCZYWYCH BÓLACH GŁOWY KONIECZNIE ZE ZNAKIEM „SERCE W PIERŚCIENIU" FABRYKA CHEM.-FARMAC. A. KOWALSKI, WARSZAWA

DR. MED. H. LUBICZ

פאר הויט, ווענערישע און געשלעכטס־קראנק.
צעגעלניאנא 7 (פריהער 43), טעל. 141-32
עמפפאנגס־שעה'ן 8—10, 12—2, און 5—8 אוונט
און יו"ט 9—1. פאר דאמען בעזונדערער ווארטע־זאל

דער אריער־פאראגראף 166

ר. אייזראעל

שפאנענדער ראמאן פון דער איצטיגער ווילדער צייט

פרידא האט זיך אנגעהויבען א חשבון דערפון, אז זי קען שוין מעהר נישט געפינען אזוי ווי אמאל וואו זי איז געווען געזונד און שעהן. זי האט גוט גוט קענט דאס לעבען פון אלע פראסטיטוטקעס, און האט גערעכנט מיט וואס אזא לעבען ענדיגט זיך.

— ווי לאנג נאך האט זי זיך געטראכט, וועל איך זיין א „סחורה" אין דער גאס? שוין היינט מעסטען מיך די מענער מיט אזעלכע בליקען, ווי זיי וואלטען זיך געשלאגען מיט דער דעה, צי מ'קען מיך נאך בענוצען אדער ס'וואלט גליכער געווען זיך אומצוקוקען נאך א שענערע, נאך א יונגערע.

— מאמאם, איך וויל מיט אייך זיין אויפריכטיג, איך בין אייך זעהר דאנקבאר פאר אלעם וואס איהר האט פאר מיר ביז איצט געטון, איך וועל אייך דאס געדענקען אין מיין גאנצען לעבען און אויב כ'וועל האבען די מעגליכקייט וועל איך זיך בעמיהען אייך אפצודינען. אבער איך וואלט אייך געבעטען נישט צו קוקען אויף מיר ווי אויף א יונגעל, איך פערשטעה אלצדינג, אפילו דאס וואס איהר שטעלט זיך אפילו דאס נישט פאר

פרידא האט זיך אויף א מינוט דערשראקען

— וואס מיינט ער דערמיט, האט ער זיך יעטראכט, צי ווייסט ער עפעס? זי האט זיך דאס גארנישט געקענט פארשטעלען, דעם יונגעלס אויפריכטיגע רייד זענען פאר איהר געקומען אזוי אומגעריכט. אז זי האט זיך אין מאמענט נישט געקענט אריענטירען ווענען, וואס עס האנדעלט זיך.

— גוסטאוו, דו ביזט היינט אזוי ערנסט געשטימט איך וואלט גארנישט געוואלט מיט דיר רעדען ביי אזא ערנסטע שטימונג.

— ניין. מאמאם, איך האלט נישט פון אזא טאקטיק, דאס דערשטיקען אין זיך פערשידענע זאכען פערשטארקט נאך די ערנסטע שטימונג, צי איז נישט בעסער, אז מענשען ווארפען אראפ פון זיך א לאסט, וועלכע לאזט זיך כמעט נישט דערטראגען. ווי לאנג קען מען דאס אזוי לידען, איך בין טאקע זעהר יונג, אבער נישט קיין קינד, איך האב דאך קיין קינדהייט קיינמאל נישט געהאט, איך האב דאך נישט געוואוסט וואס דאס איז קינדהייט און דעריבער בין איך רייף געווארען יונגערהייט

— גוסטאוו ס'איז מיר ווירקליך נישט ליב מיט דיר אזוי ערנסט צו רעדען, איך האלט דיך דאך פאר א יונגעל, ווייל איך קען דיינע יאהרען, דו ביזט דאך אינגאנצען ערשט אלט 15 יאהר

— אין מיין לאגע, אין די אומשטענדען אין וועלכע איך געפין זיך, איז עס פולשטענדיג גענוג צו וואס ארום קומט פאר, איך בין נאך אפשר מעהר זעלבסטשטענדיג און זיך אפצוגעבען א חשבון עמפינדליך אויף אלע געשעהענישען, מיר פעהלט נאך די לעבענספראקטיק אבער בשום אופן נישט די פעהיגקייטען, אלעס זאכען צו בעגרייפען אזוי ווי זיי זענען

— גוסטאוו, דו לייענסט צופיל

— דעריבער, דעריבער האט פרידא גערעדט צו זיך אליין, קען קיין שום רייד נישט זיין אז איך זאל דאס יונגעל קענען ניט מער אויסהאלטען, און וואס וועט דעמאלט ווערען מיט איהם? וויי וועט ארויס אויף דער גאס און דאן? אהן אויפזיכט, אהן פאטער, אהן מוטער...

— ניין, דאס געלד וועט צוגרייך קומען, עס שטאמט טאקע פון אן אויסוואורף, אבער דאס געלד איז כשר. עס קומט מיר ערהליך, איך האב עס איהם נישט אויסגענארט, נישט אויסגעשווינדעלט, נאר עס קומט מיר און עס קומט דעם יונגעל.

מיט א צוואוהטאגט האט־יך האט זיך געדרעהט אהין און צוריק איבער די גאסען און געטראכט וועגען דעם ווי אזוי זי זאל דאס יונגע איבער־בעטען. פאר דער אונאנגענעהמער געשעהעניש וואס זי האט איהם איינגעארדענט, זי איז אוועק אין אינטערנאט זעהען צו גוסטאוו איז צוריקגעקומען, דאס יונגעל איז געזעסען איבער א בוך אזוי ווי שטענדיג. אזוי ווי ס'וואלט גארנישט געשעהען.

— גוסטאוו, פארוואס ביזט דו אנטלאפען, איבערלאזענדיג מיך אין גאס.

— ענטשולדיגט מאמאם, איך האב בשום אופן נישט געמיינט אייך צו בעליידיגען, פאר מיר איז אבער די בעגעגעניש מיט א פרעמדע בעשעפען, וועלכער האט מיך אפגעמאכט פון קאפ ביז פיס

— מיין מאן איז דאך אבער...

— איך נעהם איהם נישט אז וואס ער איז, איך האב גרויס רעספעקט און אכטונג פאר אייך, אבער כ'ווייס נישט פארוואס ס'איז מיר געווארען אזוי, אז איך האב מעהר נישט געקענט אויסהאלטען.

— נו ס'מאכט איבעריגענס נישט אויס, מיין מאן וועט דיר ענטשולדיגען, די הויפט זאך איז, אז דו ביזט נישט בייז.

— איך בין אבסאלוט נישט בייז, איך האב זיך געוואלט פאר אייך ענטשולדיגען, כ'פערשטעה, אז איהם איז נישט געווען אנגענעהם אזא שריט פון מיר.

— איך ענטשולדיג מיין יונגעל, פאר מיר הארפסט דו זיך גארנישט קווילען, דו ביזט דאך נאך אזא יונג יונגעל, אז דו קענסט נאך נישט

אלץ פערשטעהען...

דו רעדסט ארויס פון די ביכער. דו וואלסט געדארפט זיך מיט אימיצען צו בעראטען וואס און ווי אזוי דו האסט צו לייענען.

— ווער זאל מיר דאס אנווייזען? מיט וועמען זאל איך זיך בעראטען? צי האב איך געהאט זייט איך האב אנגעהויבען צו פערשטעהען, זייט איך האב אנגעהויבען צו קוקען אויף דער וועלט מיט אפענע אויגען — כאטש איין מענש, אין וועלכען איך זאל פיהלען א פריינד, א ברודער, מיט וועמען איך זאל קענען רעדען פון הארצען צום הארצען, אלץ וואס איך ווייס האב איך מיר געשאפט פון אייגענעם געפיהל, איך קען מיר אמת נישט די אלע ערשיינונגען פערטייטשען, קלאהר מאכען, אבער איך נעם אויף די פאקטען אזוי ווי זיי זענען.

פרידא האט שוין געפיהלט צו וואס דאס יונגעל צילט, אמת, זי האט זיך נאך נישט געקענט בעפרייען פון דער פערוואונדערונג, אז גוסטאוו רעדט צו איהר אזוי ווי ס'וואלט גערעדט א דערוואקסענער, בעוואוסטזיניגער מענש, אבער גוט — טאווס רייד זענען געווען אזוי איבערצייגענד, אז זיי האבען נישט איבערגעלאזען קיין שום ספק אז זיי זאלען זיין געקינצעלט אדער אויסגעלערנט דורך אימיצען.

אזוי איז ער טאקע געווען, גוסטאוו איז געווען רייף איבער זיינע יאהרען. דאס הארטע לעבען האט איהם אזוי אויסגעהעמערט און ס'האט נישט געהאט מעהר קיין צוועק איהם אראפצובערענגען פון וועג, אדער עפעס פאר איהם צו לייקענען, פרידא האט זיך נאר געפיהלט פיל קלענער פאר דעם יונגעל, זי האט געוואוסט, אז אין יעדען ווארט דועל מיט און וועט זי ארויס די בעזיגטע און דעריבער האט זי נישט מעהר געוואלט זיך איהם אקעגענשטעלען און האט איהם געלאזען קומען צו דעם וואס ער צילט.

גוסטאוו'ס יונגע הארץ האט געציטערט, זיינע באקען האבען געפלאמערט. ער האט זיך נישט געקענט דערצייטערן צוצוטרעטען צום ענין.

(פארטזעצונג קומט)

אַנ'אויסטערליש בילד...
מעשה — אַ מעשה מיט 2 טויבען-כאַפּער

(אַ) דער 38-יעהריגער שילדער-מאָלער בראָנישלאַוו זאַלעווסקי און אַדאַם טורני זענען צוויי שכנים — זיי וואוינען אין איין הויז אויף מיראַוואַ גאַס 9.

חוץ שכנים זענען זיי נאָך ליידענשאַפטליכע טויבען-כאַפּער און זיי קאָנקורירען צווישען זיך מיט שענערע און בעסערע טויבען.

איז אַז טורני האָט געפּאַקט ביי זאַלעווסקי'ן די שענסטע טויב און נישט געוואָלט צוריק-אָפּגעבען, זענען זיי צווישען זיך געוואָרען די ביטערסטע שונאים.

ויהי — און איינמאָל איז עס געווען — טורני זיצט ביי זיך אין דער וואוינונג דינער, אויפען פּאַרטער הערט ער ווי אינדרויסען שטייט אַן עולם לאַכט, און קאַטשעט זיך פאַר געלעכטער. גייט ער צו צום פענסטער — זעהט ער אויף אַ שויב איז אויסגעמאָלט אַנאייזעל, און דאָס מיט דאָס... ווי זאָגט מען דאָס?

האָט טורני לכתחילה געוואָלט אָפּהרגענען זאַלעווסקי'ן, ווייל ער האָט פערשטאַנען אַז דאָס איז זיין מלאכה (ער איז דאָך אַ שילדער-מאָלער!) אָבער אַז ער האָט איהם אין שטוב נישט געטראָפען איז ער אוועק אין דער פּאָליציי, און דאָרט געמאָלדען די גאַנצע געשיכטע.

מ'האָט פעסטגעשטעלט אַז זאַלעווסקי האָט עס טאַקע אָפּגעאַרבייט דאָס מיאוסע שטיקעל אַרבייט, אויף טורניס פענסטער, און דאָס — מיט „אייגענעם מאַטעריאַל" ווייל פריעמדס וואָלט ער זיך „געבושידזשעט" צו נעהמען אויפען פּינזעל...

דאָס געריכט האָט איהם בעכטען אַריינגעזעצט אַנ'אורטייל אויף 6 חדשים טורמע.

אַזוינס קאָן אויך געמאָלט זיין!

אויפרוף צו די האַנדווערקער
ווענען לעגאַליזירען די האַנדווערקער-ווארשטאַטען!

אין הסכם מיטן פערעפענטליכען פון דעם זעם אינדוסטרי-געזעץ (דז. אוסטאַוו נ. 40), וועל עס גייט אריין אין קראַפט דעם 15-טען אויגוסט ד. י. מוזען אלע בעלי-מלאכות, וועלכע פיהרען זעלבסטשטענדיג ווארשטאַטען זיך בעזאָרגען מיט האַנדווערקער-קאַרטען ביז דעם 1 יאַנואַר 1935.

די יעניגע האַנדווערקער, וועלכע וועלען נאָך דעם טערמין נישט בעזיצען קיין האַנדווערקער קאַרטען וועט זיי פערווערט ווערען ווייטער צו אַרבייטען און זייערע ווארשטאַטען וועלען פערמאַכט ווערען.

אונזער עקספּאָזיטור, אָפּגעבענדיג זיך אַ דין וחשבון וועגען דער ערנסטקייט פון דער פראַגע האָט אויפן גרונד פון אַ בעשלוס פון איהר לעצטער ראַט-זיצונג פון 16 ד.ח. בעאויפטראַגט אלע פעראיינען און צעכען, וועלכע זענען ביי אונז אָנגעשלאָסען, אז זיי זאָלען פאר זייערע פאַך מיטגלידער און נישט מיטגלידער, וועלכע בעזיצען נאָך נישט ביז היינטיגען טאָג קיין האַנדוו. קאַרטען מיטהעלפען און אדורכפיהרען די נויטיגע פאָרמאַליטעטען.

אונזערע פעראיינען און צעכען האָבען ארויסגעזאָגט זייער גרייטקייט זיך צוצופּאַסען צו דער אויפפאָדערונג פון אונזער עקספּאָזיטור.

מיר וואָרנען דעריבער אלע בעלי-מלאכות אויסצוניצען דעם קורצען טערמין, נישט אָפּוואַרטען אויף די לעצטע מינוט און שוין צוטרעטען זיך אויסאַרבייטען די פאָרמאַליטעטען, אויסמיידען מאכערייי און זיך ווענדען יעדער לויט זיין פאַך אין צעך אָדער פעראיין.

חברים האַנדווערקער! פערנאכלעסיגט נישט דעם טערמין, ווייל ס'דראָהט אייך צו פערלירען דאָס לעצטע שטיקעל ברויט.

צענטר. יודיש. האַנדוו. פערב.
אין פּוילען
עקספּאָזיטור אין לאָדז

אויטאָבוס-קאָמוניקאַציע לאָדז — פּאַביאַניץ, לאַסק, שעראַדז
איז געעפענט געוואָרען דורך די לאָדזער צופאַהר-טראַמוואַיען

די דירעקציע פון די לאָדזער צופאַהר טראַמוואַיען האָט בעקומען די קאָנצעסיע אויף אַנ'אויטאָבוס קאָמוניקאַציע צווישען לאָדז-פּאַביאַניץ, קאָלומנא, לאַסק, זד. וואָליע און שעראַדז. די קאָמוניקאַציע ווערט ווערט שוין היינט געעפענט.

אין צוזאַמענהאַנג דערמיט איז נעכטען פאַר געקומען אַנ'אויספלוג פון זשורנאַליסטען אין די נייע אויטאָבוסען קיין שעראַדז און צוריק.

די נייע אויטאָבוסען, וועלכע וועלען קורסירען אויף דערמאָנטען שטח זענען לוקסוסיעזע. דאָס זענען פּרעכטיגע וואַגאָנעס מיט 28 זיץ-פּלעצער (קיין שטיי-פּלעצער וועלען איננאנצען נישט זיין), העררליך איינגעאָרדענט אינווענינג, לופטיג, ווינטער געהייצט, דאָס אלץ מאַכט די רייזע אַנגענעהם. די אויטאָבוסען וועלען געהען פּינקטליך לויט אַ פעסטגעשטעלטען פאַהרפּלאַן און די קאָמוניקאַציע וועט זיין אַ שנעלע. די פרייזען זענען נישט טייערער ווי אויף דער באַהן.

מיט דעם אויספלוג האָבען אָנגעפיהרט דער דירעקטאָר פון די צופאַהר טראַמוואַיען ווערדע, דיר מאַגעל און אינזש. סקאָקאָווסקי.

ראַטעוועט אייער געזונט!
קראַנקע אויף רופּטורען (בראָך-קראַנקהייטען)

ספּעציעלע אָרטאָפּעדישע הייל-גומי-באַנדאַזשען פון מיין מעטאָדע העלפען ראַדיקאַל אונטער גאַראַנטיע אָהן אָפּעראַציעס פון אלע מינים בראָך-קראַנקהייטען (רופּטורען) אפילו די עלטעסטע און געפעהרליכסטע ביי מענער, פרויען און קינדער.

ראַם אראָפּלאָזען זיך פון מאַגען און קישקעס בעזייטיג איך דורך פערלעגען ספּעציעלע אינדיווידועל צוגעפּאַסטע בויך-באַנדאַזשען. אויף אויסגעקרימטע רוקען-ביין (הויקערס) אָרטאָפּעדישע הייל-גאָרסעטען אויף ביינער-שווינדזוכט און אלע אנדערע פעהלערן אָרטאָפּעדישע הייל-אַפּאַראַטען אויף פּלאַטפוס.

פּעציעלע איינלאַגען לויט גיפּס-מאָדעלען, אויף זשילאַקעס. — גומי-זאָקן לויט מאָס. קינסטליכע הענד און פיס

ספּעציעלער אנשטאַלט פאר הייל-אָרטאָפּעדיע

Spec. Ortop. O. PETRYKIEWICZ אוים לעמבערג

לאָדז, פּיראַמאָוויטשא 9 (אלגינסקא)

(פראָנט פּאַרטער), טעל. 177-09 נאָהנט פון לאָדזער פאַבריקס-באַהנהויף

בעמערקונג: דאָס ערשיינען פון די קראַנקע איזאויבעדינגט נויטיג.

צאָהלרייכע דאַנקזאַגונגען און דאַנק-בריף.

(אין זגערוש אויף טלאָמאַצקע № 2 און № 4 אייגענע הייזער)

CASINO

היינט און פאָלגענדע טעג!

אָרדינאַנס

לויט'ן ווערק פון
GUY DE MAUPASSANT'A
אין דער הויפּט-ראָלע
Marcelle Chantal
רעזשי: V. Turżanski

היינט אָנהויב 4 נאָכמיטאָג.
פערקלענערטע פרייזען פון
די פּלעצער פון 1.09 זל.

5-טאָגיגער אויספלוג קיין גדיניע

א גרויסען אויספלוג קיין גדיניע, אין דער צייט פון 11. ביז'ן 15. אויגוסט ד. י. אָרגאַניזירט פאַרן לאָדזער סוחרטום און האַנדווערקערטום דער פערלאַג „Kupiec i Rzemieślnik".

די רייזע = הוצאות אין ביידע זייטען מיט'ן גאַנצען אויפענטהאַלט, אויך נאַכטלעגער בעטרעפט 30 זל. פון אַ פּערזאָן אָדער 18.50 אָהן אויסהאַלט

ביים איינשרייבען זיך מוז מען איינצאָהלען אַ קאָנטא 5 זל. בכדי צו רעזערווירען אַ נומערירטען פּלאַץ אין וואַגאָן, ווייל די צאָהל פּלעצער איז בעגרענעצט.

איינשרייבונגען און אינפאָרמאַציעס ערטיילט דאָס אויספלוג-ביוראָ אין לאָקאַל פון פאָטאָגראַפישען אנשטאַלט Foto Fon פּיעטרקאָווער 105, טעגליך פון 10 פרי ביז 7 אָוונד.

די גרעסטע פערוויילונג פון היי-יעהריגען סעזאָן

שוין היינטיגען שבת ד. 21 יולי קומט פאָר אין העלענאָוו-פּאַרק די לאַנג דערוואַרטעטע און גלייכצייטיג די גרעסטע פערוויילונג פון היי-יעהריגען סעזאָן. די גאָרטען-פערוויילונג קומט פאָר אין די ראַמען פון טורן-פעסט פון ארבייטער = ספּאָרט געזעלשאַפט „שטערן", וועלכע מאַכט אלע בעמיהונגען, אַז אזוי דער טורנפעסט, ווי די „שטערן"-ספּאָרטלער וועלען זיך בעווייזען מיט זייערע דערגרייכונגען אויף אלע געביטען פון לייכטאַטלעטיק און גימנאַסטיק ווי די גאָרטען-פערוויילונג, וועלכע איז פערבונדען מיט פיל אַטראַקציעס, זאָל אויספאַלען שעהנער און אימפּאָזאַנטער.

אַ בעזונדערע אַטראַקציע פון דער פערוויילונג וועט זיין דער באָקס-מעטש צווישען דער שטאַרקער מאַנשאַפט פון דער וואַרש. „גוויאזדא" און דער קאָמבינירטער מאַנשאַפט פון „הכח"—„בר-כוכבא", וואו ס'וועט אויך ארויסטרעטען דער בעריהמטער יודיש פּוילישער רעפּרעזענטאַנט-באָקסער ראָטהאָלץ. אויך דער דיריגענט ה' פּיעטרושקא גרייט צו אַ ספּעציעל פּראָגראַם צו דער גרויסער אונטערנעהמונג.

בעזונדער וועט דער „שטערן"-אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' ראָסטאָווסקי אויספירען ספּעציעל ארבייטער-מוזיק און פאָלקס-מאָטיווען.

Dr. REICHER

פּאָלודניאָווא 28, טעל. 93-201
ספּעציאַליסט
פאַר מענער-שוועכע-בעהאַנדלונג.
סעקסועלע בעראַטונגען און פּסיכאָ-אַנאַליזען
נעהמט אָן פון 8–11 און פון 5–8 אָוונד.

Dr. med. Trepman

צעגעלניאַנא 4, טעל. 90-216
ספּעצ. פאַר סיפיליס, טריפּער און הויט-קראַנקהייטען.
בעהאַנדלונג פון מענערשוועכע אויך אלע אַרט אַנאַליזען
נעהמט אָן פון 8–12 און פון 5–9 אָוו. זונטאָג און יום-טוב פון 8–1. בעזונדער'ע ווארטע-זאַל פאַר פרויען.

גאַלאַנטע גנבים
בעגנבענען אַ גאַלאַנטעריע-געשעפט

(2) דער אייגענטימער פון גאַלאַנטעריע-געשעפט אויף פּיעטריקאָווער 28 ה' יעקב פישמאַן האָט נעכטען קומענדיג אין זיין געשעפט זיך אָנגעשטויסען אויף א שטאַרקער אומאָרדנונג. ווי עס האָט זיך שפּעטער ארויסגעוויזען, האָבען ביינאַכט פישמאַנ'ס געשעפט בעזוכט נעכט-גנבים, וועלכע האָבען צוגענומען פערשידענע סחורות אין דער ווערט פון 2 טויזענד גילדען.

דער גליטענער האָט וועגען דעם אומגליק בעטענעם וויזיט אלאַרמירט די פּאָליציי, וועלכע האָט איצטערגענומען אַנ'אויספאָרשונג. ווי עס האָט זיך ארויסגעוויזען זענען די גנבים אריינגעקומען אין הויז פאַר'ן פערמאַכען דאָס טויער, געפיהרט ברייט ווירטשאַפט אין פישמאַנס געשעפט אַ גאַנצע נאַכט, און אפילו זיך איינגעאָרדענט אַ סעודה...

די אויספאָרשונג איז אין גאַנג.

יודען געדענקט!
היטלערישע באַנדעס פּייניגען
אייערע ברידער אין דייטשלאַנד
אייער געוועהר געגען זיי איז באָיקאָט אויף
סחורות פון דייטשלאַנד!

אַ ביליגער שבת אין „ראַזמאַיטאָשטשי"
מיט מיכאַל מיכאַלעסקאַ'ן

די דירעקציע פון „ראַזמאַיטאָשטשי"-טעאַטער האָט בעשלאָסען צו געבען די מעגליכקייט די ברייטסטע טעאַטער-מאַסען צו בעזוכען היינטיגע וואָך די גאַסטשפּילען פון בעליבטען שוישפּילער מיכאַל מיכאַלעסקאַ. צוליב דעם צוועק איז בעשטימט געוואָרען אַנ'איינהייטליכער פּרייז פון 1 זלאָטי פאַר אלע בילעטען.

היינט פרייטאָג און מאָרגען שבת אָוונד ווערט מיט מיכאַל מיכאַלעסקא אויפגעפיהרט די לעצטע אַמוזירענדע אָפּערעטע „דעם מאַמעס ניגון". שבת נאָכמיטאָג ווערט ווידער געשפּילט „דער ישיבה בחור" מיט מיכאַלעסקא'ן אין דער טיטעל-ראָל. דאָנערשטאָג זענען הונדערטער בעזוכער צוריקגעגאַנגען אָהן בילעטען און דעריבער ווערט די בעליבטע פּיעסע ווידערהאָלט היינטיגען שבת נאָכמיטאָג מיט אַ גרויסען דיווערטיסמענט מיט'ן אַנטייל פון די בעסטע כחות פון וואַרשע.

אין פאָרבערייטונג די בעליבטע אָפּערעטע „דער לעצטער טאַנץ".

לעצטע 3 טעג פון ב. וויטלער'ס אויפטריטען

בנציון וויטלער צוזאַמען מיט יוכבד זילבערג און פילהאַרמאָניע-אַנסאַמבל געזעגענען זיך היינטיגען שבת מיט'ן לאָדזער עולם. היינט פרייטאָג ווערט נישט געשפּילט, דאָנערשטאָג מאָרגען שבת דריי פאָרשטעלונגען. 12 פריה אַ פריהמאָרגען צום לעצטען מאָל די אָפּערעטע יאַנקאָ ציגייער. 4.30 נ.מ. און 9.15 אָוונד פּרעמיערע „מישא אין אמעריקא פרעהליכע אָפּערעטע אין 2 גרויסע אַקטען. מאָנטאָג-וויטלער'ס אָבשיד פאָרשטעלונג מיט א רייכען פערשידענאַרטיגען פּראָגראַם מיט אַ סך נייעס.

מעלדונג

זומער קאָלאָניעס אין רזשעװ

טוריסטישער רעפעראַט ביי דער באָראָכאָוו ביבליאָטעק נעמט אָן איינשרייבונגען. אויף דער זומער קאָלאָניע אין רימרא (אין די בעסקידען) די ביליגע פרייזען אויף 2 און 4 וואָכען.

אינפאָרמאַציעס און איינשרייבונגען אין דער באָראָכאָוו-ביבליאָטעק אל. קאָשטשושקי 9, טעל. 191-50 פון 2–10 און פון 4–10 אָוונד.

הנחה-בילעטען.

די קולטור-קאָמיסיע ביי דער באָראָכאָוו-ביבליאָטעק גיט ארויס הנחה-בילעטען אין טעאַטערס און קינאָס.

די בילעטען זענען שטענדיג גילטיג.

עס ווערען אויך ארויסגעגעבען הנחה-בילעטען אויף דער גאָרטען-פערוויילונג אין העלענאָוו, וועלכע קומט פאָר שבת, דעם 21 יולי פערבינדען מיט אַ באָקס-מעטש, מיט'ן אַנטייל פון בעריהמטען באָקסער ראָטהאָלץ (דער איינציגער זיגער פון די פּוילישע רעפּרעזענטאַנץ אויפ'ן מעטש פּוילען—אמעריקע).

די ביבליאָטעק איז טעטיג טעגליך פון 10–1 און פון 4–10 אָוונד, טעלעפאָן 191-50.

פּאַרק HELENÓW

גרויסער סימפאָנישער פריהמאָרגען-קאָנצערט

זונטאָג, דעם 22-טען יולי, 11.30 אַ זייגער פריה

מיט'ן אַנטייל פון לאָדזער סימפאָנישען אָרקעסטער אונטער דער דיר. פונסעוועריז פּיעטרושקאַ. אלס סאָליסט וועט ארויסטרעטען MARCELI NEUMILLER (פידעל-ווירטואָז) לאָורעאַט פון מוזיק. קאָנקורס אין וואַרשע, וועט אויספיהרען צווישען אנד.: קאָנצערט טשייקאָווסקי, ד' דור א. א. דער אָרקעסטער וועט אויספיהרען סימפאָנישע פּאָעמע „Zarahayda" Svendsen, אוּווערטורע „Oberon" פון וועבער. געניזערעס אין די פּראָגראַמען. פרייזען פון די בילעטען נישט געהעכערט. איינטריט 1 זל. פאַר שילער 50 גר. ביים קלאַוויר: אַרטור באַלזאַם. 5 אַ זייגער נאָכמ. גרויסער פּאָפּולערער קאָנצערט פערבונדען מיט אַ דאַנסינג אויף דער לופט, מיט אויפטריטען פון J. Sciwiarski אין זיין רייכען רעפּערטואַר. איינטריט 1 זל. שילער 50 גר.

„BAZAR MEBLI"

ŁÓDŹ

11-go Listopada 16, tel. 183-71

עמפפעהלט א גרויסען אויס-
וואל פון פערשיידענע מעבעל
אין ענצעלנע שטיק און גאנצע
קאמפלעטן בעקוועמע בעדינגונגען.

פאר בעסטע כפעציעלע
ראבאטען.

Skradziono weksle:

800 zł. wyst. M. Blankiet, Łódź, Drewnowska 16, żyro J. Zylberberg, płatny 8/8. 500 zł. wyst. Josef Goldberg, Nowomiejska 22, płatny 15/9. 100 zł. wyst. S. Schimmel, N-Sącz, płatny 15/8, żyro: Aleksander Gutman, i A. M. Słobodski. 200 zł. I. Opatowski, Kutno, płatny 18/8, żyro Aleksander Gutman i A. M. Słobodski; 200 zł. wyst. J. Szget, Pozów, płatny 19/8, żyro: Sz. Rozenberg, Aleksander Gutman, A. M. Słobodski. 200 zł. wyst. Sz. Sztern, Będzin, płatny 20/8, żyro: R. i I. Rinscy, Aleksander Gutman, A. M. Słobodski.

Weksle powyższe zostają unieważnione. Proszę zwrócić takowe za wynagrodzeniem do Goldberga, Nowomiejska 22.

דאס ערשטקלאסיגע
שילער-קינדער און מעדכען-
גארדעראבן-אטעליר
– פון –
W. HOCHMAN

איז איבערגעטראגען געווארן פון זאוואדזקא 16a
אויף וואָלטשאנסקא 4, אין הויף פארטער
און עמפעהלט זיך ווייטער די געעהרטע קונדשאפט.
מיט אכטונג
וו. האכמאן, וואולטשאנסקא 4

בעקאנטמאכונג

דערמיט מאך איך בעקאנט דעם ג' פובליקום, אז דער קינסטלערישע
פאטאגראפישער אנשטאלט
„POLONIA"
פון דער JERZEGO 11
ווערט קירצליך איבערגעטראגען אויף
31 גדאנסקא 31
און וועט זיין מוסטערהאפט איינגעארדענט לויט דער נייעסטער פאטא-טעכניק.
איך עמפפעהל מיך דער ג' קונדשאפט
מיט אכטונג ל. גוטערמאן.

צו פערקויפען!

אלע ארט ניי-גארן-מאשינען, ווי וויקעל-מאשינען אויף האלץ-שפולען, קרייץ-וויקעל-מאשינען אויף פאפיר שטערן, שטאפגארן-מאשינען, קלעמפקאווע מאשינען, ברעטעל-מאשינען אויף אייזנגארן, אויך געאייגנעט פאר שטרימף, ביי גליקליך-לובלינסקי, זאוואדזקא 5.

צו פערקויפען
צוליב אומצוג א סאליר און מאסיווע
געשעפטס-איינריכטונג
צו ערפאהרען פיעטריקאווער 83, אין פערפומעריע.

אהן אבטרעט-געלד
אבצוגעבען אַנ'ערשטקלאסיג געוועלב פון זאפארט אויף נאד-לודקא 1. גלייכצייטיג אבצוגעבען א צימער מיט א קיך מיט ערשטקלאסיגע איינריכטונג, ניי רעמאנטירט אויף נאוואמיעסקא 21, 2-טער איינגאנג, לינקס. צו ערפאהרען לימאנאווסקא 13, ביים ווירט. 2975

DR. MED. M. RUNDSZTAJN
ספעציאל-ארצט פאר אקושעריע
און פרויען-קראנקהייטען
POMORSKA 7, tel. 127-84
נעמט אן פון 4 ביז אָווענד.

די וועלט-בארימטעסטע דאָקטוירים האבן פעסטגעשטעלט, אז 75 % קראנקהייטן אנטשטייען צוליב אבסטרוקציע.
א קראנקער מאגן איז די וויכטיקסטע סיבה פון אנטשטיין פון קראנקהייטן, — פעראומרייניקט דאס בלוט און שאפט א שלעכטע שטאף-וועקסלונג.
ZIOŁA Z GÓR HARCU
D-ra LAUERA
ווי עס האבן פעסטגעשטעלט די גרעסטע ראקטוירים, זיינען אן אידעאל מיטל פאר געזונט מאכן דעם מאגן, באזייטיקן אבסטרוקציע, זיינען א ליכט דורכריינינגונג-מיטל, פארלייכטערן די אויפגאבע פון די פארדייאונג-ארגאנען, פארשטארקן דעם ארגאניזם און וועקן דעם אפעטיט.
ZIOŁA Z GÓR HARCU D-ra LAUERA באזייטיקן די ליידן פון לעבער, נירן, גאלשטיינער, העמאָרידן-ליידן, רעומאטיזם און ארטעריעסקלעראזיס.
די פרייז פון א שאכטעל 1.50 זל.
א דאפעלט-שאכטעל 2.50 זל.
צו באקומען אין אפטייקן און אפטייק-סקלאדן.

מעטאל-בעטען
מאטראצען אלע ארטן
קינדער-וועגעלעך
אין א רייכען אויסוואהל.
וויזשימאטשסעס, אייז-קאסטענס, פעלד-בעטען פאטענט „Perfekt" א. ד. גל. קויפט מע אמביליגסטען אין דער עלטסטער און רעעלסטער פירמע
J. B. WOŁKOWYSKI
עקזיסטירט פון יאהר 1896
פאבריקס-לאגער:
לאדז, נארוטאוויטשא 11
טעל. 137-70
געדענקט דעם אדרעס!
אויף זומערוואוינונגען ווערן אויסגעבארגט בעטען

Handel Włókienniczy
S. EISNER
SP. AKC.
Narutowicza 6, tel. 101-64.

קאנקורענצלאז, ביליג און שיין
וואשט, פארבט און פוצט כעמיש
אהן שעדליכע מיטלען
די יודישע כעמישע וועשעריי און פארבעריי
„עריקא"
אויף מלינארסקא 2 (ביים ראג בזשעזשינער)
ווילט איהר שוינען אייערע קליידער, אנצוגען, מאנטלען
ווי אויך וועש, גיט זיי אפ צום וואשען, פארבען, רייניגען, פוצען
נאר אויף מלינארסקא 2
פון 1.50 זל. א קלייד • 50 גר. א אויבער-העמד
„ 4 „ אנ'אנצוג • „ 15 „ א קראגען
„ 75 גר. א סוועטער • גארדינען אויף רעהמען.
„ 1.80 פאסאנירן א קאפעלוש •

הערן-שניידער-אטעליר
M. PELTA
איז געווארען איבערגעטראגען פון פיעטריקאווער 44
אויף נארוטאוויטשא 12
טעל. 192-08.

Dr. med. Niewiaźski
ספעציאליסט פאר סיפילים, טריפער און הויט-קראנקהייטען. בעהאנדלונג פון מענער-שוועכע
אנדזשעיא, 5 טעל. 159-40
צוריקגעקעהרט
נעהמט אן פון 8—11 און פון 5—9 אוו. זונטאג און יום-טוב פון 9—1 פארמיטאג. בעזונדערער ווארטע-זאל פאר פרויען.

Dr. med. J. Bette
ספעציאליסט פאר אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען
Piotrkowska 6, tel. 144-95 טעל.
נעמט אן פון 8—11 פרי און פון 4—6 אוו.

Dr.
S. Kantor
ספעציאליסט פאר הויט און ווענערישע קראנקהייטען (סיפיליס און טריפער), היילט מענער-שוועכע
וואוינט יעצט
Piotrkowska 90, tel. 129-45
נעמט אן פון 8—2 נאכמ. און פון 4—9 אוו., זונטאג און יום-טוב פון 8—2 נאכמ.
פאר אונבעמיטעלטע — לעטשניצע-פרייזן.

רייכע הייל-קוואלן
אייזען-בלאטע-בעדער, מינעראל קוועלען און גלויבער-זאלץ פון די וועלט-בערימטע קור-ערטער
FRANZENSBAD
ווערן עמפפעהלט ביי פרויען-קראנקהייטען, הארץ-קראנקהייט, רעומאטיזם, מאגען-קראנקהייטען, קישקעס, לעבער, שלעכטע שטאף-וועקסלונג, צוקער-קראנקהייט, נירען און אורין-קראנקהייטען, בלוט און נערווען-קראנקהייטן. קור-סעזאן: פון 1-טן מאי ביז העלפט אקטאבער.
אינפארמאציעס און פראספעקטן דורך דער קור-פערוואלטונג.

Przeds. Ekspedycyjno-Transportowe
„LLOYD KRAJOWY"
Łódź, Sienkiewicza 3/5. Tel. 228-50.

Warszawa	Bydgoszcz	Poznań
„Energja"	„Lloyd Krajowy"	„Lloyd Krajowy"
Nalewki 33.	Pomorska 25.	Strzelecka 14a.
Tel. 12-05-28 i 11-35-67	Tel. 858.	Tel. 22-53 i 79-21.

STAŁA KOMUNIKACJA SAMOCHODOWA.
CODZIENNA DOSTAWA.

ברוך-קראנקע!!!
ערשטע און איינציגע ארטאפעדישע הייל-אנשטאלט אין לאדז, פון דעם אין גאנץ פוילן בעריהמטען ספעציאליסט ארטאפעד ד"ר. י. ראפאפארט, וועלכער עקזיסטירט 30 יאהר און איז געווארען אנערקענט פון פיל בעוואוסטע פראפעסארען.

Dyr. J.Rapaport

ברוך-ליידענדע!
ספעציעלע ארטאפעדישע גומי-האל-באנדאזשען פון מיין ארטאפעד. די הייל-אנשטאלט בעזייטיגט אהן שום אפעראציע, ראדיקאל שנעל און זיכער מיט דעם נרעסטען ערפאלג, די שווערסטע, געפעהרליכסטע און פערעלטערסטע פארדעמגע ברוכען ביי מענער, פרויען און קינדער. — ספעציעלע ארטאפעד. האל-באנדאזשען פאר צוריקגעקומענע ברוכען נאך אפעראציעס, ווי אויך ספעציעלע אונדוירונעלע צוגעפאסטע ארטאפעד. בויך-באנדאזשן געגען ארפאלאזען זיך פון מאגען און קישקעס.

פאר קאליקעס, הויקערס און אלערארט פעהלער פון גוף!
און מיין ארטאפעד. הייל-אנשטאלט ווערען אויסגעפערטיגט די היילבארסטע און פיל פראפעסארען אנערקענטע מאדערנע ספעצ. ארטאפעד. הייל-גארסעטען פאר פערקרימונג פון רוקען-ביין (Skrzywienie Kręgosłupa), ביין-שווינדזוכט, ליימונגען, פערקרימטע פיס ביי קינדער און ערוואקסענע קינסטליכע הענד (פראטעזען) און פיס, ווי אויך די פראקטישע ארטאפעדישע אפאראטען פאר שטערצליכע פלאטפיס לויט גיפס-מאדעל.

אכטונג! / אכטונג!
אלע קראנקע אין מיין ארטאפעד. הייל-אנשטאלט, ווערען נאר פון מיר פערזענליך בעהאנדעלט.
30 יעהריגע פראקטיק. פולע גאראנטיע!
ערמעסיגטע פרייזען! עמפפאנגט טעגליך פון 9 פריה ביז 7 אוו.
עס ווערען אויך אנגענומען מיטגלידער פון אובעזפ. ספאל. (קאסא-כאריך).

ערשטע און איינציגע ארטאפעדישע הייל-אנשטאלט אין לאדז
Spec. Dyr. J. RAPAPORT, Ortoped.
פון לעמבערג
Łódź, Wólczańska 10, front, parter, tel. 221-77.

הערצליכען דאנק
היערמיט דריק איך אויס מיין הערצליכסטען דאנק דעם ארטאפעד. ספעציאליסט ה' ד"ר. י. ראפאפארט אין לאדז, וואולטשאנסקא 10 פראנט, פארטער, פאר'ן אפגעהאלטען מיר פון דאפעל-ברוך, וועלכעס האט מיר פיל יאהרען זעהר שווערע שמערצען פערשאפט. איך ערקלער דא מיט צופרידענהייט, דאס א דאנק ה' ד"ר. י. ר. האט מיט זיין אויסגעצייכענטע מעטאדע זעהר פיל געהאלפען און איך פיהל מיך זעהר גוט און ארבייטספעהיג, פאר וועלכעס איך דאנק איהם בעסטענס.
אברהם קאמעלגארן, לאדז.

אכטונג, רעטניקעס!

די בעסטע און ביליגסטע קוועלע פון אריגינעלע
פעלד-בעטלער
„פאלמא-פאטענט" וואס זיינען בעקאנט מיט זייער פראקטישער בוי און דויערהאפטיגקייט,
ווי אויך לעזשאקעס אין אלע גרויסען און קוואליטעטען
זיינען צו בעקומען ביי ש. שווארצאווסקי, פולנאצנא 24
מיט גאראנטיע! ביליג! בעסער איהר קויפט — איבערצייגט אייך ביי מיר!

לעטשניצע
פאר ווענערישע קראנקע
פון דאקטוירים ספעציאליסטען
לאדז, זאוואדזקא 1
טעל. 205-88
טעגליך פון 8 פריה ביז 9 אָווענד.
ווענעריש-קראנקע, מענערשוועכע און הויט-קראנקהייטען, אנטליזען פון בלוט און אורין
די פערהיטונגס-סטאַציע
איז טעטיג א גאנצען מעת לעת
פאר פרויען א ספעציעלער ווארטע-זאל
א בעראטונג 3 זל.

Poradnia
WENEROLOGICZNA
הויט און ווענערישע קראנקהייטען
איז געווארען איבערטראגען
אויף 2 זשעלאנא 2
(פיעטריקאווער 47)
טעטיג פון 8 פריה ביז 9 אווענד,
זונטאג און הגאות פון 9—2 מיטאג.
א וויזיט 3 זל.
פון 11—1 מיטאג און פון 3—4 נאכמ.
נעמט אן א פרוי-דאקטאר.

STARSZY FELCZER
B. JOSKOWICZ
Północna 4, tel. 141-86.
שטעלט טעגליך פאהען
מיט פרישע קראוויאנקע
און גיט אויך ארויס בעשייניגונגען.
נעמט אן פון 8—11 פריה און פון 4—7 נאכמ.

Dr. med.
Eychner Jakób
ספעציאל. פון אינערליכע און קינדער-קר.
נעמט אן פון 1 יולי ד.י. אין קאלומנא, קאשטשעלנא 6, (Willa Rajtmam)
טעגליך פון 5 ביז 7 אווענד.
און אין לאדז שרודמיעסקא 12 טעלעפאן 111-24. טעגליך פון 3-4 מיטאג.

ביטשריפט-ביורא
פאר געריכטס- און אדמיניסטראציע-מאכט
B. Mann
האט זיך איבערגעצויגן פון פעטריקאווער 10
אויף פעטריקאווער 82
פארטער, לינקס אפיציגע.

קלאנג-קינא CAPITOL
זאוואדזקא 16

היינט פרעזענטירען מיר! דאס אידעאלע ליבעס-פאר JEAN HARLOW און CLARK GABLE אין דער ליבעס-דראמע — רעזשי: Victor Fleming א. ז.

„פלאטינענע בלאנדינקע"

וויט פון דער ציוויליזאציע, אין הארץ פון אינדא-כינע, אין לאנד פון גיהנום'דיגע שטורמען, שפילט זיך אפ א ליבעס-דראמע פון געוועלדיגער תאוה און קאמפען פון א געפעלנטע פרוי וועגען רעכט צו ליבע. אויסערן פראגראם: קלאנג-צונאבע פון PAT ווי אויך וואכען-זשורנאל פון FOX

קלאנג-קינא-טעאטער „CORSO"
Legjonów 2-4

צום ערשטען מאל אין לאדז! — I — **PORT SAN DIEGO** — גרויסע סענסאציאנעלע דראמע פון לעבען פון די פארט-מלינות — אין די הויפט-ראלן: Ben Lyon, Claudette Colbert i Ernest Torrence

גרויסער רעוועלאציאנס-פראגראם!

צום ערשטען מאל אין לאדז! — II — **„ציגיינער-קעניג"** — אין די הויפטראלען: José Mojica i Rosita Moreno

פערהעלטנעמעסיג פרייזען פון די פלעצער. I סעאנס 50 און 54 גר. די איבריגע סעאנסען 54, 85 און 1.09 זל.

איינציגער זומער-קלאנג-קינא אין גארטען RAKIETA
Sienkiewicza 40. Tel. 141-22

דער זאל איז פערזעהן אין פאל פון א רעגען אדער קעלט.

היינט און פאלגענדע טעג! — די פרעהליכסטע מוזיקאלישע געזאנג-קאמעדיע

„CESARSKIE ŁOWY"

אין די הויפטראלען: GRETA TAYMOR, LEO SLEZAK, GEORGE ALEXANDER

דער פילם ווערט גערעדט און געזונגען אויף דייטש. נעקסטער פראגראם: די גרויספירשטין ALEKSANDRA

TEATR — Kawiarnia „BAGATELA"
Piotrkowska 94, tel. 240-50.

היינט און טעגליך דאס שלאגער-פראגראם

„דורכן שליסעל-לאך"

18 אונדיסקרעטנע בילדער מיט א פראלאג.

שלאגער-לידלעך, סקעטשען, רעוועלאציע-באלעט „Trio Aleksandryjskich" פרעכטיגע רעציטאציעס J. Bokojemskiei א. א. וו. אין דער אויספירונג פון די לאדזשער ליבלינגע אונטער דער פירונג פון „Tomasz" Sempoliński און דאס אלעס פון 75 גר. ביז 3 זל. אנהויב פינקטליך 8.15 און 10.15 אוו.

קינא-רעוויו AMOR
פאמארסקא 89 טעל. 248-05

דער ביליגסטער טעאטער אין לאדז! פרייזען: וואכער-סעזאן ווערט געשפילט נור 4 מאל ה.ה. דאנערשטאג, פרייטאג, שבת און זונטאג. קריזיס-פרייזען פון 54 גר. ביז 1.09 דער זאל איז שטארק ווענטילירט. אנהויב פון די סעאנסען 8 א'זייגער נאכט. זונטאג און יום-טוב 3 נאכט.

היינט, פרייטאג, מארגען שבת און זונטאג ד. 22-טן יולי אויף דער ביהנע ארטיסטישע אויפטריטען!!! פעראייניגטע ארטיסטען פון די ווארשעווער און לאדזשער ביהנעס אונטער דער לייטונג פון JANUSZ SZYNDLER

פרעזענטירען דעם הערליכן פראגראם א. נ.

„לאמיר געניסען, כל-זמן ס'איז נאך צייט!"

רעוויו אין 12 בילדער

מיט'ן אנטייל פון: Hanka Radwanówna, R. Konarzewska, Vici Carl, I. Orsza, Józef Szymański, i Janusz Szyndler

קאפעלמייסטער: A. Kochanowski דירעקציע: M. Znamirowski

אויפן עקראן: „ראמאנס פון א פירשטין" אין די הויפטראלען: Charles Farrell i H. W. Warner

---

פרייז פון אנ'אנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

קליינע אנאנסען

פרייז פון אנ'אנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

פריוע פאסטענס

א פעהיגע פערקויפערין, וועלכע איז בעקאנט אין דער סוויטער-בראנזשע מיט גוטע רעפערענצען, קען זיך מעלדען ביי א. פרענקעל, נאוואמיעסקא 4.

א קוואליפיצירטער שטריקער-געזעלען, קען זיך זאפארט מעלדען, פיעטריקאווער 88, וו. 47.

הענדשקע-ארבייטער ווערען געזוכט צו רונד און פאנג, לימאנאווסקי 10 ביים הענדשקע-מאכער. 2983

א קוואליפיצירטע ארבייטערין צו א מערעזשקע-מאשין קען זיך מעלדען. פיעטריקאווער 14 ראזענבערג. 990-

נויטיג שטריקער-ארבייטער אויף 8-טער מאשינען ארויסצוגעבען. צו ערפאהרען פילסודסקיעגא 56 וו. 18. ווי אויך אנ'ארבייטער אויף א 9-ער מאשין. 2993

א קוואליפיצירטע אבערלאק-נייהערין ט...קא אויף קראפט זוכט א פאסטען, צו מעלדען סטאדאלניאנא 10 אין דער מלע-טשארניא.

א גוטע שטיקערן (האנד-ארבייט) זאפארט געזוכט. אפערטען אונטער „נע-שמאקפאל" אין אדמיג.

ס'ווערט געזוכט פוטער-מאכערס צו פיינע הענדשקעס און 9–8 מאשינען, אויך נייערנס צו פונג הענדשקעס, ביי מאשקאוויטש, פולנאצנא 16. 2954

א שטריקער, א זעלבסשטענדיגער פאכמאן אין קינדער זאכען, וועלכער קען גענוי די גרייסען און האט א גוטען געשמאק אין פארבענצוזאמענשטעלונגען קען זיך מעלדען, פיעטריקאווער 92 וו. 29. 2966

לאקאלען

צוויי פריילינס קענען בעקומען לאזשי מיט בעקוועמונג. פילסודסקי 25 וו. 24.

צו פארדינגען פערשידענע וואוינונגען מיט בעקוועמליכקייטען, מעסיגע פרייזען, גלובנא 62 ערפאהרען אויפ'ן ארט ביי דוסקעוויטש'ן.

זאפארט איבערצוגעבען א לעצט צימער פאר א פארפאלק אלס סובלאקאטאר, אדער פאר א געשעפט, פראצאווניע צו ערפאהרען ביי איזביצקי, פולנאצנא גאס 18.

צו פערמיטען 3 צימער און קיך מיט אלע בעקוועמליכקייטען, 2 איינגאנג, מעדכען-צימער, זון-זייט. אין צענטרום. טעלעפאן 88-166.

א צימער מיט בעקוועמליכקייט פאר 2 פערזאן צו שלאפען אדער צו ארבייטן ביליג אוועקצוגעבען, קילינסקיעגא 18, וו. 30.

אבצוגעבען אנ'ארט צו שלאפען פאר איינעם אדער צוויי יונגעלייט ביי אינטעליגענטע פאמיליע, 11 ליסטאפאד 16, וו 22.

א לאקאל פארטער מיט טראנס-מיסיע זאפארט איבערצוגעבען ביליג דירה געלד, טראמוויי ביז צו דער פאבריק, נארוטאוויטש 84, צו ערפאהרען אין דער שאכטעל-פאבריק.

אנ'ארט צו שלאפען פאר א אינטע-ליגענטען יונגנמאן, מיט אלע בעקוועמליכקייטען, מיט א בעזונדערן איינגאנג, פאלודניאווע 12, וו. 18.

א בעקוועהם ארט צו שלאפען פאר 2 אנשטענדיגע יונגעלייט איז אבצוגעבען. פאמארסקא 14, אין אפיצינע, 2. שטאק, וו. 12, לעסקי.

פערשידענעס

לאנגיעהריגער רוטינירטער בוכ-האלטער ביקאנסיסט, האט נאך עטליכע פרייע שעהן טעגליך, מעסיגער געהאלט. לעווי, שרודמיעסקא 30|39.

אינפארמאציעס וועגען ארץ-ישראל פלאץ דאמבראווסקיעגא 3, וו. 9, פון 1–10 און פון 4–7.

ביטע שריפט ביורא ש. הערשקאוויטש, זגערזשער 28, קאנצעסיאנירט. עקז. פון 1924.

כ'זוך צו קויפען אנ'אויבערלאק. כ'נעם אן רענדער פון ס'וויטערס און הענטשקעס אויף 8 מאשינען פראנצישקאנער גאס 15, וו. 19 אין טויער.

שול-איינריכטונג. קאמפלעט: לאווקעס, טאבליצעס און אזוי ווייטער צו פערקויפען. צו ערפאהרען פאמארסקא 92 ביים דאזארצע.

נייע שוועדישע שטריק מאשינען מיט 2 פאדען-פיהרערס זעהר ביליג צו פערקויפען. ערפאהרען ביי אינזשעניער ג. פראשקער פיעטריקאווער 44, טעל. 12752 און 162-34.

מאטארען עלעק-טרישע נייע און גענוצטע צו די נידריגסטע פרייזען. רעפעראטור-ווערקשטעלן, איבערוויקלונג פון מאטארען און דינאמא-מאשינען. עלעק-טרישע אינס-טאלאציעס פון קראפט, ליכט און מינגאלי...יעס פיהרט אויס

Przedsiębiorstwo inżynieryjno Elektro-mechaniczne
MAURYCY RAK
Cegielniana 19 (dawn. Zawadzka 12)
Tel. 214-11 i 243-66.

Zaginione zostały następujące protesty z moim żyrem: Zł. 65 pł. 30/3 Zł. 50. pł. 30/4 Zł. 50, pł. 30/5 z wyst. Hersza Golda w Łodzi na zlec. Ch. Gerszt, Zł. 62 pł. 10/6 z wyst. L. Silberberga, Pabjanice, Zl. 50 pł. 10/6 i Zł. 62.30 pł. 25/6 z wyst. Gawriela Silberberga, Pabjanice, oraz zł. 100 pł. 10/2 z wyst. Józefa Wziątka w Pabianicach na zlec. O. Girschmanna. Protesty niniejsze uniewazniam Prosze za wynagrodzeniem zwrócić je p. Krawieckiemu w Łódzi ul. Cegielniana 17 w godz. od 9 rano do 7 wiecz.

איך נעהם אן צו ראהען פערשי-דענע סחורות צו ביליגע פרייזען, זשי-ראווסקא 23, א. סאנדלער. 2974

אכטונג, לאדז און אומגעגענד! א טיכטיגער און ענערגישער סוחר מיט גוטע רעפערענצען, זוכט א פערטרעטונג אדער קאמיסיאן אויף ווארשא ביי וואס סארט בראנזשע עס איז, ווי אויך געגען קויציע. אפערטען אין אדמ. אונטער „סאלידער".

צו די ה"ה גנבים! מען האט מיר ארויסגעגנב'עט א מארינארקע מיט שליס-לען און מיט דאוואדען ווי אויך א פ.ק.א. ביכעל, וואס האט פאר קיינעם קיין שום ווערט נישט. ביטע קלינגען 156-90 און 129-76, דיסקרעציע געזיכערט. 2964

עס ווערט געזוכט א שפול-מאשין גרויסע שפולען אויך נעהם איך אן צו קראצען הענטשקעס, שקארפעטען, אויך צו פערקויפען א האנדקראפט רענדער מאשין צו טריקאטאזש, נאוואמיעסקא 26 וו. 37. 2982

בוכהאלטער און רוטינירטער בי-לאנסיסט מיט לאנגיעהריגער פראקטיק לאזט נאך איינגע פרייע שטונדען. פאר אנערקענען די ביכער באראנטיר איך מיט קויציע. פרייזען מעסיגע.
Leon Krell, Piotrkowska 86, m. 3.

צו פערקויפען א פע-דע קראפט-מאשין אין גוטען צושטאנד, אויך א שפול-מאשין. צו ווענדען זיך גדאנסקא 45, וואוינונג 12. 2943

Informacje o wyjeżdzie do **Egiptu, Palestyny i Syrji** w Sekretarjacie Wydziału Turystycznego Ż. B. Ż. Zawadzka 6, tel. 204-67.

אנאנסען-פרייז פאר א מילימעטער-שורה

מער'ן טעקסט	-18	פרייטאג און ערב-יו"ט 24 גר. אין דער זייט שפאלטען	
אין טעקסט	-40	-60	4
אויבן טעקסט	-12	-18	

מיניטער דער שטערט 50 פראצ. טייערער, אויסלאנד 100 פראצ. טייערער. מעלדונגען — 10 גר. א ווארט

נעקראלאגען 20 גר. א מ/מ (אין דער זייט שפאלטען) קלענע אנאנסען ביז 15 ווערטער 1 זל. יעדעס ווייטערדיגע ווארט — 10 גר.

אבאנאמענט-פרייז: אין לאדז — 4 זלאטעס א חודש מיט צושטעלען א היים. אויף דער פראווינץ — 5 זל. א חודש; אין אויסלאנד 7 זל. אמעריקע — 1 דאל.

פעהלערן, וועלכע ענדערן נישט דעם פרינציפיעל דעם אינהאלט פון דער אנאנס בעריכטיגן נישט צום איבערדרוקען די אנאנס אדער צוריקצוצאהלען פאר דעם אנאנס

פאר'ן אינהאלט און פאר'ן פון די אנאנסען איז דער פערלאג נישט פעראנטווארטליך. די אדמיניסטראציע נעמט נישט אן ...

Ze wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odp. udz. Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg
Czcionkami i druk. rotac. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.
Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman